

91. Tiistaina 10 päivänä lokakuuta 1989

kello 14

		Siv.		Siv.
Päiväjärjestys				
Ilmoituksia			6) Hallituksen esitys n:o 138 valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisten liikelaitosten lainanottoval- tuuksien lisäämisestä vuonna 1989	2773
1) Eräiden erikoisvaliokuntien täy- dennysvaalit	2731		7) Hallituksen esitys n:o 139 laiksi valtion virkamieslain 5 §:n muuttami- sesta	”
Ainoa käsittely:			8) Hallituksen esitys n:o 140 laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilija-apurahoista annetun lain 3 §:n muuttamisesta	”
2) Kertomus hallituksen toimenpi- teistä vuonna 1987	”		9) Hallituksen esitys n:o 145 laiksi pellonraivausmaksusta annetun lain vä- liaikaisesta muuttamisesta	”
Mainittu kertomus (K n:o 7/1988 vp.) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5 Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 26			10) Hallituksen esitys n:o 146 laiksi pienviljelijäin karjantarkkailuyhdistys- ten ja sonninpitoyhtymien valtionavus- tuksista annetun lain kumoamisesta ..	2774
Ensimmäinen käsittely:			11) Hallituksen esitys n:o 147 laiksi maataloustuotannon tasapainottami- sesta sekä laiksi kotieläintuotannon oh- jaamisesta eräissä tapauksissa annetun lain 13 §:n muuttamisesta	”
3) Ehdotus laiksi maidon väliaikai- sesta kiintiömaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta	2752		12) Hallituksen esitys n:o 148 laiksi merenkululaitoksesta	”
Hallituksen esitys n:o 131 Maa- ja metsätalousvaliokunnan mie- tintö n:o 7			13) Hallituksen esitys n:o 149 laiksi tielaitoksesta	2777
4) Ehdotukset nimikirjalaiksi ja laik- si henkilörekisterilain 7 §:n 5 kohdan kumoamisesta	”		14) Hallituksen esitys n:o 150 laiksi elintarvikevirastosta	2778
Hallituksen esitys n:o 57 Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 8			15) Hallituksen esitys n:o 151 laiksi kuluttajavirastosta	”
Esitellään:			16) Hallituksen esitys n:o 152 laiksi kuluttajatutkimuskeskuksesta	”
5) Hallituksen esitys n:o 137 muu- toksista vuoden 1989 tulo- ja menoar- vioon	2753			

	Siv.		Siv.
17) Hallituksen esitys n:o 153 laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta	2779	vuonna 1986 ovat antaneet aihetta (K n:o 11)	2787
18) Hallituksen esitys n:o 154 laeiksi kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta, vuodelta 1990 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta ja työnantajan lapsilisämaksun perimättä jättämisestä vuodelta 1990	”	Pöydällepanoa varten esitellään:	”
19) Hallituksen esitys n:o 155 laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta	2781	31) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46 hallituksen esityksestä laiksi Karttakeskuksesta (HE n:o 84)	”
20) Hallituksen esitys n:o 156 laiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta	2782	32) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47 hallituksen esityksen johdosta laiksi tasausverolain 10 §:n muuttamisesta (HE n:o 120)	”
21) Hallituksen esitys n:o 136 neuvoa-antavaa kunnallista kansanäänestystä koskevaksi lainsäädännöksi	2783	33) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 48 hallituksen esityksen johdosta laiksi sokeriverosta annetun lain 4 §:n muuttamisesta (HE n:o 123)	”
22) Hallituksen esitys n:o 141 laiksi eläinten lääkitsemisestä	2786	34) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 49 hallituksen esityksen johdosta laiksi valkuaiverosta annetun lain muuttamisesta (HE n:o 126)	”
23) Hallituksen esitys n:o 142 laiksi vuoden 1990 maatalouslaskennasta ...	”	35) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 16 hallituksen esityksestä laiksi vesilain muuttamisesta (HE n:o 55) .	”
24) Hallituksen esitys n:o 143 laiksi maataloushallinnon maatilarekisteristä.	”	36) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus maa- ja metsätalousministeriön hallinnon-alan eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 21)	”
25) Hallituksen esitys n:o 144 porotalouslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi	”		
26) Asetus 22 päivältä syyskuuta 1989 lääkelaboratorion eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 22)	2787	Puhetta johtaa puhemies Sorsa.	
27) Asetus 22 päivältä syyskuuta 1989 oikeusministeriön hallinnonalan eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 23)	”	Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Apukka, Jokiniemi, Louekoski, Mäkelä, Mäki-Hakola, Mäkipää, Rinne, TAxell, Wasz-Höckert ja Väistö.	
28) Asetus 22 päivältä syyskuuta 1989 valtion teknillisen tutkimuskeskuksen eräiden virkojen lakkauttamisesta ja perustamisesta (A n:o 24)	”	Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Väistö ja Jokiniemi.	
29) Asetus 22 päivältä syyskuuta 1989 työministeriön eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 25)	”		
30) Kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta		Ilmoitusasiat:	
		Lomanpyynnöt	
		Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi ed. Mäkipää, vir-	

katehtävien takia ed. Louekoski sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Jokiniemi, Rinne ja Wasz-Höckert sekä kuluvan lokakuun 13 päivään virkatehtävien takia ed. Taxell sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Apukka ja Mäki-Hakola.

Uusia hallituksen esityksiä

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan lokakuun 6 päivästä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 159, 162—165, 169—172, 175, 177—179 ja 181—183, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet vastaukset kirjallisiin kysymyksiin n:ot 431, 434, 438, 439, 442, 443, 445, 448, 454 ja 455. Nämä kysymykset vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Riihijärvi: Herra puhemies! Suuri valiokunta kokoontuu huomenna kello 13. Käsiteltävänä on kymmenen asiaa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Eräiden erikoisvaliokuntien täydennysvaalit

Puhemies: Päiväjärjestyksen 1) asiana on eräiden erikoisvaliokuntien täydennysvaalit.

Kun perustuslakivaliokunnan, lakivaliokunnan, maa- ja metsätalousvaliokunnan, puolustusasiainvaliokunnan ja toisen lakivaliokunnan täydennysvaaleja varten vaalisäännön 7 ja 19 §:n mukaisesti jätetyissä ehdokaslistoissa, jotka puhemiehistö on tänään pitämässään kokouksessa tarkastanut ja hyväksynyt, on valiokuntien jäseniksi ja

varajäseniksi ehdotettu valittaviksi yhtä monta kuin vaaleissa on valittavia, totean vaalisäännön 10 §:n nojalla, että vaalit ovat yksimieliset ja että valituiksi ovat tulleet ehdokaslistojen mukaisesti

perustuslakivaliokuntaan jäseneksi ed. Joutsensaari;
lakivaliokuntaan varajäseneksi ed. Joutsensaari;
maa- ja metsätalousvaliokuntaan jäseneksi ed. Kettunen;
puolustusasiainvaliokuntaan jäseneksi ed. Joutsensaari; sekä
toiseen lakivaliokuntaan jäseneksi ed. Mäkelä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1987

Ainoa käsittely

Mainittu kertomus (K n:o 7/1988 vp.)

Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 26

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5 ja suhteita ulkovaltoihin koskevalta osalta ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 26. Keskustelu suoritetaan ja päätös tehdään erikseen kummastakin mietinnöstä.

Viime syyskuun 26 päivänä pidetyssä täysistunnossa julistettiin keskustelu perustuslakivaliokunnan mietinnön osalta päättyneeksi.

Perustuslakivaliokunnan mietintö hyväksytään.

Puhemies: Esitellään kertomus ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä valmistelevasti käsitellyltä osalta.

Keskustelu:

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Tässä salissa käytiin mielenkiintoinen ulkopoliittinen keskustelu silloin, kun työntelin lentokoneita Afrikassa. Ulkoasiainvaliokunta on valinnut hallituksen toimenpiteistään vuonna 1987 antaman kertomuksen käsittelyä varten

painopistealueiksi ulkoasiainvaliokunnan salassapitovelvollisuuden, Suomen YK-politiikan ja keinot parlamentaarisen osallistumisen kehittämiseksi, rauhanturvaamistoimenpiteet, ympäristökysymykset, kehitysyhteistyöministerin, Suomen kuvan, kansainvälisen korkeakouluyhteistyön ja kertomuksen sisälön kehittämisen.

Oikeuskansleri ja eduskunnan oikeusasiamies ovat valiokunnan pyynnöstä antaneet selvitykset ulkoasiainvaliokunnan salassapitoa koskevista säännöksistä. Selvityksien mukaan lainsäädännössä ei ole sellaisia asiallisia puutteita, jotka antaisivat aiheen nykyisten säännösten tarkistamiseen. Ulkoasiainvaliokunta voi saada hallitukselta tarvitsemiaan tietoja sekä valtiopäiväjärjestyksen 48 että 53 §:n nojalla. Valiokunta yhtyy selvityksissä esitettyihin johtopäätöksiin ja katsoo, että nykyiset salassapitosäännökset ovat antaneet mahdollisuuden tarkoituksenmukaiseen ja joustavaan käytäntöön.

Ottaen huomioon pyrkimyksensä ulkopolittisen keskustelun lisäämiseen eduskunnassa valiokunta katsoo, että hallituksenkin tulisi yleisen mielenkiinnon kohteena olevissa kysymyksissä pyrkiä avoimempaan tiedottamiseen.

Yhdistyneet Kansakunnat liittyy keskeisesti Suomen ulkopolitiikan harjoittamiseen. Suomen jäsenyys YK:n turvallisuusneuvostossa vuoden 1989 alusta lukien on lisännyt entisestään mielenkiintoa järjestöä kohtaan. Hallituksen kertomukseen sisältyy kuitenkin vain suppea esitys Suomen YK-toiminnasta, eikä eduskunnalla ole mahdollisuutta käydä säännönmukaisesti erillistä keskustelua Suomen YK-politiikasta.

Valiokunta on pohtinut sitä, että poliittinen YK-valtuuskunta antaisi vuosittain valiokunnalle toiminnastaan kertomuksen. Mainitun kertomuksen antamisen ja sen pohjalta eduskunnassa käytävän keskustelun tarve tulisi valiokunnan mielestä määritellä eduskunnan puhemiesneuvostossa. Ottaen huomioon, että Suomi on eri yhteyksissä pyrkinyt tukemaan YK:n toimintaa myös taloudellisesti ja ollut aktiivisesti mukana YK:n rauhanturvatoiminnassa, ulkoasiainvaliokunta totesi viime helmikuussa YK:n rauhanturvajoukkojen lähettämistä Namibiaan koskevassa lausunnossaan, että Suomen tulisi suostua YK:n pääsihteerin pyyntöön ennakkomaksujen suorittamisesta Untagin

aloittamiskulujen kattamiseksi. Valiokunta kehotti hallitusta ajamaan YK:lle erityistä rahastoa, joka tekisi mahdolliseksi rauhanturvatoimien aloittamisen vastaisuudessa YK:n kulloisestakin taloudellisesta tilanteesta riippumatta. YK:n rauhanturvatoiminnan aloittamisesta Namibiassa saatujen kokemusten valossa on korostunut YK:n erityisten varojen tärkeys, jotta rauhanturvatoiminnan nopea käynnistyminen ei esty YK:n varojen puutteen johdosta. On ollut myönteistä havaita, että YK-suurlähettiläämme Klaus Törnudd on syyskuussa esittänyt perustettavaksi vararahastoa, joka voisi tuntuvasti nopeuttaa uusien rauhanturvatoimien käynnistämistä.

Mietinnössä katsotaan ympäristönsuojelun olevan kansainvälisen politiikan eräs tärkeimmistä osa-alueista. Ympäristönsuojelun kasvava merkitys näkyy siinäkin, että useilla tahoilla on ehdotettu ympäristökysymysten nostamista YK:ssa turvallisuuskysymysten rinnalle. Vastauksena näihin ehdotuksiin YK:n ympäristöohjelma Unep on esittänyt uudistusohjelman, jonka mukaan Unepin hallintoneuvostosta tehdään ympäristökysymysten poliittinen päätöksentekofoorumi koko YK-järjestelmää varten. Ottaen huomioon, että YK:n peruskirjan asiallisista muutoksista ei ole voitu koko järjestön toimikautena päästä yksimielisyyteen, Unepin vahvistaminen on realistisin tapa järjestää ympäristökysymysten hoitaminen YK-järjestelmässä.

Ympäristökysymykset ovat muodostuneet myös kehitysmaissa vaikeiksi ongelmiksi niiden joutuessa suuntaamaan vähäiset voimavaransa tuotantonsa lisäämiseen. Tämän johdosta on välttämätöntä, että kehitysmaat voivat saada teollisuusmaista teknologista ja muuta apua ympäristönsä suojelemiseksi. Kehitysyhteistyövaroja tulisiikin enenevässä määrin käyttää ympäristönsuojeluun.

Ulkoasiainvaliokunta katsoi vuoden 1986 kehitysyhteistyökertomuksesta antamassaan mietinnössä, että kehitysyhteistyön suuret taloudelliset arvot ja sen seuraamismahdollisuuden parantaminen saattavat tehdä perustelluksi säätää kehitysyhteistyöstä lain tasolla. Eduskunnan vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseksi valiokunta piti kuitenkin riittävänä nykyisten ohjauskeinojen kehittämistä. Kertomuksen käsittelyssä kävi myös ilmi, ettei saatavilla ole riittävästi selvityksiä siitä, millaisin keinoin ja millä viranomaistasolla

kansainvälistä kehitysyhteistyötä koskevat päätökset Suomessa nykyisin tehdään.

Ulkoasiainhallinnon menoista ovat viime vuosina yhä huomattavamman osan muodostaneet kansainvälisestä kehitysyhteistyöstä aiheutuvat menot, jotka ovat nykyisin noin 4/5 hallinnonalan menoista. Suomi on saavuttamassa kehitysyhteistyön määrässä YK:n suosituksen mukaisen tavoitteen 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta. Kun nyt on tarpeellista keskittyä myös avun laadulliseen kehittämiseen ja tutkia, minkälaisia kehitysvaikutuksia avulla on tähän asti ollut, valiokunta on katsonut välttämättömäksi, että ulkoasiainministeriöön nimitetään ministeri kehitysyhteistyötä varten. Näin on tarpeellista senkin vuoksi, että Suomen ulkopoliittikan muut keskeiset toiminnot ovat lisääntyneet.

Herra puhemies! Tämän päivän Eurooppa asettaa meidät aivan uudenlaisten haasteiden eteen. Kukapa olisi pari vuotta sitten osannut ennustaa niiden yhteiskunnallistaloudellisten muutosten nopeutta ja laajuutta, jotka maanosamme aivan lyhyessä ajassa on kohdannut. Niin maailmanlaajuisesti kuin eurooppalaisittain ajatellen on viime vuosien yleinen kehitys ollut myönteistä, ja edistystä on saavutettu kansainvälisen yhteistyön kaikilla eri saroilla. Suurvaltasuhteet ovat kehittyneet suotuisasti, ja aseidenriisuntaneuvottelujen näkymät ovat paremmat kuin aikoihin. Edellytykset tämän kehityksen jatkumiselle ovat hyvät. Presidentti Bush on osoittanut pragmaattiseksi johtajaksi, joka haluaa hyvän vuoropuhelun jatkuvan Neuvostoliiton kanssa. Tämä onkin välttämätöntä Bushin valmistautuessa ensi vuonna tapahtuvaan huippukokoukseen presidentti Gorbatshevin kanssa.

Kaikki tämä heijastuu positiivisesti myös Eurooppaan. Euroopan asevalvontakysymyksissä tapahtunut kehitys on ollut rohkaisevaa. Rakentavat ehdotukset ja osapuolten lähteminen ovat leimanneet sekä neuvotteluja tavanomaisista asevoimista Euroopassa että jatkettuja neuvotteluja luottamusta ja turvallisuutta lisäävistä toimista.

Euroopan tilanteen vakautta on jo puolen-toista vuosikymmenen ajan lisännyt Etyk-prosessi, joka myös suurvaltasuhteiden aallopohjan aikana on kyennyt osoittamaan arvonsa vuoropuhelun foorumina. Wienin Ety-seurantakokouksessa saavutetut merkit-

tävät tulokset osoittavat Ety-prosessin elinvoimaisuuden edelleen vahvistuneen. Seuraava seurantakokous käynnistyy Helsingissä vajaan kolmen vuoden kuluttua. Tämä tulee tarjoamaan meille suomalaisille näköalapaikan seurata Etyk-prosessin kehittymistä ja Wienin kokouksen kauaskantoisten päätösten toteutumista. Uuden foorumin osallistua laaja-alaisen eurooppalaisen yhteistyön kehittämiseen tarjoaa Euroopan neuvosto, jonka työhön Suomi on täysjäsenenä osallistunut viime toukokuusta alkaen.

Monilla aloilla maanosamme on ripeän muutoksen tilassa. Euroopassa on käynnissä useita rinnakkaisia muutosprosesseja, jotka askarruttavat myös meitä suomalaisia ja joiden suhteen meillä ei ole varaa jäädä sivustakatsojan osaan. Edessämme on sopeutuminen uusiin tilanteisiin niin idässä kuin lännessä. Länsi-Euroopan integraatioprosessi on jatkunut. Se on asettanut meille puitteet, joissa meidän on terveen itsekäästi toimien pyrittävä turvaamaan taloudellinen kilpailuasemamme ja vientimme kasvumahdollisuudet puolueettomuuspolitiikkamme uskotavuus säilyttäen. Tämän vuoksi Suomen on integraatiojärjestelyissään ylläpidettävä kaikissa oloissa päätöksentekonsa autonomia ja huolehdittava siitä, että meitä koskettavat päätökset tehdään meidän omilla ehdoillamme unohtamatta kuitenkaan eurooppalaisen ja myös pohjoismaisen yhteistyön tärkeyttä.

Euroopan sisämarkkinat näyttävät väijäämättä toteutuvan aikataulussaan. Tämä antaa voimakkaan impulssin Euroopan yhteisön lähialueille, etenkin EY:n suurimmalle kauppakumppanille Eftalle. Tämän prosessin seuranta on eduskunnassa ja ulkoasiainvaliokunnassa ymmärrettävästi koettu tärkeäksi tehtäväksi. Tullaanhan kuluvana vuonna vielä tekemään useita konkreettisia päätöksiä Eftan ja EY:n tulevista suhteista ja yhteistyöstä.

Ne merkittävät ja myönteiset muutokset, jotka viime vuosina ovat ilmenneet useiden Itä-Euroopan maiden ja Neuvostoliiton uudistuspolitiikassa, vaikuttavat olennaisesti liennytyksen ja vuoropuhelun edistymiseen idän ja lännen välillä. Itä-Euroopan tilanteessa ovat nyt huomion keskipisteenä olleet erityisesti DDR, Unkari ja Puola, joista kaksi jälkimmäistä on ottamassa ensimmäisiä askeleita kohti monipuoluejärjestelmää. Äärimmäisen tärkeätä on, miten Unkari ja

Puola tästä siirtymäkaudesta tulevat selviytymään ja kuinka ne kykenevät ratkaisemaan taloudelliset ongelmansa. Tässä prosessissa tulisi kaikkien hyvää tarkoittavien tahojen asettua näitä kansakuntia tukemaan.

Samanaikaisesti seuraamme tarkoin kehitystä Virossa ja muissa Baltian tasavalloissa. Suomen ei tule ottaa kantaa siihen, millaisia vaihtoehtoisia ratkaisuja näiden alueiden kansojen tulevaisuudessa häämöttää, vaan pikemminkin antaa kokemuksiimme pohjautuvia käytännön neuvoja silloin kun meiltä niitä pyydetään. Onhan asioita, joissa me suomalaiset huonosti sovimme oppimestarin rooliin. Kiistatonta kuitenkin on, että Baltian maiden eskaloituva tilanne vaatii meiltä suomalaisilta erityistä kylmääpäisyyttä ja todellisuudentajuja. Tiivistä kanssakäymistä Suomen ja Baltian maiden välillä tulee jatkaa toivoen, että lisääntyneet yhteydet niin yritysten kuin yksilöidenkin tasolla nopeasti heijastuvat mm. liikenneyhteyksien paranemiseen sekä matkailun ja kaupan kasvuun.

Samalla on pohdittava yhteistyön kehittämistä myös muilla aloilla. Ympäristönsuojelu on yhteinen ja ajankohtainen ongelma. Tässä suhteessa voidaankin tyydytyksellä panna merille se, että Pohjoismaat ovat Pohjoismaiden Investointipankin kautta ryhtyneet avustamaan Itä-Euroopan maita niiden ympäristöongelmissa.

Kaikki on siis liikkeessä aivan eri tavoin kuin vielä muutama vuosi sitten osattiin odottaa. Meidän on tässä muutosprosessissa pidettävä omat tuntosarvemme ulkona ja samalla oltava valmiita omaan kontribuutioon. Vaikka muutokset ovat olleet nopeudessaan mullistavia, ovat omat niin vuosien takaiset kuin tuoreetkin aloitteemme edelleen ajankohtaisia. Meidän tulee edelleen ajaa tavoitettamme Pohjolan olemassa olevan ydinaseettomuuden vahvistamiseksi. Toinen lähialueittemme tulevaisuuden kannalta keskeinen asevalvontahanke on merellisen kilpavarustelun hillitseminen.

Herra puhemies! Meidän haasteemme ja myös mahdollisuutemme ovat nyt siinä, kuinka sopeutua kansainvälisessä ympäristössämme käynnissä oleviin muutoksiin ja kuinka terve kansallinen itsekkytämme, sopeutettuna kansainväliseen solidaarisuuteen, säilyttäen saamme positiivisista muutoksista osaksemme parhaan mahdollisen.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Suomessa ei todellakaan ole politiikoilla tapana harjoittaa itsekritiikkiä. Ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan pitkä, mutta tekninen puhe oli tästä paras mahdollinen esimerkki. Hänhän sivuutti puheenvuorossaan kokonaan meidän Etelä-Afrikan politiikkamme ja sen toilailun, johon ulkoasiainvaliokunta on viime aikoina syylistynyt. Olisi luullut, että tästä olisi ollut eduskunnalle jotakin sanottavaa, ja odottaisi myös, että tuollaisen sekaannuksen jälkeen tulisi myös johtopäätöksiä. Kannattaisi ainakin esittää anteeksipyyntö siitä, että Suomen linja on sotkettu. Ja mitä yhteen jäsenen eli Jörn Donneriin tulee, kun hän on ryhtynyt rotusortajien mannekiiniksi, niin onko hänen paikkansa ulkoasiainvaliokunnassa. Sitäkin kannattaa kysyä. Minusta ei ole.

Ed. Laine: Herra puhemies! Viime aikoina Suomessa on käyty hyvin poukkoilevaa keskustelua läntiseen integraatioon sopeutumisesta. On väitetty, että hallituksella on selkeä linja ja että se linja on presidentin linja ja että tämä linja on selostettu eduskunnalle, ainakin sen ulkoasiainvaliokunnalle.

Kokoomuksen puheenjohtaja Ilkka Suominen on väittänyt, että kansainvälisessä käytännössä ei ole mahdollista toteuttaa sellaista linjaa, että joissakin kysymyksissä yhdyntymme, toisissa ei. Puheenjohtaja Suominen vielä varmemmaksi vakuudeksi viittasi kokoomuksen puoluekokouksen kannanottoon: "Kansallisen itsemäärämisoikeuden periaatetta ei kuitenkaan enää voida tulkita ankarimmalla mahdollisella tavalla, vaan kansallisten etujen turvaaminen edellyttää joissakin tilanteissa" — siis joissakin tilanteissa — "vastavuoroista sopeutumista muualla säädettyihin normeihin." Kiinnitän vieläkin huomiota, että tässä sanottiin, että "joissakin tilanteissa", ei siis joissakin asioissa. Näin siis kansallinen kokoomus kansallisesta itsemäärämisoikeudesta.

On myös sanottu, että keskustan puheenjohtajan Paavo Värysen 19. syyskuuta eduskunnassa käyttämä puheenvuoro on saanut hallituksen harkitsemaan yhdyntymispolitiikkaa koskevan tiedonannon antamista eduskunnalle. Siis kun vasemmistolaiset kansanedustajat, vihreät ja keskustalaiset ovat täällä pyytäneet hallitukselta tiedonantoa, ei sillä

ole ollut mitään merkitystä, mutta kun puheenjohtaja Väyrynen käytti 19. syyskuuta puheenvuoron, niin taivas aukeni. Ehkä näitä väitteitä on syytä kommentoida.

Sitä ennen haluaisin kuitenkin todeta, että julkisessa sanassa esiintyy varsin yleisesti sellainen väärinkäsitys, että eduskunta voi lausua mielipiteensä esimerkiksi integraatioasiasta vain, jos hallitus antaa tiedonannon, mutta ei esimerkiksi silloin, jos hallitus antaa selonteon. Näyttää siltä, että varsin monet ovat unohtaneet, että eduskunta on muuttanut käytäntöään. Nythän selontekokin lähetetään pääsääntöisesti valiokuntaan, ellei eduskunta toisin päättää. Luottamuksesta silloin ei tosin voida äänestää, mutta kannanottoja voidaan siinäkin tapauksessa esittää. Olen kuitenkin sitä mieltä, että parempi on tiedonanto kuin selonteko.

Suomen länsisidonnaisuuden vahvistamisen veturina on toiminut tähän saakka liikelämä. Siitä kertoo mm. se, että suomalaisten toimesta EC-alueelle on perustettu noin tuhat suomalaista yritystä, joiden palveluksessa on suurin piirtein 120 000 työntekijää. Teollisuus- ja pääomapiirit ovat siis käytännössä toteuttaneet sitä integroitumista, johon sopeutumisesta suomalaiset virkamiehet nyt keskustelevat Eftan ja EC:n yhteisissä työryhmissä. Siis virkamiehet keskustelevat — tässä toistan nyt lukuisissa yhteyksissä esitettyä sanontaa siitä, että neuvotteluja ei vielä käydyä vaan nyt kartoitetaan.

Hallitus on omilla toimenpiteillään raivannut tietä tiukempaan länsisidonnaisuuteen esimerkiksi höllentämällä ulkomaalaisomistuksen rajoituksia — niinhän on jo tehty — ja suostumalla Suomen Pankin toimiin pääomien siirtojen vapauttamiseksi. Hallitus ohjailee ilmeisesti kuitenkin näitä virkamiestösolla käytäviä kartoituskeskusteluja. Kannattaa kiinnittää huomiota siihenkin, että hallitus piti mahdollisena jopa Eftan ja EC:n tulliliittoa koskevan asian esilläoloa, joka — jos sellainen olisi toteutunut tai toteutumassa — mitä ilmeisimmin toisi lisävaikeuksia idänkaupan kehitykseen.

Hallituksen linjasta julkisuudessa on vaikutettu, että Suomi ei siis liity EC:hen. Tämä on selvitetty. On sanottu, että Suomi hoitaa neuvottelunsa Eftan jäsenenä, siis yhdessä Eftan kanssa, että maatalouspolitiikka jää ulkopuolelle ja että mitään poliittisia neuvotteluja ei vielä olekaan käynnistetty.

Siis tämä on se, mikä julkisuudessa on kerrottu. Tämän enempää hallituksen linjasta ei tiedetä. Senkin vuoksi on välttämätöntä, että hallituksen linjasta kerrotaan. Siihen tietysti mm. tiedonanto on juuri erinomaisen hyvä paikka.

Esimerkiksi sellaisiin vaatimuksiin, joita monet kansanedustajat, kansalaisjärjestöt, poliittiset ryhmät ja puolueet, ammattiliitotkin, ovat nostaneet esiin, kuin kysymyksiin sosiaalisen ulottuvuuden selvittämisestä, itsenäisen päättävällän säilyttämisestä sekä suomalaisen lainsäädännön tason ja normien turvaamisesta on vastattu, että me emme voi ottaa vain rusinoita vaan meidän täytyy jostakin luopua. Mutta mistä pitää luopua, sitä ei ole ainakaan tähän mennessä selvitetty.

Kuten aiemmin sanoin, puheenjohtaja Ilkka Suominen oli sitä mieltä, ettei Suomi voikaan mitään muuta kuin ottaa koko yhdentymisen, ei siitä voi mitään palasia ottaa. Haluan kuitenkin todeta, että kun hallitus on antanut eduskunnalle esimerkiksi autonkuljettajien työ- ja lepoaikoja koskevan esityksen, selviäähän siitä esityksestä, että voidaan yksi osa ottaa ja toinen jättää ottamatta. Aivan samoin tapahtuu tuotevastuulain osalta, joka on myös hallituksen esitys ja eduskunnassa. On siis kiistatta olemassa mahdollisuus siihen, että voidaan yhdentymisessä keskustella reunaehdoista ja yhdestä tai toisesta asiasta, joka voidaan hyväksyä, ja taas toisesta asiasta, jota ei voida hyväksyä.

Opposition piiristä ja toisinaan myös hallituksen kansanedustajien taholta on vaadittu tiedonantoa eduskunnalle mielestäni juuri sen vuoksi, että eduskunta voisi reunaehdoja asettaa ja ohjeita hallitukselle antaa. Aikaisemmin hallitus ei pitänyt tällaisen tiedonannon antamista lainkaan tarpeellisena, mutta vajaat neljä viikkoa sitten kuitenkin on annettu sellainen käsitys, että tullaan eduskuntaa informoimaan. Ellen nyt väärin muista, ulkoministeri Paasio lupaili 19.9., siis ennen kuin Paavo Väyrynen käytti puheenvuoronsa, että hallitus tulee eduskuntaa informoimaan. Oliko silloin kyseessä tiedonanto tai selonteko, sitä en muista.

Demokraattisen vaihtoehdon eduskuntaryhmä vaatii hallitukselta sellaista integraatiopoliittista tiedonantoa, jonka eduskunta lähettää ulkoasiainvaliokuntaan mutta myös

muihin valiokuntiin niiden käsittelypiiriin kuuluvien asioiden osalta. Me pidämme myös tärkeänä, että kansalaisjärjestöille annetaan mahdollisuus osallistua integraatiotratkaisujen sisällön ja reunaehtojen määrittelyyn. Omalta osaltamme eduskuntaryhmämme korostaa maan itsenäisen päättävällän säilyttämisen välttämättömyyttä ja esimerkiksi idänkaupan kehitysnäköalojen turvaamista.

Euroopan yhteisön komission puheenjohtaja Delors on 22. syyskuuta Harvardin yliopistossa puhuessaan edellyttänyt, että Eftan pääsyyn osalliseksi Euroopan yhteisön sisämarkkinoista liittyy läheisempi yhteistyö — nyt lainaan Helsingin Sanomien uutista — ”Efta-maiden kanssa kulttuuriasioissa, koulutuksessa, turvallisuuskysymyksissä, puolustuksessa ja ihmisoikeuksissa”. Mielestäni tämä puheenvuoro asettaa aika erikoislaatuiseen valoon keskustelut Efta—EC-yhteistyöstä. En ole havainnut suomalaisella taholla torjutun näitä käsityksiä, ja olen hämmästellyt sitä, että niitä ei ole kommentoitu eikä myöskään ole kumottu sitä, ettei mainittu EC-komission puheenjohtaja ole juuri näin puhunut, kuin Helsingin Sanomien lainaus kertoo.

Vaikka monella taholla on arvioitu länsi-integraatioon liittyneen Efta—EC-tulliunionin merkitsevän takaiskua Suomen idänkaupalle, Suomi ei tätä ajatusta alusta alkaen ole torjunut. Nyt kylläkin näyttää siltä, että tällainen hanke ei ainakaan välittömästi ole toteutumassa. Onko joskus myöhemmin, sitä on vaikea sanoa.

Presidentti Gorbatschovin vierailua odotellaan Suomessa ja arvioidaan ja arvellaan, että presidentti Gorbatschovin vierailu voisi merkitä uutta askelta Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden kehittämisessä, että tämä vierailu tarjoaisi myös erinomaisen mahdollisuuden molempien maiden yhteisten kansainvälistä tilannetta ja Pohjolan turvallisuutta koskevien käsitysten ilmaisemiseen. On myös toivottu, että presidentti Gorbatschovin vierailu voisi olla uusi merkittävä avaus Suomen ja Neuvostoliiton taloudellisten yhteistyösuhteiden kehittämiseen. Tässä suhteessa on toivottava vierailulle myönteisiä tuloksia, myönteistä vastaanottoa ja suomalaisella taholla myös sellaista valmistautumista vierailuun, että ne odotukset, jotka Suomen kansan keskuudessa laajalti erilaisten

yhteiskuntapiiriin keskuudessa vallitsevat, voisivat toteutua.

Julkisuudessa on kerrottu, että Neuvostoliitto on ehdottanut ensi vuoden loppupuoliskolla pidettäväksi eurooppalaisen huippukokouksen, jossa allekirjoitettaisiin tavanomaisia aseita ja joukkoja koskeva aseidenriisuntasopimus. Tämä ehdotus tarkoittaa kaikkien Etyk-maiden kokousta Helsingissä vuonna 1975 pidetyn kokouksen tapaan. Ulkoministerit kokoontuisivat huippukokouksen valmisteluun ensi vuoden alkupuoliskolla mahdollisesti Wienissä, jossa pidettävät tavanomaisten aseiden vähentämistä koskevat neuvottelut ovat etenemässä myönteiseen suuntaan.

Suomen taholta on kaikki syy tervehtiä uuden Etyk-maiden huippukokouksen järjestämistä ja suostua sen isäntämaaksi. Luontevan yhteyden Suomen myönteisen kannan ilmaisemiseen tarjoaa presidentti Mihail Gorbatschovin valtiovierailu ja sen yhteydessä annettava julistus, kommuniké tai muu tiedonanto, mikä se valtionpäämiesten päättämänä sitten lieneekään.

Aseidenriisunnasta puheen ollen Suomen tulisi laatia oma ohjelma aseidenriisunnan edistämisestä. Tämä ei ole oma ajatukseni vaan Erkki Tuomiojan viime keväänä esittämä ehdotus, jota kannatan. Sopiva käytännöllinen alku ja ehkä esimerkki muille voisi olla poliittinen päätös asehankintamäärärahojen vähentämisestä 10 prosentilla ensi vuonna.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä korostetaan Suomen YK-politiikan seurannan merkitystä. Se on tärkeä asia, mutta ehkä vielä enemmän tulisi painottaa YK:n aseman vahvistamisen tarvetta. Turvallisuusneuvoston jäsenenä Suomi varmasti tuntee tämän tarpeen aikaisempaakin paremmin.

Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä korostetaan myös rauhanturvatoiminnan rahoitusta. Tämän ohella haluan korostaa sitä, että rauhanturvatoiminnan uskottavuuden kanssa ovat ristiriidassa vierailut ja visiitit Etelä-Afrikassa niin rauhanturvaajien kuin kansanedustaja Donnerin tekeminä. Devan eduskuntaryhmän mielestä Johannesburgin lentokenttää ei olisi pitänyt käyttää ulkoasiainvaliokunnan Afrikkaan suuntautuneen vierailun aikana, mutta erityisesti me paheksomme kansanedustaja Donnerin käyttäytymistä Etelä-Afrikan rotusortopolitiikan si-

vustatukijana, mitä hänen vierailunsa siellä merkitsi.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine oli vallan oikeassa siinä, kun hän totesi, että hallituksen linja Euroopan yhdentymisen suhteen on kovin epämääräinen. Siitä ei ole selviä havaintoja ainakaan eduskunnan puitteista saatavissa. Tuntuu siltä, että hallitus on pitkälti kuin ajopuu näissä asioissa. Ollaan valmiita heti pökkuroimaan, jos esimerkiksi EY:n taholta edellytetään joitakin toimia. Esimerkiksi vuonna 1987 EY:n taholta esitettiin, että Suomen pitäisi muuttaa sähkötarjontuksensa suuntaa, helpottaa sitä. Oli kyse ns. pienjännitdirektiivistä, ja kun EY näin totesi, hallitus heti pisti pystyyn toimikunnat, jotka tekivät tiettyjä esityksiä, jotka myötäilivät EY:n vaatimuksia. Tämä asia ei ole kovin pitkälle sen jälkeen edennyt, ja on toivottavaa, että niin myötämielisiä ei aina oltaisi, koska esimerkiksi pienjännitdirektiivin kohdalla oli selvästi kysymys olemassa olevan tilanteen huonontamisesta, turvallisuuden heikentämisestä Suomessa käytettävien sähkötarvikkeiden osalta.

SKDL:n taholta on moneen kertaan edellytetty, että eduskunnan tulee saada keskustella puheena olevista asioista niin, että se pystyy myös lausumaan oman kannanottonsa, esittämään ne puitteet, jotka eduskunnan mielestä yhdentymisasioiden ovat sopivia ja toivottavia. Mutta tuntuu siltä, että tällainen vapaa keskustelu tahdotaan hallituksen taholta jopa ehkäistä. Monet viimeaikaiset kannanotot ovat olleet vähän sen tapaisia, että asiasta ei sovi puhua, jos puhutaan, täytyy puhua vain juuri niillä sanoilla kuin hallitus itse on puhunut.

Ed. Elo: Herra puhemies! Kertomus hallituksen toimenpiteistä ulkopoliittikan osalta vuonna 1987 antaa eduskunnalle hyvän tilaisuuden käydä ulkopoliittista keskustelua, vaikka tietysti voidaan sanoa, että tilanne parin vuoden aikana on oleellisesti muuttunut tähän päivään verrattuna. Itse asiassa voidaan sanoa, että eduskunnalla aivan liian harvoin on tilaisuus keskustella ajankohtaisista kansainvälisen politiikan asioista.

Tällaisia laaja-alaisia keskustelutilaisuuksia ovat nähökseni budjetin lähete- ja pa-

lauteskeskustelut. Mutta näissäkin tapauksissa usein ulkopoliittinen keskustelu on hyvin hajanaista ja eri puheenvuoroissa keskitytään hyvin erilaisiin asioihin, joten yhtenäistä, järkevää ulkopoliittista keskustelua saadaan hyvin harvoin näissäkään tilaisuuksissa aikaan, joten hallituksen kertomus ulkopoliittikan hoidosta jää lähes ainoaksi laaja-alaisen keskustelun näyttämöksi. Tosin, niin kuin tiedämme, saamme kehitysyhteistyöstä kertomuksen, saamme myös kertomuksen Pohjoismaiden neuvoston valtuuskunnan työskentelystä ja Euroopan neuvoston valtuuskunnan kertomuksen myös ensi kerran ensi vuonna.

Herra puhemies! Olen myös pettynyt siihen mielenkiintoon, jota eduskunta on osoittanut tätä ulkopoliittista keskustelua kohtaan. Äskén, kun kävin katsomassa puhujalista, kokonaista kolme oli ilmoittautunut siihen. Nyt on taitanut tulla jo neljäskin nimi. Tuntuu siltä, että kaikenlaiset pienet maamiesiltamat kiinnostavat kansanedustajia paljon enemmän kuin eduskunnan omat keskustelutilaisuudet. Minusta tämä on aika huono esimerkki eduskunnalta, jonka itse asiassa pitäisi näyttää hyvää esimerkkiä kansainvälistymisprosessissa ja myös osoittaa täysistunnossa mielenkiintonsa kansainvälisiin asioihin.

Herra puhemies! Haluan myös todeta, että Eurooppa muuttuu nyt sellaisella nopeudella, että tavallisen yleisön on vaikea pysyä muutoksen vauhdissa mukana. Mutta tämä ei saisi estää suomalaisia kansanedustajia kuitenkin pyrkimästä seuraamaan eurooppalaisen kehityksen mukana. Jos ajatellaan esimerkiksi Euroopan yhteisten sisämarkkinoiden luomista ja EY—Efta-yhteistyön neuvotteluja, voidaan todeta, että ne ovat edenneet ennakoituakin nopeammin. Kun EY:n komission puheenjohtaja Jacques Delors esitti tammikuussa tänä vuonna entistä kiinteämpää yhteistyötä EY:n ja Eftan välillä, ovat neuvottelut edistyneet yllättävän nopeasti. Yllättävää ainakin omasta mielestäni omalla tavallaan on ollut se, että Eftan rivit ovat säilyneet ehyinä, vaikka eri Efta-mailla on luonnollisesti omat painotuksensa, kuten on hyvin tiedossa. Esimerkiksi Itävallan jäsenanomus ei ole horjuttanut Eftan yhtenäisyyttä.

Näyttää siltä, että eduskunta kokonaisuudessaan on liian hidasliikkeiden pysyäkseen

mukana eurooppalaisen kehityksen kerkassa. Voidaan esimerkiksi esittää kysymys, miten kansanedustajat ovat voineet seurata erilaisia vaihtoehtoja, jotka ovat olleet esillä Ees:n eli European Economic Spacen eli Euroopan talousalueen luomisessa. Esimerkkinä haluan vain todeta, että täälläkin jo aikaisemmin mainittu tulliliiton oli vahvasti esillä kevättalvella. Mutta kun Ruotsin pääministeri Ingvar Carlsson ilmoitti, ettei Ruotsi ainkaan lähde mukaan tulliliioniin, ja vetosi lähinnä Ruotsin puolueettomuuteen, vähitellen kysymys tulliliionista näyttää pudonneen pois, vaikka esimerkiksi vielä, kun ulkoasiainvaliokunta syyskuun puolenvälin aikaan sai selonteon integraatiokehityksen nykyvaiheesta, Suomen hallituksen eräänä vaihtoehtona tulliliioni edelleen oli mukana.

Tämän päivän Helsingin Sanomien mukaan tulliliioni näyttää lopullisesti pudonneen pois. Syynä on ainakin virallisesti se, että Euroopan yhteisöillä on korkeammat ulkotullit kuin Eftalla. Vaihtoehtona näyttää olevan se, että pyritään laajennettuun vapaakauppasopimukseen, kuten viime päivinä on tullut ilmi.

Herra puhemies! Haluan myös todeta, että ulkoasiainvaliokunnalla on vaikeuksia pysyä mukana Länsi-Euroopan talous- ja muun integraation seurannassa, vaikka ulkoasiainvaliokunta on aivan kiitettävällä tavalla saanut informaatiota mm. keskellä kesää heinäkuussa ja syksyn alussa, mihin jo äsken viittasin. Mutta kuten tiedetään, ulkoasiainvaliokunnalla on monia muitakin tärkeitä seurantatehtäviä. Sen takia tietysti kannattaa esittää kysymys, joka on jo aikaisemminkin ollut täällä esillä, eli pitäisikö eduskunnan perustaa erityinen integraatiovaliokunta tätä asiaa seuraamaan. Toinen vaihtoehto olisi se, että ulkoasiainvaliokunta edelleen seuraa tätä ja samanaikaisesti myös eduskunnan erikoisvaliokunnat. Joka tapauksessa olen täysin vakuuttunut siitä, että eduskunnalla ja sen valiokunnilla on paljon tehtävää, jotta entistä paremmin voisimme sekä seurata että vaikuttaa Euroopassa kehitteillä olevaan hyvin mielenkiintoiseen prosessiin.

Nyt onkin keskustelun aika, ja päätöksen tekeminen tulee lähiviikkoina suhtautumisessa Euroopan yhteisön ja Eftan yhteistyömuotoihin. Haluan erityisesti korostaa sitä, ettei Suomen missään tapauksessa pitäisi lähteä mukaan päätöksentekoprosessiin, jossa olisi

mukana ylikansallista luonnetta. Tällaista luonnettahan saattaa esimerkiksi kertyä suunnitellulle neuvostolle, vaikka ilmeisesti meistä kukaan ei ole vielä oikein selvillä, minkälainen neuvostosta EY:n ja Eftan välillä aiotaan tehdä. Suomen on tietysti kaikissa olosuhteissa vaalittava puolueettomuuttaan. Tämä on meidän koko länsieurooppalaiseen integraatioon suhtautumisemme lähtökohta.

Kokonaisuutena voidaan sanoa, että Suomen kuva puolueettomana maana on kirkastunut viime vuosina. Suomen ja Neuvostoliiton suhteet ovat kehittyneet myönteisesti, mutta samanaikaisesti Suomen puolueettomuus on vahvistunut. Tämä on varmasti seurausta yleiseurooppalaisesta kehityksestä ja seurausta idän ja lännen parantuneista suhteista. Erityisesti haluaisin tässäkin yhteydessä korostaa vähän ehkä kliseemäisestikin Neuvostoliiton presidentin Mihail Gorbatshovin uuden poliittisen ajattelun merkitystä koko kansainväliselle politiikalle mutta luonnollisesti erityisesti eurooppalaiselle kehitykselle.

Gorbatshovin vierailu Suomeen tapahtuu hyvin mielenkiintoisena aikana, ja mielestäni, haluan tässä korostaa sitä, se on osoitus hyvistä suhteista Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Suomen virallinen kanta eurooppalaiseen kehitykseen on myös tullut selväksi. Me haluamme laajaa Eurooppaa, joka ulottuu, kuten sanonta kuuluu, Atlantilta Uralille ja Pohjoiselta jäämereltä Välimerelle. Suomen etujen mukaista on yhteisen eurooppalaisen kodin luominen, jossa ihmiset voivat liikkua vapaasti huoneesta toiseen. Kuitenkaan Euroopan muutosprosessi ei vähennä aktiivisen ulkopoliittikan tarvetta. Suomen on välttämättömä säilyttää nykyinen aktiivinen roolinsa kansainvälisessä politiikassa.

Herra puhemies! Lopuksi haluan aivan lyhyesti tuoda esille joitakin kokemuksia, joita meille suomalaisille on tähän mennessä kertynyt Euroopan neuvoston työstä. Puoluetoverini Ilkka-Christian Björklund lähete-keskustelussa Euroopan neuvoston asioista keskusteltaessa totesi, että me suomalaiset voimme viedä suomalaisen sävähdyksen Euroopan neuvostoon. Olisin sitä mieltä, että olemme pyrkinet tuomaan suomalaisen sävähdyksen mukaan ja olemme pyrkinet myös keskusteluun osallistumaan kykyjemme ja taitojemme mukaan. Euroopan neuvosto,

kuten tiedetään, on tällä hetkellä tunnettu lähinnä ihmisoikeuksien puolustajana ja poliittisen demokratian takaajana. Mutta erityisen mielenkiintoista suomalaisten kannalta on se, että siitä on muodostumassa pääasiallinen idän ja lännen parlamentaarisen keskustelun näyttämö. Neuvostoliitolle, Puolalle, Unkarille ja Jugoslavialle myönnettyt erikoisvieraan asemat ovat tehneet Euroopan neuvostosta ei enää 23 maan vaan 27 maan keskustelufoorumin.

Lopuksi haluaisin korostaa sitä, että Suomen etujen mukaista olisi säilyttää Euroopan neuvostolla vankka rooli sellaisissa asioissa kuin sosiaalipolitiikkaa, kulttuuri- ja koulutuspolitiikka sekä ympäristöpolitiikka. Kun Euroopan yhteisöillä on omia ohjelmiaan ja suunnitelmiaan myös näillä aloilla, esimerkiksi viime Euroopan neuvoston kokouksessa Euroopan neuvoston puolelta vahvasti korostettiin sitä, että päällekkäistä työtä tässä suhteessa pitäisi välttää ja eurooppalaisen kehityksen kannalta Euroopan neuvosto näyttäisi siltä foorumilta, jolla sosiaali-, koulutus- ja ympäristöasioita tulisi ensisijaisesti käsitellä. Erityisesti suomalaisten kannalta on tärkeää, että Euroopan neuvostossa voimme olla vaikuttamassa päätöksentekoon: voimme tuoda mukaan suomalaisen näkemyksen keskusteluun. Sitä mahdollisuutta meillä ei ainakaan toistaiseksi EY:n suhteen ole, enkä usko, että Euroopan talousalueenkaan luominen sitä välttämättä Suomelle tuo.

Herra puhemies! Suomen ulkopoliittinen asema, kuten ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, oli vakaa vuonna 1987. Tänä päivänä voimme iloksemme todeta, että se on ainakin yhtä vakaa kuin kaksi vuotta sitten.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Elo ohimennen mainitsi, että integraatiokysymyksiä käsittelemään olisi mahdollista asettaa erityinen valiokunta, integraatiovaliokunta. Tämä tuskin oli häneltä erityinen ehdotus, ehkä se oli ohimennen mainittu lausuma. Haluaisin kuitenkin korostaa, että Euroopan integraatiokysymys mielestäni on sen luokan ulkopoliittinen kysymys, joka tulee käsitellä perinteisessä ulkoasiainvaliokunnassa. Näin ollen en kannata integraatiovaliokunnan perustamista.

Totean myös, että eduskuntamme erityisvaliokunnat tietysti joutuvat soveltuvien osien käsittelemään myös tätä kysymystä. Sosiaalivaliokunta on jo järjestänyt seminaarin asiasta. Ymmärrän, että sivistysvaliokunta ja maatalousvaliokunta myös ennen pitkää tulevat näin tekemään. Pääasia kuitenkin on, että tämä laaja asiakokonaisuus kuuluisi ulkoasiainvaliokunnan rooteliin.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minusta on hämmästyttävää, että jatkuvasti uhrataan energiaa niin paljon valvonta- ja seurantajärjestelmän muodoista käytävälle keskustelulle ja substanssikeskustelu tahtoo jäädä taka-alalle. Haluaisin muistuttaa, että alkuvuodesta ulkoasiainvaliokunta jätti eduskuntatyön kehittämistyöryhmälle kaksi erillistä ehdotusta, toisen koskien sitä, että harkittaisiin, pitäisikö eduskuntaan muodostaa erityinen integraatiotyöryhmä, niin että se likeisessä yhteydessä ulkoasiainvaliokunnan kanssa voisi paremmin tehtävästä suoriutua. Toinen ehdotus oli, että ulkoasiainvaliokunnalle palkattaisiin erityinen ulkomaankauppaan ja taloudelliseen integraatioon erikoistunut apulaissihteeri. Silloin ei eduskuntaryhmiltä tullut sanottavaa tukea näiden asioiden eteenpäin viemiseksi.

Se, millä tavalla tässä talossa valiokuntalaitos kykenee oman valvonta-, seuranta- ja päätöksentekotehtävänsä hoitamaan, riippuu hyvin paljon niistä aineellisista edellytyksistä, joita meille annetaan. Tältä osin asiat ovat täysin eduskunnan ja eduskuntaryhmien omissa käsissä. Siitä on kulunut aika paljon aikaa, joten nyt pitäisi olla aika hyvin asioissa sisällä. Toivoisi, että tämä keskustelu siirtyisi vähitellen substanssipuolelle ja lopetettaisiin päätöksentekojärjestelmän arviointi. Opositiokin, joka tässä suhteessa on esittänyt voimakasta arvostelua, on ollut enemmän huolestunut siitä, että puolueiden edustajat eivät ole päässeet mukaan hallituksen alaisiin neuvottelukuntiin. Vähemmän on oltu kiinnostuneita siitä, missä määrin eduskunnalla on edellytyksiä hoitaa tehtävänsä.

Ed. Renko (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aaltonen totesi, että integraatiokysymyksissä lähinnä sosiaali-, kulttuuri- ja ympäristökysymykset ovat päällimmäisenä: näin varmasti onkin. Kiinnitin huomiota

samaan asiaan, johon ed. Väänänenkin, että erityisen integraatiovaliokunnan nimeäminen ei ole aiheellista, koska täällä on jo omaksuttu se kanta, että erikoisvaliokuntien vastuulla on integraatiokysymysten kehittäminen.

Toteaisin sivistysvaliokunnan osalta, että kaiken kaikkiaan integraatiotilanteessa kai on tärkeää se, että jokaisella valtiolla on oma kansallinen koulutuslaitos, jonka puitteissa pyritään kehittämään kansallista kulttuuria, nimenomaan omaleimaiseen suuntaan. Kylähän länsimaisen vapauden yksi peruspiirre on se, että kansallisuus ja kansallisuuteen perustuva kulttuuri myös saa kehittymisen ja kasvun tilaa. Se on kiinni siitä, millä tavalla omassa maassamme näitä asioita hoidetaan. Silloin erikoisvaliokunnilla on ensisijainen vastuu eduskunnan sisäältä katsottuna. Ihmettelen — jos integraatiovaliokunta on tarpeen perustaa — mikä on ulkoasiainvaliokunnan rooli tässä valossa. Jos on tarvetta muuttaa toimenkuvaa, niin pikemminkin tarkastellaan ulkoasiainvaliokunnan toimenkuvaa.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minäkin halusin puuttua ed. Elon puheenvuorossa siihen osaan, joka koski integraatiokysymyksiä. Mielestäni ei ole tarpeellista, että eduskuntaan perustettaisiin erillistä elintä näistä asioista keskustelemaan. Eduskunta on itse se elin, jonka pitää näistä asioista keskustella. Täytyy sanoa, että tähän saakka hallituksen puolelta ei ole ollut riittävää aktiivisuutta näissä asioissa. Ed. Aaltonen antoi väärän todistuksen sanoessaan, että oppositio ei olisi tällaista vaatinut. Esimerkiksi viime vuonna sadan kansanedustajan kirjallinen kysymys, jolla saatiin ensimmäinen selonteko tänne eduskuntaan, lähti keskustan piiristä. Me olemme koko ajan halunneet edistää eduskunnan integraatiokeskustelua, luoda mahdollisuuksia eduskunnalle päästä näihin asioihin käsiksi.

Tässä yhteydessä, herra puhemies, toteaisin myös sen, että liiaksi on korostettu integraatiokysymysten ulkopoliittista merkitystä. Ne ovat ulkopoliittisia siltä osin kuin on kysymys perussuhtautumisesta Euroopan yhteisöön. Minkälaisella ratkaisumallilla Suomi lähtee järjestämään suhteitaan Euroopan yhteisöön? Se on ulkopoliittinen kysy-

mys, ja siihen tarvitaan ulkopoliittista yksituumaisuutta. Miten tämän raamin sisällä järjestetään suhteet, minkälaisia käytännön ratkaisuja tehdään, ne ovat sisäpoliittisia, hyvin pitkälti talous- ja yhteiskuntapolitiittisia linjaratkaisuja. Minusta niistä pitää keskustella, niistä on välttämätöntä keskustella. Hallituksenkin tulisi edistää sellaisen keskustelun käymistä, koska ne ovat luonteeltaan yhteiskuntapolitiittisia ja sisäpolitiittisia kysymyksiä. Toivoisi, että eduskunta tämän syksyn aikana tällaiseen keskusteluun pääsisi.

Ed. Elo (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluan lyhyesti vastata edustajille Väänänen ja E. Aho kysymykseen integraatiokehityksen seurannasta. Ed. E. Aho on oikeassa siinä, että viime vuonna vasta pitkän keskustelun jälkeen eduskuntaan saatiin selonteko. Tosiasia on kuitenkin se, että kehitys kulkee nyt sellaisella vauhdilla, ettei eduskunnalla kokonaisuudessaan näytä olevan minkäänlaisia mahdollisuuksia ottaa kantaa niihin moniin välivaiheisiin, jotka tässä kehitysprosessissa ovat olleet. Äsken mainitsin vain kysymyksen tullionionista. Montako kertaa esimerkiksi eduskunnan täysistunnossa on tullionioneista puhuttu? Kun te luette tämän päivän Helsingin Sanomia, havaitsette, että tullionioni on pudonnut kuvioista, ei suinkaan sillä tavalla, että Suomen eduskunta olisi siihen kantaa ottanut tai jotain siitä lausunut, vaan on näitten neuvottelujen kuluessa tullut selväksi, että tällaista tullionionia ei pystytä luomaan. Siis, herra puhemies, kyllä minä olen edelleenkin kiinnostunut siitä, miten eduskunta ja sen eri valiokunnat, erityisesti ulkoasiainvaliokunta, pysyvät seurantakehityksessä mukana.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Mielestäni eduskunta voi kokonaisuudessaan osallistua näihin keskusteluihin paljon paremmin kuin ed. Elo tässä äsken kuvasi. Se on kiinni hallituksesta, ei vain tästä hallituksesta, vaan edellisistäkin hallituksista. Meille on kehkeytynyt sellainen tapa, että hallituksen jäsenet antavat merkittävät lausuntonsa eduskunnan ulkopuolella. Miksi ei voitaisi merkittäviä kannanottoja sanoa eduskunnassa, jolloin kansanedustajille tarjoutuisi mahdollisuus ottaa välittömästi niihin kantaa ja lausua oma mielipiteensä

näistä asioista? Toivoisin, että kun puhutaan uudesta poliittisesta kulttuurista, niin tässä suhteessa käytäntöä muutettaisiin ja mm. sillä tavalla, kuin ministeri Paasio pari kolme viikkoa sitten teki, tuotaisiin ulkopoliittisia kysymyksiä aktiivisesti eduskunnan käsitte-lyyn.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Elo on siinä oikeassa, ettei tullioniasista eduskunnassa ole keskusteltu. On kyllä tavattoman vaikea synnyttää sellaisesta asiasta keskustelua, josta ei eduskunnalle mitään kerrota. Jos pelkästään silloin tällöin sanomalehdissä esiintyviin tietoihin nojaisi, niin kyllä silloin aina jonkin aineksen löytää. Tämä tullionikysymys-hän ei ole ollut eduskunnan käsissä, vaikka siitä jotkut kansanedustajat ovat asianomaisissa valiokunnissa saaneet jotain tietää esimerkiksi pääministerin Oslon-vierailun yhteydessä.

Ed. Björkstrand (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden neuvoston talousvaliokunnassa keskusteltiin eilen myös tästä tullioniasista. Sain kyllä sen käsityksen, että asia ei ole niin tykkäänään poissa päiväjärjestyksestä kuin ed. Elo sanoi erään lehden tietojen pohjalta. Kun ulkoministeri Paasio on paikalla, olisi mielenkiintoista kuulla, mitä mieltä hän on asiasta.

Ed. Pystynen: Herra puhemies! Kun hallitus on tietävästi antamassa noin kuu-kauden kuluttua eduskunnalle tiedonantoa tai selontekoa integraatioasiasta, en tässä yhteydessä välitä käsitellä enemmän jo kii-tettävän laajasti tässäkin keskustelussa kosketeltuja integraatiokysymyksiä. Sen sijaan haluan eräaseen osaan ulkoasiainvaliokun-nan mietintöä kiinnittää huomiota, ja se on kansainvälinen korkeakoulu yhteistyö. Se, että ulkoasiainvaliokunta on halunnut ottaa myös tämän alueen mietintöönsä suhteellisen laajasti, osoittaa, että myös valiokunnan piirissä annetaan suuri arvo sille, että erityi-sesti koulutuksessa mutta myös muun kulttuuriin harjoittamisessa kansainvälisen yhteis-työn pitää olla mahdollisimman laajaa, teho-kasta ja syvällistä.

Itse asiassa tietääkseni EY:nkin piirissä ollaan sitä mieltä, että erityisesti koulutusjär-

jestelmän ja kulttuurin piiriin luettavan yhteistyön pitäisi edetä riippumatta siitä, missä tahdissa taloudellinen yhteistyö mahdollisesti etenee. Siellä on useammassakin kirjoitukses-sa, joita on julkaistu, korostettu sitä, että kysymyksessä on eurooppalainen kulttuuri ja Euroopan kansojen yhteistyö tällä alalla. Se pohjautuu suurelta osalta yhteiseen perintee-seen, hyvin pitkälti. Pitäisi voida edetä mo-nilla aloilla ja erityisesti koulutuksen ja tutkimuksen alalla lainkaan kokematta estei-tä mahdollisen taloudellisen yhteistyön ka-riutumista ajoittain jne.

Tästä huolimatta kuitenkin EY:n piirissä on menetelty tavalla, joka ei itse asiassa aivan noudata tätä näkemystä. Kun siellä on rakennettu koulutusyhteistyöjärjestelmiä, joista mainittakoon Erasmus ja Comett, niin EY:n jäsenmaat ovat sulkeneet opiskelija-vaihdon tämän järjestelmän ulkopuolella ole-vilta yliopistoilta huomattavan laajassa mi-tassa. Tämä näkyy mm. siinä, että esimer-kiksi Efta-maiden piiristä opiskelijoiden on vaikea päästä Erasmus- ja Comett-hankkeis-sa mukana olevien yliopistojen opiskelija-vaihtoon mukaan. Valitettavasti kun Efta-maiden ja EY:n Rec-komitean jäsenten kes-ken on tästä keskusteltu, niin he ovat toden-neet, että Euroopan parlamentti kyllä antoi suosituksen näiden yhteistyöjärjestelmien avaamisesta myös Efta-maille, mutta siitä huolimatta komissio ei ole ainakaan toistai-seksi yhtynyt tähän päätökseen. Tämän vuoksi on mitä tähdellisintä, että myös Suo-men edustajien taholta eri yhteyksissä pon-nistellaan näiden yhteyksien uudelleen avaa-miseksi ja tähänastista laajemmin käyttöön saamiseksi.

Kun hallitus on nyt jo toisessa budjetis-saan toteuttanut ohjelmaansa ottamansa lau-suman siitä, että erityisesti tieteellistä tutki-musta tuetaan noin 15 prosentin reaalikas-vuisin määrärahoihin budjetissa ja tämä on tässäkin nyt tänä syksynä käsiteltävänä ole-vassa, ensi vuoden budjetiksi tarkoitetussa esityksessä toteutettu, niin tämä on tietysti ilolla pantava merkille. Mutta samalla on todettava, että se tarve, mikä Suomessa vallitsee tutkijakoulutuksen laajentamiseksi ja tehostamiseksi, ei vielä kokonaan tuolla-kaan kasvulla lähivuosina voi tulla tyydyte-tyksi. Sen vuoksi olemme myös valiokunnas-sa pitäneet tarpeellisena ottaa kansainvälistä korkeakoulu yhteistyötä käsittelevään mietin-

nön osaan erään kappaleen, jonka haluan tässä lukea, kun ei se ole järkeä pitkä. Se kuuluu näin:

”Erityisesti teollisuuden piirissä on kansainvälisesti koulutettujen tutkijoiden puute koettu haitallisena. Tämän vuoksi sen piirissä on kehitetty hanketta sellaisen järjestelyn luomiseksi, jonka puitteissa teollisuuden myöntämin varoin voitaisiin suomalaisten ja ulkomaisten korkeakoulujen kanssa kouluttaa korkean luokan tutkijoita aloille, joilla heistä on puutetta. Tätä järjestelyä on kutsuttu työnimellä Kansainvälinen yliopisto. Koska hanke tarkoittaa vain koulutusprojekteja järjestävän organisaation luomista ja ohjaisi lisää kipeästi kaivattuja varoja tutkijakoulutukseen, hanketta olisi edistettävä ja suhtauduttava siihen myös valtion taholta myönteisesti.”

Tämä ulkoasiainvaliokunnan kanta on mielestäni hyvin merkittävä ja tärkeäkin ja haluaa korostaa nimenomaan sitä, että meillä ei liikene valtion budjetissa enempää kuin kansantaloudessa muutoinkaan riittävästi varoja tutkijakoulutukseen. Erityisesti tämä puute näkyy erällä teollisuuden aloilla, joilla kansainvälinen kilpailu edellyttää korkeasteisia tutkijoita sekä kansainvälisessä kanssakäymisessä että siinä erityisesti tutkimusprojekteihin osallistumisessa.

Tällä ulkoasiainvaliokunnan kannanotolla on merkitystä myös sikäli, että esimerkiksi korkeakoulujen piirissä on tähän suhtauduttu hieman epäillen tai varovaisesti, ellei suorastaan kielteisesti. Keskusteltuani esimerkiksi rehtorineuvoston jäsenten kanssa, siis yliopistojen ja korkeakoulujen eräiden rehtoreiden kanssa, olen huomannut, että heidän kantansa on perustunut virheelliseen käsitykseen tämän Kansainväliseksi yliopistoksi kutsutun hankkeen luonteesta. Myös opetusministeri Taxell jossakin yhteydessä on sanonut, että kaikki Suomen korkeakoulut ja yliopistot ovat kansainvälisiä ja sen vuoksi maahan ei tarvita tällaista uutta kansainvälistä yliopistoa. Tämä käsitys on itse asiassa perustunut vähän saman tyyppiseen väärinymmärrykseen taikka riittämättömään tietoon.

Kun sitten otin selvää tarkemmin teollisuuden koulutusvaliokunnan taholta siitä, minkälaisessa vaiheessa tämä hanke nyt on ja mitä se käytännössä merkitsee, niin olen todennut sen saman, jonka asiantuntija ul-

koasiainvaliokunnassa tästä asiasta kertoi. Nimittäin tarkoitus ei suinkaan ole perustaa uutta fyysistä yliopisto- tai korkeakoulujärjestelmää, vaan todellakin järjestelmä, jonka teollisuus rahoittaa valtaosaltaan ohjaten siten mittavasti uusia määrärahoja tutkijakoulutukseen nimenomaan niille aloille, joita Suomen Akatemia tai korkeakoululaitos ei voi määrällisesti ja laadullisesti riittävästi tyydyttää, ja sen vuoksi käynnistää tämän projektin yhteistyössä ulkomaisten ja suomalaisten korkeakoulujen kanssa.

Siis sekä opettajat että eri projektien vetäjät ja kouluttajat palkataan tässä järjestelmässä siihen ohjautuvien varoin kotimaisista ja ulkomaisista tutkijoista ja tohtorin tutkinnot suoritetaan suomalaisissa taikka ulkomaisissa korkeakouluissa. Tällä tavalla saadaan täytetyksi sitä huomattavaa tutkijajauasta, joka Suomen teollisuudessa ja yleisemminkin elinkeinoelämän piirissä vallitsee tietyillä aloilla. Nämä suuntaukset vaihtelevat aina sen mukaan kuin kulloinenkin tarve edellyttää.

Näin ollen kysymyksessä ei varsinaisesti ole Kansainvälinen yliopisto siinä mielessä kuin tuo nimi antaisi ymmärtää, ja olenkin viestittänyt tätä hanketta ajaville, että olisi syytä harkita nimen muuttamista, koska se jo itsessään aiheuttaa ärtymystä, ja olen kuullut, että viimeisessä kokouksessaan tätä käsiteltäessä koulutusvaliokunta on harkinnut sellaisen nimen käyttöönottamista kuin Elinkeinoelämän akatemia. Tämä olisi jo ilmeisesti huomattavasti parempi ottaen huomioon, että meillä on saman tyyppisesti rakennettuja koulutusjärjestelmiä aikaisemminkin maassa, tosin hieman toisella tasolla ja muutoin toisen tyyppisiä.

Tämän vuoksi, kun toivon mukaan eduskunta hyväksyy tämän mietinnön ja toteaa valiokunnan ehdottamalla tavalla, että tähän hankkeeseen olisi syytä myös valtion taholta suhtautua myönteisesti, niin se merkitsee, niin kuin toivon, tämän hankkeen saaman tuen laajenemista ja sillä tavalla suomalaisen kansainvälisen tutkimuksen lisäpanoksen saamista, niin että me voimme päästä keskustelemaan samalla tasolla kuin ne kansainväliset järjestelmät, joissa tutkijakoulutus on ennättänyt pidemmälle kuin meillä. Onhan esimerkiksi tosiasia, että muiden maiden yliopistoissa tohtorin tutkinto suoritetaan jo noin 25—35 vuoden iässä, kun taas meillä

tämä tutkimus suoritetaan valtaosaltaan vasta 45 ikävuoden jälkeen. Tässä olemme menettäneet kymmenen vuotta erittäin tähdellistä aikaa tutkijan elämässä. Hänen pitäisi paljon varhaisemmin päästä nuorempien kollegojensa kanssa Euroopan yhdentymisessä yhteistyöhön ja hallitsemaan vilkkaassa kehityksessä olevan niin teknologian kuin tieteenkin tämän hetken vaiheita.

Ed. Väistö merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Björklund: Herra puhemies! Osa tästä keskustelusta on tuntunut olevan esilämmittelyä yhdentymistiedonantoa odotellessa, ja eräät edustajatoverit ovat nyt verryttelleet tulliliittosuunnitelmalla, josta minäkin olen sitä mieltä, että se tietyllä tavalla johtaa keskustelua harhaan. Ei se tulliliitto näy nyt todellakaan olevan niin keskeinen neuvottelukysymys, johon kovin paljon kannattaisi ruutia uhrata. Mutta eräässä mielessä tulliliittokeskustelu on ihan hyödyllistä. Se nimittäin osoittaa, miten tuhoittoman vaikeata juuri nyt on löytää sellaisia sopivia muotoja sille, miten Efta-maat ja EY voisivat löytää keinot yhteisen länsieurooppalaisen talousalueen luomiseen ja miten me voisimme saada kanavat vaikuttaa yhdentymisprosessiin.

Sillä tämä tulliliitto, tähän asti konkreettisin suunnitelma, on samalla kertaa sekä liian paljon että liian vähän. Liian paljon tuollainen tulliliitto on sen tähden, että jos se laaditaan muodossa, joka kahlitsee kunkin maan kauppapolitiikan ehdoita, niin se voisi esimerkiksi todellakin ajaa Suomen kaltaisen maan tilanteeseen, jossa me puolueettomana maana yhtäkkiä huomaisimme, että meidän kauppapolitiikkamme on sidoksissa sellaisten maiden kauppapolitiikkaan, jotka käyttävät kauppapolitiikkaa aseena kansainvälisissä suhteissa. Me tiedämme, että tämä ei ole mikään teoreettinen kysymyksenasettelu. Cocom on se iskusana, joka muistuttaa, mistä on kysymys.

Toisaalta tällainen tulliliitto on aivan liian vähän, sillä eihän yhdentymiskeskustelun nykyvaiheessa ole enää kyse vain tulleista ja tariffeista, ei ole kysymys enää ulkomaankauppapolitiikasta sen kapeassa merkityksessä, vaan on kyse siitä, että käynnissä on

prosessi, jonka painavimmat tavoitteet ovat yhteiskuntaelämän eri lohkojen yhdenmukaistamisessa. Olkoonkin, että taustalla on taloudellinen ja kauppapolitiittinen virike, niin ne ongelmat, joiden kanssa painiskellaan, eivät enää kauppapolitiikkaan liity. Sen vuoksi samalla kun tulliliittokeskustelu eräällä tavalla voidaan todellakin alkuverryttelynä siirtää syrjään, on pohdittava, mistä ne muodot löytyvät, joilla vaikutuskanavia avataan. Ja ne asiat, jotka päiväjärjestykseen tuntuvat tulevan, ovat nyt mahdollisia yhteisiä hallinto- ja päätöksentekoelementtejä, jopa tuomiovaltaa käyttäviä elimiä, EY:n ja Efta-maiden välisten suhteiden järjestelyssä.

Huomasin, että ministeri Taxell viikonlopuna oli esittänyt sen ajatuksen, että kenties näiden Ees-elinten luomisen myötä, siis näiden elinten luomisen myötä, jotka Eftan ja EY:n välille ollaan mahdollisesti rakentamassa, että niiden myötä ajaututtaisiin tilanteeseen, jossa Suomen hallitusmuotoa jouduttaisiin dramaattisemmin muuttamaan kuin kertaakaan tämän hallitusmuodon olemassaolon aikana. Saattaa olla, että ministeri Taxell valtiosääntönäkökulmasta kuvaa tilannetta oikein. Mutta silläkkin mahdollisella kuvauksella on tietystikin oma muodollinen painolastinsa, sillä ongelma oikeastaan tällä hetkellä on se, että talousprosesseista, joihin tässä pyritään puuttamaan, suuri osa on jo riistäytynyt kaikenlaisten valtiokoneistojen hallusta. Monikansalliset yritykset ja niihin liittyvä ylikansallinen päätöksenteko ei ole enää minkään kansallisen valtiokoneiston valvottavissa, ja Länsi-Euroopan integraatiossa EY on omalla tahollaan osayritys saada ikään kuin tätä monikansallisten yritysten ja kansainvälisten markkinavoimien kehitystä jonkinlaiseen poliittiseen valvontaan.

Tällöin kysymyksenasettelu meidän suomalaisesta näkökulmastamme ei näytä siltä, että me ikään kuin olisimme luovuttamassa välttämättä jotakin meidän eduskunnallamme tällä hetkellä tosiasiallisesti olevaa päätösvaltaa joillekin ylikansallisille tai sen tapaisille elimille, vaan kysymys on oikeastaan siitä, että me olemme Suomen eduskuntana, niin kuin kaikkien muiden länsieurooppalaisten maiden eduskunnat, jo menettäneet paljon otteestamme talouskehitykseen. Saatetaan olla, että se, mistä nyt keskustellaan, onkin keino, ei kansallisen parlamentaarisen

päätösvallan luovuttamiseksi ylikansallisille elimille, vaan sellaisten ylikansallisten elinten luomista, joiden avulla yritetään vallata takaisin se vaikutusvalta, joka jo on menetetty.

Jos tätä ajatussuuntaa jatkaa, silloin tietysti meidän tehtävämme täällä on pohtia, että jos tältä pohjalta on mielekästä mennä mukaan joidenkin Ees-elinten kehittämiseen ja luomiseen, miten me luomme sitten niissä oloissa sen kontaktin, joka ankkuroi Suomen osalta päätöksenteon eduskuntaan. Tässä mielestä minusta tuo puhe integraatiovaliokunnasta on ihan hyödyllinen keskustelunaihe. Ei sen tähden, että kuviteltaisiin, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunta ei nyt muka pystyisi tämän neuvotteluprosessin kestäessä tilannetta eduskunnan osalta koordinoimaan. Kyllä se sen osaa tehdä.

Nyt onkin kysymys siitä, että jos luodaan jotkut yhteiset elimet Eftan ja EY:n välille, jos syntyy Ees-neuvosto, jos syntyy Ees-tuomioistuin, mikä on se elin eduskunnassa, joka pystyy sen toimintaa Suomen osalta valvomaan. Tämän kytkennän luomiseksi minusta ei pitäisi nyt tyrmätä mitään ajatusta ennakolta. Integraatiovaliokunta saattaa olla aivan käyttökelpoinen, kun esimerkiksi katsotaan tarkemmin, miten Tanskan kansankäräjien ns. markkinavaliokunta on pystynyt toimimaan. Siitä me saatamme saada jonkinlaista kokemusta, joka meidän kannattaa omastakin näkökulmastamme tarkkaan pohtia.

Sitten, herra puhemies, lopuksi vain yleinen havainto tähän asti käydyistä integraatiokeskustelusta. Tässä on sellainen rintamalinjojen syntymisen vaara, jota minä hiukan pelkään. Kun integraatiokysymys ei ole mikään mustavalkoinen asia, vaan tässä on suuria mahdollisuuksia ja samalla monia vaaramomentteja, niin tietysti helposti tällaisessa tilanteessa hallituspuolueet ikään kuin ajautuvat hallitusasemansa vuoksi kaunistelemaan mahdollisuuksia ja oppositio ajautuu oppositioasemansa vuoksi tuijottamaan vain vaaramomentteja. Jos keskustelu näin yksinkertaisilla ehdoilla käydään, se ennen pitkää johtaa siihen, että ne puolueet, jotka ovat hallituksessa, koska ne joutuvat tähän prosessiin välittömästi puuttumaan ja vaikutuskanavia etsimään, ovat niitä, jotka pystyvät ainoina omaksuma avoimen suhteen käynnissä olevaan yhdentymiseen ja kansainvälis-

tymiseen. Samaan aikaan oppositiopuolueet vetäytyvät helppoon siilipuolustusasemaan, jota on toki hyvin yksinkertaista tupailloissa markkinoida, mutta joka täysin sumentaa sen perspektiivin, jota itse asiassa me politiikassa nyt yhdentymisen keskellä tarvitsisimme laidasta laitaan hallitus- ja oppositioaselmasta riippumatta.

Ed. Jokiniemi merkitään läsnä olevaksi.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä yhteydessä puutun vain ed. Björklundin äskeisen puheenvuoron loppuosaan, jossa hän arvioi opposition ja hallitusryhmien välisiä suhteita integraatiokeskustelussa. Mielestäni tämä kuva ei ole ollenkaan näin mustavalkoinen, miksi ed. Björklund sen kuvasi. Tosiasia on, että rajalinja integraatiokeskustelussa ei ole suinkaan mennyt eduskunnassa hallitusryhmien ja opposition välistä, vaan pikemminkin se on mennyt hallituksen sisältä. Kun vielä jälkikäteenkin katseli integraatioselonteosta käytyä keskustelua, se osoitti aivan selvästi, että sosialidemokraattien sisällä on hyvin paljon niitä, jotka suhtautuivat varsin kriittisesti integraatiokehitykseen liittyviin moniin yksityiskohtiin ja jakoivat siinä yhteydessä opposition käsityksiä näistä asioista. Eli mielestäni lopussa esitetty kuvaus mielipiteistä ei ole oikeaan osunut.

Mitä tulee opposition toivomuksiin — en voi puhua kuin keskustan puolesta tässä yhteydessä — meidän perusasenteemme integraatiokehitykseen on myönteinen. Me lähdemme siitä, että meidän on oltava tässä kehityksessä mukana, mutta ei ehdoitta, vaan lähtien siitä, että me pystymme myös vaikuttamaan siihen kehitysprosessiin. Kukaan muu ei mieti näitä asioita Suomen kannalta kuin suomalaiset itse. Tässä mielessä on ollut erittäin ikävää, että on yritetty keskustelun avaukset tulkita jonkinlaiseksi veneen keikutteluksi, kun tarkoitus on ollut etsiä Suomen kannalta parhaita mahdollisia ratkaisuja ja vaihtoehtoja näihin kansallisesti hyvin tärkeisiin tilanteisiin.

Ed. Helle (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Voin vakuuttaa ed. Björklundille, että ainakaan SKDL:n taholta ei tätä asia-

kimppua nähdä mustavalkoisena, vaan olemme täysin tietoisia, että asiaan liittyy monia puolia; siinä on myönteisiä seikkoja, siinä on kielteisiä seikkoja. Siltä pohjalta tulemme varmasti asiaan suhtautumaan ja sitä käsittelemään. Aika mielenkiintoista on tietysti pohtia, mikä on eduskunnan päätösvalta tällaisissa asioissa.

Olen hieman ihmetellyt, että ns. integraatiokeskusteluissa ei ole puututtu enemmälti perustuslaillisiin kysymyksiin eli siihen, missä todella eduskunnan valta näissä asioissa on, missä loppuu presidentin valta ja missä alkaa eduskunnan valta tai päinvastoin. Se on eräs asia, joka varmasti olisi syytä selvittää, ja olettaisin, että se myös aiheuttaa hallitusmuotomme muutoksia siltä osin. Mielestäni presidentin valtaoikeuksia tulisiikin menettämään olevan uudistuksen aikana selkeästi vähentää myös ulkopoliittisen päätöksenteon taholta.

Hyvin mielenkiintoista on myös se, että kun hallituksenkin taholta puhutaan Ee-asioista eli Euroopan yhteisestä talousalueesta, jonka EC-maat ja Efta-maat muodostaisivat, niin tästäkään en ole nähnyt mitään vakavaa pohdintaa. Mutta tuntuu siltä, että on kuitenkin tietyllä tavalla päätetty, että Suomi pyrkii tämän tapaiseen asetelmaan. Se saattaa olla hyvin viisas. Mutta missä päätökset on tehty ja koska ne on tehty, miksi suuntaudutaan näin? Perusteita ei ole ainakaan minun mielestäni eduskunnalle selvitetty tarpeellisessa määrin.

Ed. Björklund (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. E. Aholle sanoisin, että kyllä hän tietysti siinä mielessä on oikeassa, että tässä tilanteessa kulkee rajalinjoja poliittisten puolueiden halki jopa ihan persoonallisuuspieriteisiin liittyen, sillä me olemme nyt tilanteessa, jossa olemme kokonaan uudessa asetelmassa. Ulkopoliittisesti ei Tamminien testamentista, ei riveiltä ja rivien välistä löydy valmiita ohjeita. Missään ei ole valmiita malleja siihen, miten me nyt toimisimme. Kun tässä uudessa tilanteessa ollaan, niin jotkut näkevät tällaisen murroksen uhat ja toiset näkevät mahdollisuudet. Olen tietysti kovin iloinen kun ed. E. Ahon todistuksesta voim vetää sen johtopäätöksen, että ne keskustan johdon taholta esitetyt mustamaalailut, jotka ovat keskustan kuvaa tässä väritäneet, ehkä enemmänkin on luettava per-

soonallisuuspiirteisiin kuin keskustan poliittisiin näkemyksiin kuuluviksi.

Ed. Helteelle sanoisin, samalla kun olen samaa mieltä hänen kanssaan valtiosääntöpohdinnan tarpeellisuudesta, että olisi syytä muistaa yksi asia: Brysselissä ovat suomalaiset työnantajat täysivertaisina jäseninä länsieurooppalaisten muiden työnantajien kanssa omassa järjestössään. Brysselissä ovat suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen edustajat, SAK:n ja TVK:n edustajat, täysivertaisina Euroopan ammatillisen yhteisjärjestön jäseninä neuvottelemassa EY:n komission kanssa. Tässä puksuttaa nyt hallitus ja eduskunta, Suomen valtiokoneisto, jälkijunassa. Siinä mielessä kysymys ei ole siitä, että me olisimme nyt pohtimassa, miten me luovutamme valtaa käsistämme, vaan miettimässä, miten me vielä avaisimme tälle parlamentaarille demokratialle vaikutusmahdollisuudet.

Ulkoasiainministeri Paasio: Herra puhemies! Pyydän ensinnäkin lausua iloni siitä, että eduskunta tuntee suurta kiinnostusta ajankohtaista integraatiokysymystä kohtaan, ja keskustelu on sinänsä vastaus siihen kysymykseen, ollaanko tekemissä yksinkertaisen vai monimutkaisen asian kanssa.

Torjuisin sen ed. E. Ahon ainakin peiteysti esittämän kannan, että olisi oltu sitä mieltä, ja toistan sen, minkä sanoin 19.9., että tämän asian kohdalla on olemassa yksi kanonisoitu linja ja muut puheet ovat sitä kuuluisaa veneen keikuttamista. Hallitus ei ole tätä mieltä vaan mielellään kuuntelee opposition mielipiteitä ja ottaa sitten kantaa sen mukaan kuin eduskunta kanttia antaa.

Täällä on puhuttu eduskunnan informoisesta, ja olen iloinen, että sekä ed. Laine että ed. E. Aho muistivat minun tästä asiasta puhuneen. Ja jos nyt lähdetään siitä, missä muodossa eduskunta informaatiosaa saa ja kantansa lausuu, niin me olemme tekemisissä oikeastaan kahden aika lailla saman tyyppisen muodon kanssa. Jos asia sen eduskunnalle tultua päätetään lähettää valiokunnan käsittelyyn, niin sen jälkeen kysymys on aika lailla saman tapaisesta menettelystä. Erona on ainoastaan se, että selonteosta päätettäessä ei voida mitata hallituksen tai hallituksen jäsenen luottamusta, tiedonannosta päätettäessä voidaan. Hyväksymämme muutoksen mukaan, jota olen

tuossa äsken opiskellut jälki-istunnon omaisesti, kysymys on nimenomaan siitä, että se valiokunta, johon se on valmisteltavaksi lähetetty, antaa asiasta lausunnon, päätöksen muodon, josta eduskunta sitten päättää, mutta siinä ei voi olla kyseessä hallituksen nauttima luottamus.

Jos kysytään henkilökohtaista kantaani, niin kuin täällä on kysytty, olen sitä mieltä, että hallituksen tulisi voida punnita luottamuksensa tässä asiassa eli että tiedonanto olisi minusta osuvampi kuin selonteko, jossa eduskunnan päätöksen sanamuoto voi sitten antaa aihetta jälkispekulaatioihin. Hallituksen on huomattavasti varmempi liikkua tällä alueella tietäessään, että sillä on eduskunnan vankkumaton luottamus takanansa. Tämä on minun henkilökohtainen mielipiteeni. Se on ollut sitä alusta asti. Hallitus keskustelee keskenään. Se tulee johonkin tulokseen, tulee sillä sitten eduskuntaan.

Mitä tulee tämän asian erilaisiin yksityiskohtiin, mm. tulliliittoon, johon ed. Björkst- rand viittasi, tämä kuuluu ulkomaankauppa- ministeri Salolaisen toimialaan enkä sen vuoksi halua lähteä tässä antamaan ikään kuin esitiedonantoa tai esiselontekoa vaan esitän, että rauhassa jäämme odottamaan huolellisesti valmisteltua ja riittävän kattavaa hallituksen, mikä se nyt sitten onkaan, selontekoa taikka tiedonantoa tästä asiasta ja käymme sitten keskustelun kaikista niistä asioista, jotka siihen mennessä ovat keskusteltavina.

Tämän tyyppiseen keskusteluun aivan olennaisesti kuuluu se, että se huolellisesti valmistellaan, tiedetään, mitkä asiat ovat ikään kuin olemassa, minkälaisia virtauksia Euroopassa on, ja sen jälkeen katsotaan, missä Suomen eduskunnan kannanoton mukaan Suomi voi liikkua. Se päätös voidaan tehdä ja tulee mielestäni tehdä nimenomaan tässä salissa, valtakunnan arvokkaimmalla foorumilla. Ja silloin keikuteltakoon venettäkin mutta tehtäköön vastuullinen päätös, jonka takana sitten ollaan. Kysymys on hyvin merkittävistä asioista, mm. siitä kuuluisasta rusinapullateoriasta, jonka pitävyyttä täällä joissakin puheenvuoroissa on epäilty.

Ed. E. Aho (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Pyysin vastauspuheenvuoron ed. Björklundin puheenvuoron johdosta. Ehkä

sallitaan tässä yhteydessä myös siihen puuttua.

Puhemies: Pysytään ministeri Paasion puheenvuorossa tässä vaiheessa.

Puhuja: Ed. Björklund kuitenkin puuttui kysymykseen, joka liittyi myös ministeri Paasion äskeiseen puheenvuoroon, kysymykseen siitä, voidaanko näistä asioista julkisuudessa ja eduskunnassa keskustella. En vielä- kään tullut täysin vakuuttuneeksi siitä huolimatta, että ministeri Paasio on jo kahteen kertaan vakuuttanut, että hallituksen kanta on se, että näistä asioista pitää ja saa keskustella, mutta ehkä sitä kiistelyä tässä yhteydessä ei ole enää syytä jatkaa.

Mitä tulee sitten mustamaalaamiseen, jonkalaiseksi opposition puolelta tehdyt keskustelunavaukset on tulkittu, en tiedä, mikä on mustamaalausta. Onko mustamaalausta se, että esitetään konkreettisesti niitä vaaroja, joita liittyy sellaiseen integraatioon, jossa me emme aseta mitään ennakkoehtoja vaan menemme suin päin mukaan integraatioon, vai onko mustamaalaamista se, jollaista mielestäni puoluesihteerin Livarin viime viikonvaihteessa teki sanomalla, että ei ole mitään tehtävissä Suomen maatalouspolitiikan tai Suomen itsenäisen aluepolitiikan puolustamiseksi, vaan niiden on syytä antaa mennä. En tiedä, kumpi on mustamaalaamista. Ehkä on syytä sopia, että kumpikaan ei ole mustamaalaamista, vaan molemmat ovat puheenvuoroja, jotka antavat aiheen näistä asioista keskusteluun, että ei kävisi niin, että jälkikäteen, 10—20 vuoden kuluttua, tullaan kysymään, millä perusteella oikeastaan tällaisia ratkaisuja eduskunnassa on tehty.

Ed. Laine (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ulkoministeri Paasio sanoi äsken, että hallitus kuuntelee oppositiota ja on valmis ottamaan sen näkemyksiä huomioon integraatioasiassa. Nyt kuitenkin liikkuu sellaisia tietoja ja mm. tämän päivän lehdistössä on tietoja, joiden mukaan hallituksen taholta suuntauduttaisiin poliittisiin ratkaisuihin vielä lokakuun aikana. Ja jos tiedonanto eduskunnalle annetaan esimerkiksi marraskuussa, jolloin oppositio esimerkiksi voi lausua mielipiteitään, niin silloinhan on jo myöhäistä ottaa huomioon, jos aiotaan

lokakuun aikana sitoutua. Niin kuin sanoin, nämä ovat lehdistön tietoja. Itse olen saanut tähän saakka sellaista informaatiota, että vasta ensi vuonna aloitetaan poliittiset neuvottelut, tänä vuonna vain virkamiestasolla kartoitetaan. Olisin halunnut kuulla nyt ulkoministeriltä, mikä tässä asiassa mahtaa pitää paikkansa.

Ed. Aaltonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kansainväliset kysymykset hajautuvat tänä päivänä hyvin monelle hallinnon alalle. Erityisen hyvänä esimerkkinä tästä on juuri integraatio, josta keskustelemme. Se edellyttää eduskunnan seurannalta entistä tehokkaampaa otetta. On tärkeää, että kaikki valiokunnat, sosiaalivaliokunta, sivistysvaliokunta jne., seuraavat oman hallinnon alansa yhdentymistapahtumia. Mutta jollakin valiokunnalla täytyy olla koordinoiva vastuu siitä, miten asioiden etenemistä valvotaan.

Tässä mielessä ulkoasiainvaliokunta epäilemättä on se keskeinen foorumi. Ulkoasiainvaliokunnan rooli tässä asiassa korostuu senkin takia, että se on ainoa eduskunnan valiokunnista, jolla on oikeus hallitusmuodon mukaan vuoropuheluun hallituksen kanssa niin, että valiokunta voi alistamatta sitä täysistunnolle, antaa suoraan lausuntoja ja vastauksia ulkoasiainministeriön ja hallituksen kysymyksiin. Valiokunta on jo aiemmin, niin kuin viittasin, keskustellut siitä mahdollisuudesta, että me integraatiokysymyksen ja mahdollisesti muidenkin asioiden osalta ryhtyisimme muodostamaan keskudestamme jaostoja valtiovarainvaliokunnan tapaan. Se on ymmärtääkseni kiinni vain valiokunnan omista päätöksistä. Tämä asia ei ole voinut edetä sen takia, että se edellyttäisi välttämättä valiokunnan avustajakunnan lisäämistä.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! On todella hämmästyttävää, miten vähän kansanedustajia puhuttaa aikakautemme keskeisin aihe, johon nyt luulisi olevan suurta kiinnostusta. Sitä odottaisi ainakin siltä väeltä, joka on valiokunnissa ollut asiaan syventymässä. Tietävästi, kuten jo äsken kuulinmekin, tästä aiheesta tullaan lähiaikoina saamaan lisää mahdollisuuksia ajatusten vaihtamiseen tässä salissa.

Kuluneen syksyn aikana ovat kansainvälisyyteen liittyvät kysymykset olleet aikaisempaa enemmän esillä eikä suinkaan vähiten julkisissa tiedotusvälineissä. Erityistä huomiota onkin herättänyt se merkittävä linjan muutos, joka tiedotus kentässä on tapahtunut. Ei pelkästään sanoista vaan myös äänenpaineista saa selvästi havaita, miten sosialistiset maat kriisiensä johdosta ovat toinen toisensa jälkeen niistä kertovan, jopa halventavan esittelyn ja tiedotuksen kohteina. Näyttää jopa siltä, että ongelmista joku nauttiikin. Vaikka ns. oikeistolaisissa maissa, kapitalistisissa maissa, tapahtuu mitä törkeimpiä kansalaisten oikeuksien loukkauksia, niin niille ei riitä huomiota, mutta jokainen epämääräinenkin tieto, jolla sosialismia potkaistaan, pääsee kaikkiin tiedotusvälineisiin, ja sitä sitten toistetaan kaikilla kanavilla aamusta iltaan. Esimerkiksi Etelä-Afrikan ja Chilen ym. vastaavien demokratiaa polkevien maiden kansalaisten murhat ja kuolemantuomiot sekä jatkuvat pahoinpitelyt ja vangitsemiset sivuutetaan pienin huomautuksin.

Kansainvälisyyteen kuuluu todella laaja asia-alue, mutta puolueettoman Suomen tulisi olla nykyistä oikeudenmukaisempi asioiden käsittelyssä, ainakin julkisissa tiedotusvälineissä siltä osin, mikä koskee suhdetta länsi-itä-tiedotuksessa. Selvästi ja huomiota herättävästi on Suomen suunnalta suorastaan puuttettu Baltian maiden asioihin. Varsinkin Eesti on noussut arvoon arvaamattomaan tässä tiedotus kentässä. Tällä on enemmänkin vaikeutettu naapurimaamme tilannetta kuin autettu.

Se tosiasia, että Suomessa on tapahtunut linjan muutos, on noussut puheenaiheeksi myös kansainvälisen kiinnostuksen virrassa. Jos se on glasnostin tai perestroikan aikaansaamaa innostusta, olisi tiedotuksen itse tarpeen hieman hillitä intoaan, jotta tasapuolisuus säilyisi tai ainakin voitaisiin hiukan miettiä, mitä se vaikuttaa. Jos väitetään, kuten on saanut lehdistä todeta, ettei Suomessa ole takavuosina saanut tuoda julkisuuteen vapaasti erilaisia mielipiteitä, ei se pidä lainkaan paikkaansa. Syy on siinä, että nyt on muotia riehua, koska kansainvälisyys on uudella tavalla ajankohtainen. Nyt siis voidaan kertoa myös televisiokuvin kaikkialta maailmasta erilaisia asioita. Mutta niilläkin on taipumus tehdä kuva siten kuin teettäjä

haluaa. Vapaus ja totuus ovat käsitteitä, joita on maailmanhistorian ajan käytetty eniten väärin ja käytetään tämän päivän tiedotussodassa tuntuvammin kuin koskaan ennen. Nyt on aika peräänkuuluttaa vastuuta ja oikeudentuntoa enemmän kuin sitä näyttää viime aikoina olleen käytössä.

Ed. Soininvaara: Herra puhemies! Suomalainen ulkopolitiikka on tähän asti ollut luonteeltaan hyvin puolustuksellista, ja se on pyrkinyt lähinnä säilyttämään status quota. Kuitenkin sellaisessa maailmassa, joka muuttuu hyvin nopeasti, on paikallaan pysyminen mahdotonta, tai sillä termillä ei enää ole mitään sisältöä.

Kun puhumme Suomen integraatioratkaisuista, niin kysymys ei totisestikaan enää ole ulkopolitiikasta tai vain ulkopolitiikasta, vaan kysymys on myös ja ennen kaikkea suurista yhteiskunnallisista, sisäpoliittisista ratkaisuista tai sisäpolitiikkaan hyvin voimakkaasti heijastuvista ratkaisuista. Tässä mielessä tietysti jonkinlaisen tilapäisen integraatiovaliokunnan asettaminen eduskunnassa voisi olla paikallaankin, koska ulkopoliittikot ovat aika huonoja yhteiskuntapolitiikkoja, sisäpolitiikkoja, eivätkä he aina muista, että on olemassa cocktailtilaisuuksien ulkopuolista maailmaa.

On ikävää, jos meillä syntyy sen takia, että integraatiokysymykset ovat myös ulkopolitiikkaa, käsitys, että niiden sisäpoliittisista vaikutuksista ei saa keskustella tai ne varsin suuret kansalliset linjakysymykset, jotka meillä ovat edessä, ovat jotenkin sisäpiirin asioita, jotka eivät yleiseen mielipiteenvaihtoon kuulu. Tässä mielessä kansakunnan kuuluisin riitapari Väyrynen ja Koivisto ovat molemmat syllistyneet mielestäni yrityksiin tukahduttaa kansalaiskeskustelua. Ensin Paavo Väyrynen kielsi keskustelun siitä, johtaako tämä meidän tiemme loppujen lopuksi EC-jäsenyyteen ja pitäisikö sen siihen johtaa, osoittaen tällä tiedollaan vain sen, että vaihtoehto näyttää olevan varteenotettava, koska siitä pitää vaieta. Onhan niin, että sellaisesta, joka olisi silkkaa huuhaata, voisi keskustella kuinka paljon tahansa mitään vahingoittamatta. Sen jälkeen presidentti Koivisto yritti sanoa, että meidän sopimuksemme sisällöstä keskusteleminen on myös kiellettyä, ja tämän kiellon takaamiseksi kaivaa vanhat ulkopoliittiset

lyömäaseet on minusta vastenmielistä ja valitettavaa.

Minusta on myös ikävää se, että hallitus ei meillä esittele niitä vaihtoehtoja, jotka tällä hetkellä ovat pohdinnan alla ja tarjolla. On ikävää, että meidän täytyy norjalaisista lehdistä katsoa, mistä meillä oikein keskustellaan, ja kuunnella Gro Harlem Brundtlandin lehdistötilaisuutta tai lukea ruotsalaisia asiasta tehtyjä selvityksiä ja mietintöjä. Minusta on kummallista, kun ministeri Salolainen julkisesti sanoo, ettei hallitus voi tiedottaa eteen tulevista yksityiskohtaisista valinnoista ennen kuin ne on tehty. Mitä niistä sen jälkeen kannattaa enää keskustella?

Jotta hallituksella olisi tiedossa, minkälainen kansalaismielipide sillä on takanaan, ja jotta se voisi myös aktivoida sitä erilaisten tutkimusten ja mielipiteitten esittämistä, joka näihin asioihin liittyy, eikö sen pitäisi silloin kertoa, minkälaisia kysymyksiä on edessä? Olen aivan samaa mieltä tästä tulliliitosta, joka toivottavasti on haudattu, mutta joka joka tapauksessa, ennen kuin se oli haudattu, oli hyvin merkittävä seikka. Minusta on ihmeteltävää, että siitä ei päästy koskaan käymään julkista keskustelua.

Yksi niistä seikoista, jotka tulevat merkittämään meillä laajaa sisäpoliittista muutosta, on peräisin siitä tosiasiasta, että Suomi on taloudelliselta rakenteeltaan eräänlainen paritalous. Meillä on maailman modernein talousaparaatti siltä osin kuin on kysymys avoimesta taloudesta ja ulkomaisen kilpailun kanssa kilpailevasta taloudesta. Siltä osin meidän taloutemme on erittäin nykyaikainen ja kansainvälisesti ottaen hyvin tehokas. Sen sijaan meidän kotimarkkinataloutemme on erilaisin kilpailun rajoituksin ja kartellein suojattu ja kansainvälisessä vertailussa hyvin tehoton. Meillä esimerkiksi rahan pyörittämistä varten tarvitaan kolme kertaa enemmän pankkitoimihenkilöitä kuin muissa maissa asukasta kohden.

On ilmeistä, että integraatioratkaisut tulevat joitakin sektoreita, jotka tähän asti ovat olleet suojattuja, avaamaan ulkomaiselle kilpailulle, jolloin ne joutuvat yhtäkkiä hyvin radikaalin rakennemuutoksen kouriin. Se voi olla hyvä asia, se voi olla huono asia, mutta ennen kaikkea se on hyvin merkittävä asia ja erityisen merkittävä tietysti näille sektoreille, niillä sektoreilla työskenteleville. Sen takia olen itsekin hyvin utelias tietämään, miten

hallitus aikoo neuvotella meidän elintarviketeollisuutemme, siis ei maataloustuotannon vaan elintarvikkeitten jalostuksen, kohtalosta, josta tiedämme, että ulkomaista kilpailua tämä vuosikymmeniä suojassa ja monopoleina itseään lihottanut teollisuuden ala ei tule kestävänsä. Sama koskee meidän pankkitointimaamme ja monia muitakin tuotannon aloja, jotka joutuessaan kansainvälisen kilpailun kohteeksi joutuvat melkoisen jyrän alle.

Edelleen on mielenkiintoista tietää, minkälaista muutospainetta yhdyntyminen aiheuttaa kansalliseen lainsäädäntöömme. Olemme saaneet pientä vinkkiä siitä, että vastikään hyväksytty kilpailulainsäädäntömme olisi uudistuksen kourissa. Itse en ole tästä lainkaan pahoillani. EC:n kilpailulainsäädäntö on selvästi parempi, ja on hauska, että meidät edes ulkopuolelta painostetaan sitä parantamaan.

Sitten on hauska tietää, miten näissä neuvotteluissa aiotaan puolustaa suomalaista aluepolitiikkaa. Puolustamistahan siinä on, koska aluepolitiikkaa ja alueellisia tukitoimia voidaan aina tulkita myös epäreiluksi tueksi kyseiselle teollisuudelle. Tässä suhteessa suomalainen aluepolitiikka saattaa olla pienissä vaikeuksissa, koska Suomessa ei ole yhtään aluetta tai maakuntaa, joka EY:n normien mukaan olisi kehitysaluetta, koska meillä kaikkien alueitten tulotaso henkeä kohden on korkeampi kuin EY:ssä keskimäärin. Näin ollen, mikäli EY:n sopimuksia meillä sovellettaisiin suoraan, meiltä olisi kaikki alueellinen tukitoiminta kiellettyä.

Edelleen tietysti kiinnostaa tietää, mitä tapahtuu meidän liikennelupapolitiikallamme, johon toki kaipaaisiin liberalisointia, mutta olisi hauska päästä siitä oikeastaan itse päättämään joiltakin osin myös.

Nämä ovat vain esimerkkejä niistä aloista, joilla meillä saattaa olla muutosta edessä. Kaipaisin tässä suhteessa huomattavasti vilkkaampaa keskustelua. Se keskustelu on mahdollonta, mikäli hallitus ei suostu kertomaan, minkälaisia kysymyksiä tällä hetkellä neuvottelupöydällä on. On aivan eri asia kertoa, mikä kanta niihin aiotaan ottaa, kuin keskustella siitä, mitä kysymyksiä on neuvottelupöydällä.

Kysymys ulkomaalaisomistuksesta on seikka, joka mielestäni tulee tätä maata muuttamaan hyvin syvästi. Se saattaa muuttaa sitä melko kielteiseen suuntaan.

Yhdyntymisessähän saamme toisaalta kunollisia ja vilkkaita ulkomaisia vaikutteita. Se saattaa monipuolistaa eurooppalaista kulttuuria, mutta siinä on myös latistavan ylikansallisuuden uhka olemassa. Ulkomaalaisomistuksen laajentaminen on osa tätä latistavaa ulkomaalaisuuden uhkaa.

Hallituksen ministerit eivät ole suostuneet kieltämään sitä mahdollisuutta, että tarkoitus tässä yhteydessä on avata ulkomaalaisille oikeus omistaa maata Suomessa — siihen menevät kaikki meidän järvenrantamme — ja oikeus omistaa suomalaista metsäteollisuutta ja metsiä, mikä on hyvin suuri strateginen valinta. Jos sanotaan, että se on hinta siitä, että suomalaiset saavat ostella erilaisia yrityksiä ulkomailta, niin herää kysymys, kannattaako semmoista hintaa maksaa ja ovatko ne yritysostot ulkomailta niin tärkeitä; ne saattavat olla hyödyllisiä, mutta ovatko niin hyödyllisiä.

Toisin kuin Casimir Ehrnrooth on sanonut, ei ole sama, omistavatko suomalaisen metsäteollisuuden ja metsät suomalaiset vai ulkomaalaiset, koska ensinnäkin me joudumme metsän käyttöä rajoittamaan luonnon-suojelullisista syistä ja tällä tavalla rajoittamaan omistusoikeutta, kuten olemme tehneet jo yksityismetsälain osalta. Niin kauan kuin metsämme ovat kotimaisessa omistuksessa, tämä on kotimainen kysymys. Mutta jos ne omistetaan lähinnä ulkomailta käsin, se ei ole enää kotimainen kysymys.

Samalla tavalla on ilmeistä, että meidän metsävarojemme arvo tulee jatkossa nousemaan siitä valitettavasta syystä, että maailman metsävarat ovat hupenemaan päin. Ne nousevat siis, mikäli pysyvät hengissä. Tällaisessa tilanteessa meidän jossakin vaiheessa kannattaisi muuttaa suhtautumista metsävaroihin ja niiden verotukseen aivan toisenlaiseksi. Meidän pitäisi suhtautua niihin samalla tavalla kuin Norja suhtautuu öljyvaroihin ja tai jotkut malmia ulos vievät maat suhtautuvat kaivoksiin elikkä verottavat voimakkaasti tätä kansallista luonnonvaraa ja jakavat tällä tavalla hyödyn koko kansalle. Niin me voimme tehdä, jos se on kansallisessa omistuksessa, mutta siitä tulee heti ulkopoliittinen kysymys, jos olemme myyneet metsämme ulkomaille.

Tulliliitosta on täällä paljon puhuttu. Haluan huomauttaa vain yhdestä seikasta, joka siihen liittyy. Sen takia haluan tästä huo-

mauttaa, että asia ei ehkä kuitenkaan lopullisesti ole vielä poissa päiväjärjestyksestä.

Ulkopoliittisten riskien lisäksi siihen sisältyy sellainen ongelma, että Euroopassa on huomattavasti enemmän vanhanaikaista, tuen ja suojelun tarpeessa olevaa teollisuutta kuin on Suomessa, ja EY käyttää tällä hetkellä voimakkaita ulkotulleja suojautukseen japanilaiselta ja amerikkalaiselta teollisuudelta. Suomalaiset ovat olleet siinä hyvässä asemassa, että me olemme saaneet ostaa mistä vain. Me olemme saaneet ostaa hyviä japanilaisia tuotteita. Meidän ei ole tarvinnut ostaa huonoja ja kalliita eurooppalaisia tuotteita. Tulliunioni saattaa viedä meiltä tämän mahdollisuuden. Me joudumme osallistumaan eurooppalaiseen protektionismiin ja joudumme siinä nimenomaan maksumiehiksi. Tähän eurooppalaisen protektionismin kustantamiseen meillä saattaa olla monta muutakin tapaa joutua maksajiksi, joten siitä kannattaa myös tässä yhteydessä varoittaa.

Työvoiman vapaa liikkuvuus ei mielestäni ole sellainen mörkö kuin on esitetty, koska sehän koskee vain ihmisiä, joilla on oikeus mennä mihin tahansa EY-maahan. Se ei silloin tarkoita mitään halpatyövoiman invaasiota tänne. Ei meillä tälläkään hetkellä ole ollut halpatyövoiman invaasiota toisaalta Tanskaan, joka on eurooppalaisten työmarkkinoitten alaisena, eikä Ruotsin ja Tanskan kautta Suomeen, koska meidän tiedämme, että kaikki näiden maiden kansalaiset ihonväriinsä ja rotuunsa katsomatta ovat pohjoismaisten työmarkkinoitten käytössä. Jos meille jokin halpatyövoiman tulva on tulossa, se tulee kyllä Itä-Euroopan maista, jos se päästään. Olisi kai tulossa jo nyt.

Enemmän nämä vapaat työmarkkinat tulevat vaikuttamaan siihen, että Suomi tulee olemaan työvoimaa luovuttava maa ja nimenomaan hyvin koulutettua työvoimaa luovuttava maa. Se tietysti merkitsee meille kaikille vapautta mennä töihin mihin maahan haluamme, eikä Suomi tietenkään ole mikään vankila, josta tätä pitäisi estää. Mutta samalla pitää tiedostaa se, että tämä mahdollisuus tulee lisäämään painetta tuloröjen kasvattamiseen Suomessa. Suomessa palkkaerot ovat pienemmät kuin EY-maissa, ja silloin me saamme painetta eurooppalaisiin palkkaeroihin myös tänne. Meidän täytyy silloin pohtia, mitä me teem-

me tälle paineelle, miten me yhteiskuntapolitiikkaamme muutamme sitä painetta kestäväksi.

Sitten kysymys ylikansallisesta päätöksentekolimestä, jota tämä Ees-alue tulee aivan ilmeisestikin merkitsemään, tai ainakin näyttää tällä hetkellä siltä, että se tulee sitä merkitsemään. Minusta ensinnäkin hallituksen neuvottelijat eivät voi sitoa maatame noin vain lupaa kysymättä tällaiseen ratkaisuun. Tosiasiallista sitomista on asettaa eduskunta sellaiseen ota tai jätä -tilanteeseen, jonka yhtenä osana ylikansallinen päätöksenteko on. Tällaisesta asiasta neuvottelemisen vaatii mielestäni eduskunnan suostumuksen, niin voimakkaasti se tulee vaikuttamaan asioihin.

Tällä en tarkoita sitä, että vastustaisin ylikansallisia päätöksentekolimiä. Minusta niissä on hyvin paljon hyviä asioita. Yksi integraation huonoja puoliahan on ollutkin se, että talouselämä on jo ylikansallistunut, mutta poliittinen päätöksenteko on kansallista, ja sen takia talouselämä on ikään kuin päässyt poliittista päätöksentekoa pako. Aivan niin kuin ed. Björklund sanoi, ylikansalliset päätöksentekolimet saattavat olla keino ottaa valta takaisin demokratialle, ja sehän on hyvä asia sinänsä. Mutta se, että jokin asia on hyvä asia, ei tarkoita sitä, että hallitus voisi siitä päättää eduskunnalta kysymättä.

Sitten meidän on mielestäni tunnustettava se, että neuvottelu Eftan kanssa yhdessä sitoo meidät ylikansallisiin ratkaisuihin sen takia, että kehitystä on myös vuoden 1992 jälkeen. Silloin me, sen sijaan että jokainen ottaisi oman jollamme ja yrittäisimme purjehtia tässä integraation aallokossa, otamme yhteisen kirkkoveneen, jolla me koko Efta-alueella yritämme soutaa itsellemme parempaa tulevaisuutta. Mutta silloin me olemme myös sen kirkkoveneen vankeja. Me emme siitä veneestä enää sen jälkeen pois pääse, ja me tiedämme, että muut siinä veneessä mukana olevat pyrkivät intiimimpään suhteeseen EY:n kanssa kuin me, ja siinä mukana me sitten menemme. Me voimme tietysti aina hypätä siitä veneestä suoraan veteen, mutta se ei tosiasiallinen vaihtoehto meillä enää ole, eli meidän tulee tiedostaa, mitä olemme päättämässä.

Herra puhemies! Mielestäni meidän ei tule suhtautua integraatioon pelokkaasti. Eu-

rooppalaisuudessa on paljon puolustettavaa, ja integraatiokehitys voi merkitä suomalaisille selvästi mahdollisuutta parempaan yhteiskuntaan ja parempaan kansainvälisyyteen sekä monipuolisempaan yhteiskuntaan.

Ei ole kuitenkaan merkityksetöntä se, minkälaisista arvolähtökohdista käsin integraatiota toteutetaan. Siitä voi tulla kansalaisten vapautta edistävä ja kulttuuria rikastuttava kokonaisuus, tai se voi merkitä sitä, että ylikansallinen talous pääsee tukahduttamaan sekä kansalaistoiminnan että kansanvallan.

Ed. Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun mielestäni ed. Soininvaaran puheenvuoro oli siitä tärkeä, että hän suostui problematisoimaan integraatiokehitystä, mihin meidän ministerimme ovat hyvin vähäisessä määrin suostuneet. Minunkaan mielestäni ei pidä mustamaalata, mutta pitäisi kriittisesti tarkastella sitä, mitä meidän yhteiskunnassamme tapahtuu tai on tapahtumatta, kun menemme mukaan Länsi-Euroopan integraatioon.

Shän tiedetään esimerkiksi Tanskan komuksesta, että noin 60—70 prosenttia meidän lainsäädäntövallastamme siirtyy meiltä pois Brysseliin. Tiedämme myös, että tämä merkitsee yhteiskunnan kilpailun kiristymistä. Se merkitsee polarisaation lisääntymistä yhteiskunnassa. Mainitakseni nimenomaan yhden alueen, josta ed. Soininvaara ei niin paljon puhunut, sosiaalipoliittisesti tämä tulee merkitsemään hyvin paljon. Tiedämme, että on aikamoinen paine nyt jo julkisten menojen supistamisen suuntaan. Minun mielestäni tämä on ydinkysymys, olemmeko valmiita tinkimään siitä julkisten palvelujen kehityksestä, joka meillä on tapahtunut sodan jälkeen, olemmeko valmiita huonontamaan terveydenhoidon tasoa, sosiaaliturvaa, olemmeko valmiita esimerkiksi kirjastoihin tuomaan maksullisia palveluja jne. Tästä minun mielestäni on hyvin keskeisesti kysymys, siitä, menemmekö mukaan uhraamalla osan hyvinvointivaltiota ja julkisia palveluja vai pystymmekö säilyttämään ne integraatiokehityksessä.

Ed. Kuuskoski-Vikatmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Andersson korosti minusta aivan oikein puheenvuorossaan sitä, että nyt, kun sosiaalisesta ulottuvuudesta on alettu keskustella ja

siinä yhteydessä todettu, että Euroopan yhteisön piirissä sosiaalipoliittikka usein ymmärretään aika paljon kapeammin kuin Pohjoismaissa, ei riitä se, että hallituksen taholta vakuutetaan, että meidän sosiaaliturvaamme taikka palvelujamme ei heikennetä, vaan on myös otettava kantaa siihen, miten sosiaalipoliittikka, palvelut ja toimeentuloturva, tulevaisuudessa rahoitetaan. Ed. Andersson viittasi siihen, että on aika kovia paineita verorasituksen vähentämiseen ja myös muun rahoituspohjan heikentämiseen. Toivoisi, että tässä yhteydessä keskusteltaisiin myös siitä, minkälaisen taloudellisen pohjan turvaamiseen hallitus on valmis integraatioprosessin yhteydessä.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Pari näkökohtaa vielä. Kun on kerrottu, että integraatio ja yhdentymisen tarkoittavat pääomamarkkinoiden vapautta, Suomen osalta voi sanoa, että tämä on itse asiassa toteutunut jo 1970-luvulta lähtien tapahtuneiden ratkaisujen seurauksena. Tästä asiasta valtioneuvoston jäsenkannat ja valtiovarainvaliokunta sanovat tuoreessa mietinnössään mm. näin: ”Raha- ja pääomamarkkinoiden vapauttaminen ja yhdentäminen kansainvälisiin rahoitusmarkkinoihin merkitsee mm. Suomen rahapoliittisen itsenäisyyden kaventumista. Keskuspankki ei enää voi säädellä samanaikaisesti toisistaan riippumatta sisäistä korkotasoa ja rahan ulkoista arvoa. Raha- ja finanssipoliittikan yhdenmukaistamistarve vaikeuttaa kansallisia päätöksiä, joilla haluttaisiin korostaa esim. työllisyyden hoitoa tai tasapainoista alueellista kehitystä talouspolitiikan tavoitteina.”

Toinen näkökohta on se, jonka vastauspuheenvuorossani mainitsin, eli se, että julkisuudessa väitetään hallituksen valmistautuvan Efta—EC-ministeritasolla vielä tämän vuoden puolella poliittisiin päätöksiin ja sitoumuksiin Efta—EC-ratkaisuissa. Tähänastiset informaatiot eduskunnan suuntaan ovat olleet sellaisia, että poliittiset keskustelutkin vasta alkavat ensi vuonna. Minä yritin saada ulkoministeriltä vastausta, pitävätkö nämä julkisuudessa esitetyt tiedot vai aikaisempi informaatio paikkansa, ja nyt totean, että tähän en ole saanut vastausta.

Ed. Björklund: Rouva puhemies! Ed. Laineen esille nostamaan aikataulukysymyk-

seen: Minusta vastaus sisältyy jo itse kysymykseen, sillä yhtäältä ed. Laine toteaa, että virallisten neuvottelujen oletetaan alkavan ensi vuonna. Se tuntuu olevan selviö. Samalla on todettu, että hallitus joutuu ottamaan poliittisesti kantaa. No, poliittisen kannanhan hallitus joutuu ottamaan, jotta hallitus pystyisi eduskunnalle tiedonannon esittämään. Näin ollen minun mielestäni näillä kahdella tiedolla ja aikataululla ei ole ristiriitaa. Ensimmäisessä tapauksessa on kyse siitä poliittisesta kannasta, jonka hallitus omaksuu voidakseen tiedonannon esitellä, ja toisessa tapauksessa on kysymys todellisista neuvotteluista.

Asiaan liittyen mielestäni ed. Soininvaara edellä varsin täsmällisesti otti esiin yhden ydinkysymyksen eduskunnan kannalta, ja se on se, mitkä valtuudet eduskunta haluaa hallitukselle antaa neuvottelujen käymiseksi, mihin rajat vedetään. Nyt meillähän suomalainen parlamentarismi on kansainvälisten neuvottelujen osalta sikäli monimuotoinen, että käytäntö tuntee hyvin paljon tapauksia, joissa itse asiassa neuvotteluja on voitu ihan laillisesti käydä ja vasta neuvottelutulos on lopullisena tuotu eduskuntaan. Keskustelu osoittaa sen, että tällä hetkellä vallitsee selvä poliittinen laaja kannatus laidasta laitaan sille, että kyseessä on sellainen asia, jossa tämä menettelytapa ei riitä. Tässä tarvitaan selvä eduskunnan valtuuksien määrittely ja tiedonantokeskustelu, ja sen tuloksena syntyvä päätös on juuri se kohta, jossa eduskunnan on itsensäkin pystyttävä nämä valtuudet määrittelemään.

Ed. Andersson: Arvoisa puhemies! Täydennykseksi ed. Laineen puheenvuoroon sanoisin, että minua on vähän ihmetyttänyt se, että täällä on niin vähän puhuttu siitä, että Pohjoismaiden yhteistyön puitteissa on jo tehty päätöksiä ja sitouduttu Pohjoismaiden kesken toteuttamaan kaikkia niitä ns. neljää vapautta, jotka tulevat sisältymään EY:n sisämarkkinoihin. Olen ihmetellyt sitä, että tätä seikkaa, jossa on tehty hyvin paljon työtä ja on paljon selvityksiä ollut ja poliittisia päätöksiäkin tehty, tätä aspektia integraatiokeskustelussa hyvin vähän on tuotu esille. Nimenomaan se, että Pohjoismaat olisivat jo ennen EY:n sisämarkkinoita toimiva, avoin, missä on kaikki vapaudet, vapaa pääoman liikkuvuus ja kaikki tulli- ja

muut muodollisuudet on poistettu ym., on oikeastaan jo päätetty asia ja hyvin pitkälle vietyä integraatiota meidän kohdaltamme.

Keskustelu ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä valmistelevalta käsitellyltä osalta julistetaan päättyneeksi.

Ulkoasiainvaliokunnan mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi maidon väliaikaisesta kiintiömaksusta annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 131

Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotukset nimikirjalaiksi ja laiksi henkilörekisterilain 7 §:n 5 kohdan kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys n:o 57

Toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 8

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on toisen lakivaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Hallituksen esitys n:o 137 muutoksista vuoden 1989 tulo- ja menoarvioon

Valiokuntaan lähettäminen

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovaraminvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Seppänen: Arvoisa puhemies! Lisämenoarvion leimallisin piirre on se, että verokertymät ovat kasvaneet. Ne ovat kasvaneet riippumatta nyt istuvan hallituksen toimenpiteistä. Ne ovat seurausta pitkään jatkuneesta nousukaudesta, jonka jatkuminen on edelleen näköpiirissä. Valtiolle on tullut verotuloja lisää lähes 10 miljardia markkaa arvioitua enemmän. Osa näistä rahoista palautetaan veronmaksajille. Nythän ollaan kartuttamassa erityistä veronpalautusrahastoa, joka on hallituspuolueiden vaalirahasto, ja veronpalautukset jaetaan kansalaisille ensi vuoden joulukuussa kolme kuukautta ennen eduskuntavaaleja. Verokertymässä, jota nyt on kerätty, näkyvät myös veronpalautusrahaston varat, ja siinä mielessä kysymys on vaalirahastosta, jolla ostetaan ääniä kansalaisilta heidän omilla rahoillaan.

Hallituksella olisi varaa tehdä kaikenlaisia hyödyllisiä ja tarpeellisia investointeja kansalaisten hyvinvoinnin parantamiseen, jos hallituksella olisi halua. Mutta halua puuttuu, rahaa on. Lisämenoarvio ei sisällä kovin merkittäviä toimenpiteitä. Yleensäkin se antaa kuvan siitä, että hallitus on eräänlainen virkamieshallitus, joka valmistelee juoksevia asioita pystymättä merkittäviin rakenteellisiin uudistuksiin, pystymättä verouudistukseen, pystymättä ottamaan käyttöön tarpeellisia ja hyödyllisiä haittaveroja, pystymättä korjaamaan maassa esimerkiksi asuntopulaa.

Haittaveron yhteydessä on nyt ilmennyt ongelma, kun Teollisuuden Sähköenergialiitto ilmoittaa, että 60 miljoonaa markkaa hait-

taverosta karkaa ulos Neuvostoliittoon ja Ruotsiin sieltä ostettavan sähkön hinnan muodossa. Tämä on tyypillinen esimerkki siitä samasta virkamiesajattelusta, jota hallitus edustaa myös lisäbudjettiesityksessä. Siis on valmisteltu laki, jonka seurannaisvaikutukset ovat tuntemattomia. Tässä tapauksessa se oli haittaveron, hiilidioksidiveron, joka sähkön hinnan muodossa saa sitten aikaan 60 miljoonan markan ylimääräisen rahan karkaamisen maastä ulos ilman, että sen vastineeksi saadaan mitään. Sähkön hinta nousee myös tuontisähkön osalta, ja myös nämä rahat menevät tuojille. Tällä tavalla hallitus ei pysty perusteellisesti valmistelevaan toimenpiteitään eikä tuomaan rakenteellisia uudistuksia, jotka eduskunta voisi hyväksyä niitä muuttamatta. Kannatan hallituksen haittaveroesitystä, mutta siihen liittyy huonon valmistelun ongelma samalla tavoin kuin lisäbudjettiesitykseen liittyy huonon valmistelun ongelma asumiskulujen rahoittamisen osalta, uuden asuntotuotannon osalta.

Asumiseen liittyviä aravamäärärahoja on pienennetty koko vuosikymmenen ajan, ja kaukana ollaan 70-luvun puolivälin tasosta, jolloin maassa puolet silloisesta ennätysellisestä asuntorakennuskannasta oli aravarahoitettua. Mutta vaikka aravarahat olivat alimitoitettuja, valtiolla on tässä käynyt ikään kuin hyvä tuuri suhdannekehityksen kuumennuttua. Nyt on käynyt sillä tavalla, että itse rahallakaan ei voida ratkaista asumisongelmaa. Itse asiassa rahallakaan ei voida ostaa uusia asuntotuotantomahdollisuuksia tässä kuumenneessa tilanteessa. Rakennusvero, jonka hallitus ehdotti, oli liian myöhässä. Se oli oikean suuntainen, ja oppositionkin olisi mielestäni pitänyt ehdottomasti tukea sitä esitystä, jos siitä olisi kehitysalueet vapautettu. On siis tarve tällaisille merkittävillä toimenpiteillä.

Lisäksi hallitus tässä lisämenoarviossa esittää vääriä arvioita. Nimittäin on todennäköistä, että varsinaisessa budjetissa esitetyt arviot eivät pidä paikkaansa. Varsinaisessa budjetissä ehdotettiin, että aravarahoilla piti aloittaa 18 000 uuden asunnon rakentaminen. Nyt on aloitettu 12 000 uuden asunnon rakentaminen, ja on erittäin todennäköistä, että vuoden kahden viimeisen kuukauden aikana ei tulla aloittamaan 6 000 uuden asunnon rakentamista, mikä vastaisi

2/3:aa koko vuoden asuntokannasta. Hallitus ei siis pysty rahallakaan pääsemään tavoitteeseensa, 18 000 uuden asunnon rakentamiseen.

Tämä tuo suuria ongelmia ei vain hallitukselle vaan myös koko politiikalle, myös oppositiopuolueiden politiikalle. Nimittäin tilanne on se, että julkinen valta ei ole uskottava silloin, kun asuntoja ei ole tarjota kansalaisille. Kansalaisethan pyytävät valtiolta nykyisin aika vähän ja tyydyttävät huomattavan määrän omista tarpeistaan itse esimerkiksi ostamalla omistusasuntoja. Hallitus ei ole joutunut sen tilanteen eteen, että ihmiset vaatisivat kovin kohtuuttomia, kun he vaativat kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja edes kohtuullisessa määrin. Mutta sitä julkinen valta ei pysty aikaansaamaan, että vuokra-asuntoja tuotettaisiin yhteiskunnassamme tarpeeksi.

Tässä mielessä me kaikki poliitikot olemme samassa veneessä, kelvoton hallitus, joka on asuntopula-hallitus, ja erällä tavalla me oppositiopoliitikot, jotka haluamme hallitukselta toimenpiteitä, mutta emme erotu tässä tilanteessa, koska hallitus ei tuota asuntoja, ja niitä asuntoja ei tule myöskään opposition haukuilla. Tarvittaisiin erityistä asuntotuotannon hätäohjelmaa, jossa yhteiskunnan voimavaroja suunnattaisiin asuntotuotantoon. Kysymys ei ole silloin vain asuntotuotannon rahoituksesta. Rahaa on tällä hetkellä käytettävissä todennäköisesti riittävästi nyt asetettujen tavoitteiden toteuttamiseen. Mutta tavoitteita pitäisi nostaa ja pitäisi toimia sen puolesta, että pystyttäisiin ne tavoitteet saavuttamaan julkisen vallan toimenpitein.

Kaiken politiikan uskottavuuden säilyttämiseksi tarvittaisiin asuntotuotannon hätäohjelma, ja siihen hallitus ei näytä olevan valmis, kun se virkamiesmentaliteetilla tuo lisäbudjettiesityksiä eduskunnan käsiteltäväksi ja näyttää kiinnittävän asiaan huomiota, vaikka sillä huomiolla, jonka hallitus kiinnittää asiaan, ei tilannetta ratkaista. Perussy asuntopulaan on se, että Suomessa on liberalisoitu pääomamarkkinat; asuntojen hinnannousu on rahoitettu tuontirahalla. Silloin asuntojen hinnannousu on rahoitettu myös sellaisille asunnoille, jotka edustavat ns. vanhaa asuntokantaa. Niiden vanhojen asuntojen hinta määräytyy uusien asuntojen rakentamiskustannusten mukaan, vaikka ne

asunnot on jo rakennettu, ja tätä ansiotonta arvonnousua siirretään yhteiskunnassa yksilälle. Sen maksavat asunovelalliset.

Tilanne on tullut mahdolliseksi pääomamarkkinoiden liberalisoinnin kautta, sen kautta, että Suomea on velkaannutettu, Suomeen on otettu tuontirahaa, Suomeen on tuotu velkarahaa. Siinä mielessä edellä käydyssä integraatiokeskustelussa ei ollut tarpeeksi esillä sellainen substanssi, se asia, mikä liittyy integraatioon, eli integraation vaikutukset suomalaisten elämään ja esimerkiksi suomalaisten asuntojen hintatasoon.

Arvoisa puhemies! Tämä lisäbudjettiesitys on asuntopulahallituksen tyypillisiä esityksiä, joilla pyritään siirtämään asioita tulevaisuuteen, joilla annetaan kuva siitä, että asiat ovat hoidossa, vaikka tosiasiallisesti ne eivät ole hoidossa. Haluaisin sysätä vastuun asuntojen tuottamatta jättämisestä hallitukselle, vaikka tiedänkin, että myös oppositiopoliitikot ryvetyvät samassa tilanteessa, jossa asuntoja ei ole tarjolla, täällä eduskunnassa. Uskonkin, että oppositio olisi huomattavasti nykyistä valmiimpi tekemään yhteistyötä hallituksen kanssa tässä asiassa, jos hallituksella olisi halua tuottaa uusia asuntoja. Asuntoja ei ole, rahaa on.

Ed. Gustafsson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen käsittelee puheenvuorossaan eniten asuntopoliittista tilannetta. Täytyy sanoa, että hän oli siltä osin oikeassa, että myöskään sosialidemokraatteja ei tyydytä se tilanne, joka asuntopoliitikassa maassamme vallitsee. Tuskin käytän ylisäilua, jos totean, että eduskuntaryhmämme ei tule hyväksymään sitä tasoa, joka ensi vuoden valtion tulo- ja menoarvioon on osoitettu asuntojen uustuotantoon.

Edellytämme, että maassa käynnistyy kunnon kansalliset asuntotalkoot — ed. Seppänen käytti erästä toista ilmaisua — minusta talkoot-käsite on hyvä. Se tarkoittaa, että kaikki ne poliittiset voimat, jotka kokevat asuntotilanteen sillä tavalla huonoksi kuin se todellisuudessa on, ryhtyvät talkoisiin mukaan: maan hallitus, yleisemmin valtiovalta, kunnat, vakuutuslaitokset, pankit, erilaiset kansalaisjärjestöt. Vain siten saamme kansallisen ongelman numero yksi korjattua ja asuntotuotannon kääntymään nousuun. Tarkoitan nimenomaan halpojen, kohtuuhintaisen asuntojen rakentamista.

Ed. Laaksonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Seppänen nimitti hallitusta asuntopulahallitukseksi. Olen hänen kanssaan asiasta täsmälleen samaa mieltä samoin kuin siitä, että tarvitsisimme todella asuntopoliittisen hätäohjelman ratkaisemaan tämän kipeän ongelman. Hän viittasi siihen, että myös oppositio tässä kysymyksessä ryvettyy. Haluaisin muistuttaa siitä — asia on todella sietämätön eduskunnan kannalta — että kun tämän vuoden varsinainen budjetti hyväksyttiin, eduskunta hyväksyi täysin tietoisesti noin 700 miljoonaa markkaa alijäämäisen asuntobudjetin. On jokseenkin varmaa, että näillä lisäyksillä, mitä nyt esitetään perusparannuslainoihin ja uustuotantoon, maksusumääräraha 550 miljoonaa markkaa, eivät toteudu ne hallituksen asettamat poliittiset päätökset, jotka tälle vuodelle oli tehty.

Ja kun, rouva puhemies, varsinaista budjettia on jo alettu käsitellä valtiovarainvaliokunnassa, jo tässä vaiheessa on tullut täysin selvästi tiedoksi, että myös ensi vuoden budjetti on satoja miljoonia markkoja alijäämäinen. Jotakin todella eduskunnassa pitäisi tehdä, että tämä sietämätön asiantila korjataan niin, ettei vuodesta vuoteen tilanne kulje tällä tavalla, että ihmiset joutuvat kärsimään asunnottomuudesta ja vuokra-asuntojen puutteesta. Rahaahan tähän tarkoitukseen tällä kertaa olisi osoitettavissa vaikkapa juuri ed. Seppäsenkin mainitsemista verotuottojen runsaista kasvuista, on sitten kysymys tulo- ja varallisuusverosta tai liikevaihtoveron hurjasta korottumisesta.

Ed. Seppänen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen valmis osallistumaan ed. Gustafssonin ehdottamiin asuntotalkoihin. Mutta lähdän siitä, että eduskunnassa käytössä olevan huonon tavan mukaan edustajien aloitteet eivät koskaan tule eduskunnan käsiteltäväksi millään vaalikaudella. Täällä tulevat käsittelemään ainoastaan hallituksen ehdotukset. On siis täysin kohtuullista, että oppositio vaatii hallitusta tuomaan esityksen asuntotalkoiksi ja tuomaan ne ehdot, joilla uusien asuntojen rakentamiseen lisättäisiin voimavaroja, koska se on ainoa tapa, jolla eduskunnassa asia tulee käsittelemään. Tämän takia asetan vastuuseen nimenomaan hallituksen ja nimitän sitä

asuntopulahallitukseksi, kun se ei ole tuonut tällaisia ehdotuksia.

Ed. Gustafsson, valitettavasti ei ole näköpiirissäkään, että hallitus olisi ensi vuodeksi tuomassa omasta puolestaan tällaisia ehdotuksia. Ainakin ensi vuosi nyt käsillä olevan budjettiesityksen mukaan mennään ilman talkoita, joihin sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on valmis ja mekin olemme tarvittaessa valmiita. Mutta tarvitsemme hallituksen esityksen, tai eduskunnan on itsensä ryhdistäydyttävä ja tuotettava itse tarvittavia lakiesityksiä. Sekin on ihan mielenkiintoinen vaihtoehto, kun hallitus on toimintakyvyn asuntojen tuottamisasiassa ja haluaa pitää kiinni asuntopulahallituksen tittelistä.

Ed. Laine: Rouva puhemies! Vaikka en pyytänyt vastauspuheenvuoroa, olen samaa mieltä ed. Seppäsen kanssa siitä, mitä hän asuntopoliitikasta puhui. Tämä viittaukseni ”vaikka en pyytänyt vastauspuheenvuoroa” johtuu siitä, että vastauspuheenvuorot saavat eduskunnassa nykyisin toisen merkityksen kuin sen, mitä niillä on tarkoitettu.

Ennen kuin palaan muutamalla ajatuksella asuntopoliittikkaan, olisin halunnut todeta, että tullihallituksen sotkuista tai muilla perusteilla syntyneistä kauppataaseen arviointivirheistä tai vaihtotasetta koskevista arviointivirheistä ei saa tehdä sellaisia johtopäätöksiä, että kuluttajien rasitusten taakkaa pitää kasvattaa koron korotuksin, veron kiristysin tai muin vastaavin toimin. Budjetin, sen paremmin lisäbudjetin kuin varsinaisen budjetin, kiristämiseen ei ole mitään aihetta siltä osin kuin kyseessä on kansalaisten palveleminen, yhteiskunnallisten palvelujen lisääminen, asuntotuotannon lisääminen, työllistämisen jne. Kapitalistien etuja koskevilta osilta budjetissa on todella kiristämisen aihetta, mutta mielestäni riippumatta siitä, minkälaiset olivat nuo aiemmin niin paljon puhutut tilastointitavat, virheet jne. Vaihtotaseen epätasapainon syy on pääosin suurfirmojen ulkomaisissa lainoissa, velkaantumisessa, investoinneissa, joten tästä aiheutuva laskua ei saa maksattaa työtä tekeville.

Mitä enemmän hallitus on puhunut asuntotuotannosta, sitä vähemmän se on panostanut asuntotuotannon sosiaalisuuden ja varsinkin vuokra-asuntotuotannon lisäämiseen. Se on kasvattanut kyllä pankkien valtaa asuntopoliittikan säätelijänä. Vuosi toisensa

jälkeen hallitus ehdottaa satoja miljoonia markkoja vähemmän asuntotuotantoon kuin asetettujen tavoitteiden saavuttaminen edellyttäisi. Tähän ed. Laaksonen äsken vastauspuheenvuorossaan myös kiinnitti huomiota. On siis korkea aika kasvattaa tässä lisäbudjetissa ja tietenkin varsinaisen budjetin käsittelyssä asuntorahoja, jotta voitaisiin saavuttaa edes hallituksen asettamat tavoitteet ja vielä sen yli asetettavat, toivottavasti eduskunnan asettamat tavoitteet.

Erittäin hyvin asuntopolitiikan kehnouden paljastaa hallituksen suhtautuminen asuntojen perusparannuksen lainoittamiseen. Lyhytaikaisiin perusparannuslainoihin hallitus otti jo kuluvan vuoden budjettiehdotuksessa kylmän torjuvan kannan. Pitkälle saman kaltaisen oli suhtautuminen pitkäaikaisen perusparannuslainan myöntämiseen. Kun meillä vuosittain jätetään noin 14 000 lainahakemusta peruskorjauksia varten, niin viime vuosina näistä hakemuksista on hyväksytty noin 10 000, nelisentuhatta on jäänyt hyväksymättä. Tälle vuodelle myönnetty raha riittää arvion mukaan 6 500 asunnon perusparantamiseen. Asuntohallitus ehdotti kuluvan vuoden budjettiin otettavaksi 545 miljoonaa markkaa perusparannuslainoitusta varten. Hyväksytty määräraha jäi 200 miljoonaa markkaa pienemmäksi. Lisäbudjetilla tätä aukkoa nyt hieman paikataan. Mielestäni eduskunnan on huolehdittava siitä, että asuntomäärärahoja korotetaan lisäbudjetin käsittelyssä.

Maassamme arvioidaan olevan noin 300 000 pikaisen korjauksen tarpeessa olevaa asuntoa. Ensi vuosikymmenellä arvioidaan noin miljoonan asunnon olevan peruskorjaamisen tarpeessa. Siksi niin uudisrakentamiseen kuin peruskorjaamiseen tarvittavia asuntomäärärahoja on olennaisesti lisättävä nyt ja varsinkin ensi vuoden tulo- ja menoarvion käsittelyssä.

Työvoimatoimistojen työvoimapalveluihin varatut määrärahat tässä lisäbudjetissa ovat mielestäni vähäiset voidakseen vastata niihin haasteisiin, joita työvoimatoimistoilla ja työvoimapiireillä edelleen on. Esimerkiksi eilen Turun yliopiston rehtori kertoi, miten Turun yliopiston kirjastosta on jouduttu vähentämään työntekijöitä useilla kymmenillä, mikä merkitsee kirjaston palvelujen heikentämistä ja tietenkin opiskelijoiden ja tutkijoiden työmahdollisuuksien vaikeutumista. Rehtorin

käsityksen mukaan syynä on juuri se, että työvoimapiirillä ei ole antaa varoja työllistämiseen kuten tähän saakka.

Lisäbudjetissa hallitus ehdottaa varattavaksi hieman lisää rahaa kuntien sosiaalipalveluihin. Tämä on täysin välttämätöntä. Ehkä valtiovarainvaliokunnan on syytä tarkkaan harkita, onko esitetty määräraha riittävä.

Lopuksi toteaisin, että eduskuntaryhmiä on tänään informoitu porotalouden eli poromiesten taloudellisista ongelmista, joita ovat aiheuttaneet Poro ja Riista Oy:n konkurssi, tuottajahinnan putoaminen noin neljänneksellä ja poronlihan myyntivaikeudet. Devan eduskuntaryhmä pitää välttämättömänä, että valtiovalta auttaa porotaloutta selviytymään pahimmista ongelmista. Siihen ei varmasti riitä lisäbudjettiin ehdotettu 8 miljoonan markan määräraha, vaan sitä on tuntuvasti korotettava. Poronlihaa on saatava vientiin ja siksi vientiä on mielestämme väliaikaisesti nyt tuettava.

Ed. Kietäväinen: Arvoisa puhemies! On ollut mielenkiintoista seurata lisäbudjetin lähetekeskustelua siinä mielessä, että siinä selvästikin asunto-ongelmat ovat syystäkin korostuneet. Onkin selvää, että ne korostuvat, koska asunto-ongelma on tällä hetkellä meidän yhteiskuntamme ongelmista kaikkein vaikeimpia, ehkä liioittelematta voi sanoa kaikkein vaikein.

Asuntopolitiikan osalta on todettava se, että hallitus näyttää kuvittelevan, että mitä enemmän asuntopolitiikasta puhutaan ja mitä enemmän tavoitteita asuntopolitiikan osalta korotetaan, sitä paremmin kyetään ratkomaan tässä maassa asunto-ongelmia. Tämä ei yhtälönä toimi. Nimittäin ei muutoksia saada aikaan pelkillä tavoitteitten korottamisilla ja paljon pidetyillä pyhäpuheilla ja eduskunnassakin annetuilla lupauksilla, koska jos ei ole poliittista tahtoa osoittaa riittäviä keinoja tavoitteitten toteuttamiseksi, käy niin kuin nyt. Hallituksen asuntopolitiikkaa voidaan perustellusti verrata korttitaloon, joka on kyllä omaa tyhjiyttään ja mahdottomuuttaan romahtanut kasaan. Ainoa ongelma on sitten se, että tästä todella joutuvat kärsimään tuhannet ja tuhannet maamme asunto-ongelmista kärsivät ihmiset, joiden elämäntilanne ei tällaisiin lisäkolauksia enää tarvitse.

Asunto-ongelmat ovat kärjistyneet tämän

hallituksen aikana todella rajusti. On aivan oikein, että asuntotuotantomääriä lisätään tässä tilanteessa ja niin tehdään myös ensi vuodeksi, mutta ongelmana on todella se, mitä edellä totesin, että keinoja tavoitteiden toteuttamiseksi ei ole kehitetty riittävästi.

Ensi vuoden budjettiesityksessä asuntorahaston perustaminen — se on reilusti sanottava — on myönteinen askel oikeaan suuntaan, mutta ratkaisu sisältää lukuisia epäkohtia. Eräs pahimmista ongelmista, joita tuon sisältöinen ratkaisu aiheuttaa asuntotilanteessa, on omistusravajärjestelmän lopettaminen samoin kuin myös se, että asuntorahastonkaan kautta ei haluta ratkoa riittäväällä tavalla asuntobudjetin alimitoitusta.

Rahoitusongelma ei ole mikään yllätys, mutta yllätys on se, miten yliolkaisesti hallitus ongelmaan on suhtautunut. Viimeksi tämän vuoden budjettia viime syysistuntokaudella eduskunnassa käsiteltäessä lukuisissa keskustan ja muun opposition puheenvuoroissa kerrottiin, että asuntobudjetti on rajusti alimitoitettu. Tätä ei hallituksen taholta pyritty kieltämäänkaan, mutta todettiin, että lisäbudjettiin sitten tarpeen mukaan otetaan lisää määrärahoja.

On syytä kysyä, onko tämän tyyppinen politiikka oikein. Onko oikein se, että asuntopolitiikassa tietoisesti budjettiesityksessä alimitoitetaan määrärahat, luodaan tätä kautta epävarmuutta asuntomarkkinoille ja asuntojen tuotantoa kohtaan ja lopputulokset sitten tästä, voisiko sanoa, epäjohtomukaisesta toiminnasta ovat näkyvissä tämänkin vuoden osalta? Hallituksen toimimattomuus ja epäonnistunut asuntopolitiikka on nähtävissä. Meillä selvästikin tullaan jäämään alle asetettujen asuntotuotantotavoitteiden.

On helppo yhtyä ed. Laaksosen edellä käyttämään puheenvuoroon, kun hän totesi, että tämä tilanne on sietämätön eduskunnan kannalta. Tämä on todellakin sietämätön ja kestävätilanne eduskunnan kannalta. On kysyttävä, miten pitkään eduskunta kestää tilanetta, jossa hallitus tietoisesti asuntopolitiikassa tuo tänne voimakkaasti korotettuja asuntotuotantotavoitteita ja samanaikaisesti tietoisesti jättää niitten rahoituksen vaillinaiseksi. Tämä on todella eduskunnan aseman ja arvovallan ja suomalaisen parlamentarisminkin kannalta kestävätilanne, ja etenkin se on kestävätilanne suomalaisten asun-

to-ongelmien parissa kamppailevien ihmisten kannalta. Hallitus on tässä suhteessa aliarvioinut eduskunnan todella pahoin.

Onkin yleisesti todettava, että asuntopolitiikassa nykyinen hallitus on täysin neuvo-ton, ja on helppo yhtyä edellä käytettyihin puheenvuoroihin, vaatimukseen siitä, että asuntopolitiikassa tarvittaisiin tehokkaampia toimia. Keskustassa olemme omalta osaltamme tehneet omia toimenpide-esityksiämme vuosien mittaan, viimeksi myös eduskunnassa, kun tämän vuoden budjettiesitystä käsiteltiin, ja voin vakuuttaa, että mikäli hallitus asuntopolitiikassa todella haluaisi jotakin konkreettista ja kouriintuntuvaa tilanteen korjaamiseksi, sitä yhteistyötä keskustan taholta varmasti ollaan hallituksen suuntaan tarjoamassa. Mutta tässä tyydytään valitettavasti vain tynnyrin kolisteluun. Todelliset kouriintuntuvat toimet ovat jääneet valitettavasti näkymättömiin. (Ed. Anttila: Rahaa on, mistä ottaa!)

Lisäbudjetin osalta on todettava se, että todellakin nähtiin jo viime syksynä, että nämä määrärahat olivat alimitoitettuja. Siksi ei olekaan yllätys, että näille momenteille tarvitaan lisäyksiä. Asumistuki jää yhä lisäsesityksenkin jälkeen asiantuntijoitien lausuntojen mukaan selvästi alimitoitetuksi. Tosin tätä ongelmaa jonkin verran vähentää se, että asumistukimääräraha on arviomääräraha budjetissa. Samoin vuokra-asuntolainojen korkotukeen esitetään lisäystä 110 miljoonaa markkaa, mutta on todettava tämänkin osalta, että myöntämisvaltuuden lisäys ei riitä alkuunkaan, vaan tarve olisi reilusti 100 miljoonaa markkaa esitettyä suurempi.

Vuokra-asuntolainojen korkotukijärjestelmä on osoittanut tarpeellisuutensa. Siksi onkin ihmeteltävä, miksi järjestelmä esitetään ensi vuoden budjettiesityksessä lopetettavaksi asteittain vuoden 1992 loppuun mennessä. Tämä vuokra-asuntolainojen korkotukijärjestelmä, jotka viime vuosina on otettu käyttöön asuntopolitiikassa, on ollut hyvin mielenkiintoinen järjestelmä siinä mielessä, että se on toiminut, sillä on saatu jotakin aikaan. Mutta mikä on johtopäätös tästä? Tämä järjestelmä esitetään lopetettavaksi. Tämä on valitettavaa, koska oikeastaan mitään ei ole esitetty tilalle.

Tämän järjestelmän lopettamiseen ei eduskunnan pitäisi sitoutua ensi vuoden budjetin käsittelyn yhteydessä, koska todellakaan mi-

tään toimivaa järjestelmää ei ole esitetty tilalle ja tämä järjestelmä on omalta osaltaan osoittanut toimivuutensa. Sitä kautta on kyetty saamaan edullisesti ja myös varsin tehokkaasti lisää vuokra-asuntoja nykyisen asuntokannan sisältä, lisätty vuokra-asuntojen osuutta. Toimintaa olisi syytä jatkaa eikä lakkauttaa tätä järjestelmää. Kun vuokra-asuntojen puute on huolestuttava, lakkautus-kaavailu on todella hämmästyttävä.

Lisäbudjettiesityksessä esitetään asuntolainoihin ja perusparannuslainoihin 550 miljoonan markan korotusta, kuten edellä totesin. Tämänkin jälkeen ongelmaksi jää todella se, etteivät asuntotuotantotavoitteet toteudu alkuunkaan tänä vuonna. Voidaan jo tässä vaiheessa sanoa varmuudella, että vuodenvaihteeseen mennessä meillä on usean tuhanen asunnon vajuus tuotannossa verrattuna tälle vuodelle asetettuihin tavoitteisiin. Mutta tähän oli jo tiedossa, tähän kerrottiin tämän vuoden budjetin käsittelyn yhteydessä, että näin tulee tänä vuonna tapahtumaan, mutta ihmetellä täytyykin, miksi hallitus ei ole tähänkään asiaan reagoinut. Siihen ei reagoitu viime syksynä eikä siihen ole reagoitu vielä tämän vuoden aikana. On valitettavaa, että ministeri Bärnlund asuntoasioista vastaavana ministerinä ei ole paikalla tähän keskusteluun osallistumassa. Todellakin, missä viipyvät hallituksen kouriintuntuvat toimet aravatuotannon lisäämiseksi? Vastaukseksi ei riitä, että perustetaan asuntorahasto. Se auttaa hieman asiassa, mutta ei poista perusongelmaa.

Vuokra-asuntotarjonnan edistämiseksi tarvitaan uusia toimia. Keskusta on niitä omalta osaltaan esittänyt, mm. määräaikaisen veronhuojennusjärjestelmän toteuttamista, mikäli asunto annetaan pitkäksi ajaksi vuokralle.

Hallituksen toimenpiteet eivät tällaisissa uusissa esityksissä juurikaan mukanaan tuo. Päinvastoin hallitus omilla toimillaan pahentaa monin tavoin vuokra-asuntotilannetta. Sitä pahennetaan välillisesti myös omistusasuntojen hankinnan heikentämisellä, joka tapahtuu monin tavoin. Omistusravajärjestelmää on tämän hallituksen toiminnan tuloksena vesitetty hyvin johdonmukaisesti ja ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksessä esitetään koko tämän järjestelmän lopettamista ensi vuoden lopusta lukien. Tässäkin hallitus toimii siten, että toimiva järjestelmä esitetään

lopetettavaksi ilman, että mitään kouriintuntuvaa esitetään sen tilalle.

On todettava, että tässäkin yhteydessä on eduskunnan oltava sitomatta käsiään omistusravajärjestelmän lakkauttamiseen. Nimitäin tilalle kaavailut korkotukijärjestelmät eivät todellakaan ole toimineet. Siitä osoituksena on se, että korkotukijärjestelmän kokeilun puitteissa on tähän mennessä myönnetty tässä maassa kokonaisuudessaan peräti kuusi korkotukilainaa. Tässä suhteessa me olimme hiukan pessimistisiä taannoin, kun tätä lakia käsiteltiin eduskunnassa. Arvioimme, että yhtään lainaa ei tulla myöntämään tämän järjestelmän puitteissa. Nyt niitä on myönnetty peräti kuusi. Jos tämä on se järjestelmä, jota hallitus tarjoaa omistusravajärjestelmän vaihtoehdoksi, sen tilalle, niin on eduskunnan syytä sanoa "kiitos, ei" tällaisille kaavailuille. Päinvastoin on eduskunnan pyrittävä siihen, että omistusravajärjestelmän heikentämisen sijasta sitä järjestelmää pyritään kehittämään, koska se on perusteiltaan ainoa tällä hetkellä käytettävissä oleva järkevä keino, jota kautta pieni- ja keskituloisille ihmisille annetaan mahdollisuus oman asunnon hankintaan.

Jos tämä järjestelmä poistetaan, niin kuin hallitus esittää, tämä käytännössä merkitsee selvää vuokra-asuntokannassa tapahtuvaa asukaskierron heikkenemistä, mikä lisää omalta osaltaan vuokra-asunto-ongelmia vielä nykyisestäkin.

Samalla tavalla välillisesti vuokra-asuntotilannetta heikentää myös asuntosäästöpalkkiojärjestelmän kehittämättä jättäminen. Sitä kehitystyötä on pahasti laiminlyöty, ja se myös heikentää omalta osaltaan kiertoa vuokra-asuntomarkkinoilla.

Asuntolainojen korkovähennysoikeuden jatkuva leikkaus, mitä hallitus esittää ensi vuonnakin vielä edelleen jatkettavaksi, heikentää myös olennaisilta osin pieni- ja keskituloisten ihmisten mahdollisuuksia oman asunnon hankintaan ja merkitsee käytännössä, kun korkotaso on noussut, että yhä useampi kansalainen, joka on kyennyt hankkimaan oman asunnon, joutuu asuntovelkoiheen todella pahojen ongelmien kanssa tekemisiin.

Kun hallitus on tämänkin suhteen esittä-mässä uutta järjestelmää tavallaan korvaamaan nykyisen asuntolainojen korkovähennysoikeuden vesittämisen, sen huomattavan

leikkauksen, niin on todettava, että se järjestelmä, jota on esitetty tilalle, päinvastoin kuin hallitus on julkisuudessa väittänyt, ei juurikaan tuo uutta pieni- ja keskituloisille ihmisille. Siitä ehkä kaikkein eniten hyötyvät varsin varakkaiden kotien nuoret, jotka sitä kautta kykenevät saamaan asuntohankintaansa tukea riippumatta siitä, joutuvatko ottamaan yhtään markkaa asuntolainaa asuntonsa hankintaan.

Hallitus on myös romahduttanut oman toimikautensa aikana peruskorjaustoiminnan. Erityisesti lyhytaikaisista perusparannuslainoista luopuminen on osoittautunut todella pahaksi virheeksi, samoin myös pitkäaikaisen perusparannuslainoituksen vesittäminen. Se on omalta osaltaan lisäämässä poistumaa asuntokannasta ja sitä kautta lisää paineita meidän uusasuntotuotantomme. Tässäkin suhteessa hallitus täysin tietää virheensä, mutta linjan korjausta ei tässäkään ole tapahtunut. Nyt kun varoja on käytössä valtiolla aikaisempaa selvästi enemmän, olisi syytä näitä varoja käyttää niin asuntopolitiikan tilanteen korjaamiseksi kuin myöskin kansalaisten muun perusturvan kohentamiseksi. Tietysti on todettava, että pelkästään varojen lisäys ei riitä. Tarvitaan myöskin asuntopolitiikan lainsäädännön kehittämistä. Mutta asuntopolitiikassa nämäkään keinot eivät riitä. Tarvitaan asunto-ongelmien ratkaisemiseksi tehokkaita toimia myös maan alueellisen kehityksen tasapainottamiseksi ja pääkaupunkiseudun kasvun hillitsemiseksi. Tässä mielessä toimenpiteet ovat olleet pitkälti vastakkaisia. Esimerkiksi rakennusveron ulottaminen koko maahan toimii päinvastoin.

Lopuksi, arvoisa puhemies, toteaisin, että viimeaikainen keskustelu, jossa asunto-ongelmat on sysätty ja pyritty panemaan pitkälti maan hinnan nousun syyksi, ovat olleet kyllä ihmettelmisen arvoisia. Paljon puhutussa maapakettissa on omalta osaltaan myös tästä kysymys. Hallitus pyrkii omilla toiminnoillaan ja puheillaan kertomaan, että mikäli maapaketti saadaan läpi, niin se keskeisiltä osiltaan sitten ratkoo kaikki asunto-ongelmat. Näinhän ei ole. Maan hinta ei pääkaupunkiseutua ja ehkä muutamia muita suurempia asutuskeskuksia lukuunottamatta käytännössä juuri vaikuta millään tavalla asuntojen hintaan ja hintatasoon, ja sen takia toimenpiteiden ulottaminen maapake-

tissa koskemaan koko maata on siinä mielessä väärillä perusteilla toteutettu, koska asuntopolitiikan tämän hetken ongelmien pohjalta ei tällaisista toimenpidelinjausta voida vetää.

Ministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Siitä huolimatta, että ed. Kietäväisen puheenvuoro varsin monipuolisella tavalla käsittelee hallituksen asuntopolitiikkaa ja opposition kannanottoja siihen, niin puheenvuoro, jonka olen pyytänyt, koskee nimenomaan omaani eli sosiaali- ja terveysministeriön hallinnon alaa. Toivottavasti tämä ei sinänsä ehkäise eduskunnan asuntopoliittista keskustelua mutta tuo toivottavasti esiin eräitä sellaisia faktoja, joita toivon eduskunnan odottaneen sosiaali- ja terveysministeriön tuovan esiin tässä lisäbudjettiesityksessä.

Arvoisa puhemies! Eduskunta on sekä virallisissa että myöskin epävirallisemmissa keskusteluissa kuluneen vuoden aikana kiinnittänyt huomiota siihen, millä tavoin eduskunnan aikoinaan hyväksymä päivähoitolain muutos, jonka tarkoituksena on ollut parantaa alle kolmivuotiaiden lasten päivähoitolaitannetta, on toteutumassa vuodenvaihteessa.

Kuten julkisuudessa käydyssä keskustelussa on käynyt ilmi, on ollut tarpeellista, että osa ensi vuoden tulo- ja menoarvioesitykseen liittyvistä kuntien saamista valtiontuista sosiaalipalveluihin on ollut pakko aientaa tälle vuodelle, ja tämä on hallituksen esityksen mukaisesti nyt tapahtumassa tämän toisen lisämenoarvion avulla.

Pääluokassa 33 on kuntien järjestämiin sosiaalipalveluihin nyt aiennettu käyttökustannuksiin tarvittavia varoja ja virkoja siten, että ne kunnat, jotka ilmoittivat lääninhallitukselle voivansa aientaa vuoden 1990 suunnitelmasta päivähoitohankkeita tälle vuodelle, saavat nyt myöskin asianmukaiset valtionavut toimenpiteisiinsä. Näin ollen kysymyksessä ei ole mikään arviomääräinen aiennuserä, vaan täsmälleen meidän tiedossamme oleville kunnille tulevat valtionosuudet.

Mielestäni olisi ollut hyvä asia, jos ensi vuoden tulo- ja menoarvioehdotuksessa olisi voitu antaa hieman runsaammalla kädellä myöskin vuodelle 1990 näitä resursseja, mutta tämäkin menettely, jossa ensi vuoden tulo- ja menoarvioehdotuksen yhteydessä päädyttiin samanlaiseen seurantajärjestelmään

kuin oli tänä vuonna, on sinänsä kohtuullisen tyydyttävä menettely.

Arvoisa puhemies! Mielestäni on erittäin tärkeää osoittaa, että ne puheet, mitä viime keväänä käytiin päivähoitohankkeiden aientamisen osalta, ovat nyt todentuneet. Ne ovat nähtävissä ja mustaa valkoisella osoitettavissa. Näihin hankkeisiin on siis valtion puolelta vastattu luvutulla tavalla. Toinen asia tietysti sitten on, niin kuin kansanedustajat ovat puheissaan osoittaneetkin, että ensi vuoden tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä toiveita yhtä lailla päivähoiton kuin sitä korvaavien tukimuotojen nykyistä riippompään kehittämiseen varmasti on ollut olemassa.

Arvoisa puhemies! Toinen sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa oleva asia, joka on myöskin tuotu täällä esille, on nimenomaan pakolaishuoltoon liittyvä asia, jossa nyt aiemmin kuntien kanssa sovitulla tavalla on sitten myöskin varattu lisäresursseja niille kunnille, jotka ottavat pakolaisia vastaan, normaalien kuntien sosiaalipalvelujen piiriin kuuluvien tehtävien hoitamiseksi. Nämä ovat jonkin verran tietysti enemmän aikaa, vaivaa ja rahaa vieviä silloin, kun kuntalaisten joukossa on myös niitä, jotka eivät ole perinteisesti Suomessa elämäänsä aikaisemmin viettäneet. Tässäkin yhteydessä voi sanoa, että kuntien ja valtion väliseen vuoropuheluun on vastattu aikaisempien lupausten edellyttämällä tavalla.

Arvoisa puhemies! Asia on nyt kutakuinkin selvä, niin kuin voi sanoa, ja näin ollen siitä puuttuu varmasti se poliittinen paine ja innostus, joka oli vielä kesällä, kun asia oli epäselvä, mutta näin mielestäni myös tulee tässä vaiheessa syksyä asian jo ollakin. Etenemme kutakuinkin suunnitellulla tavalla.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Halonen puhui omasta alueestaan eli päivähoitosta, ja siihenhän liittyy myös kotihoidon tuki. Sosiaalivaliokunnassa on käsitelty hallituksen esitys hoitovapaan aientamisesta, ja sosiaalivaliokunta muutti hallituksen esitystä niin, että laki tulee voimaan jo 1 päivänä marraskuuta tänä vuonna. Näin ollen vanhempien ei tarvitse välillä mennä töihin vaan he voivat yhtämittaisesti olla kotona lasta hoitamassa, jos he tämän vaihtoehdon ovat valinneet, usein olosuhteiden pakosta, koska

vuoden alusta kaikille kolmivuotiaille tulee oikeus valita joko päivähoitopaikka taikka kotihoidon tuki.

Ihmettelen, miksi ei nyt sitten ole voitu myös kotihoidon tukea aientaa niin, että nämä vanhemmat voisivat saada kotihoidon tukea myös näiltä kahdelta kuukaudelta, jos he jäävät jo marraskuun alusta hoitovapaalle. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tämä olisi maksanut 21 miljoonaa markkaa, ja tämä asia olisi voitu hoitaa tämän lisäbudjetin yhteydessä, mutta näin ole tapahtunut. Ihmettelen tätä ja toivoisin, että ministeri Halonen voisi asiaa selvittää.

Ministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Asia on varmasti myös sosiaalivaliokunnan jäsenille tuttu siltä osin, mikä on ollut sosiaali- ja terveysministeriön kanta. Meille olisi sopinut erittäin hyvin myös kotihoidon tuen aientaminen tällä miljoonilla edellytetyllä tavalla. Kysymys oli kuitenkin siitä, että valtiovarainministeriö ensisijaisesti katsoi, että kun lakia voimaan saatettaessa eduskunta oli säätänyt tietyn aikataulun, jonka vahvistamiseksi tarvittiin nämä päivähoitoviratkin, mutta jonka mukaista ei varsinaisesti ollut kotihoidon tuen aientaminen, niin valtiovarainministeriön kanta oli kielteinen.

Minun mielestäni olisi ollut aivan loogista, että olisi voitu maksaa tätä aiennusta sen vuoksi, että se olisi ehkäissyt sellaisten tilanteiden sattumisen, joissa ensin valitaan toinen vaihtoehto ja sitten toinen sen vuoksi, että nämä taloudelliset edut eivät ole täysin rinnasteisia. Kaiken kaikkiaan tilanne nyt loppuvuodesta on kuitenkin käytännössä se, että tämä lisämenoarvio tulee voimaan vasta niin vuoden lopussa, niin että sillä olisi hädin tuskin ehditty tilanteeseen vaikuttamaan. Mutta viime vuonna varsinaisen tulo- ja menoarvioesityksen yhteydessä sosiaali- ja terveysministeriön taholta sekä budjettineuvotteluissa että vielä eduskunnan budjettikeskustelun aikana, kuten asiakirjoista näkyy, kiinnitettiin samaan seikkaan huomiota.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Valtiovarainministeriöltä emme ole tottuneetkaan odottamaan mitään loogista suhtautumista, kun on kysymys esimerkiksi perheiden lastenhoidon järjestämisestä. Kun sosiaalivaliokunta on nyt rojhennut ottaa itsenäisen askeleen ja

aikaistaa hallituksen esityksen voimaantuloa kahdella kuukaudella, toivoisi tietysti, että ministeri Halonen pyrki vaikuttamaan myös valtiovarainvaliokuntaan, joka käsittelee tätä asiaa, että valtiovarainvaliokuntakin rohkenisi ottaa tällaisen askeleen. Tässä on tietysti meille tuttu ongelmana se, että kotihoidon tuki vaatii valtion varoja, niin kuin totesin, 21 miljoonaa markkaa. Hoito-vapaan aientaminen ei vaatinut valtion varoja käytännössä lainkaan, ja sen takia ilmeisesti oli mahdollista saada hallituspuolueet tähän mukaan. Yksimielisesti me sen päättimme, ja se oli looginen, järjestelmäinen askel estämään sen, että vanhemmille ei synny enää tarpeettomia ongelmia.

Todella toivoisi, että nyt noudatettaisiin tervettä talonpoikaisjärkeä tässä asiassa. Meidän tiedämme varsin hyvin, että alkuperäinen aikataulu tehtiin ministeri Halosen ollessa sosiaalivaliokunnan puheenjohtaja varsin kiireellä. Ei ollut mikään vahinko, että voimaantuloaikataulu oli se mikä oli, vaan kyllä se oli silloin varsin tietoinen ratkaisu. Siihen esitettiin täällä sitten toisenlaisia ehdotuksia, mutta ne eivät tietysti siinä vaiheessa menneet läpi. Mutta nyt olisi viimeistään mahdollisuus tehdä pieniä korjauksia, ja toivon, että näin tapahtuu.

Ministeri Halonen: Arvoisa puhemies! Juuri siihen valtiovarainministeriökin vetoaa, että eduskunta on tehnyt täysin tietoisena tämän aikataulun, ja tässä mielessä sama peruste toimii myös toisin päin.

Mitä tulee valtiovarainvaliokunnan mahdollisuuksiin vaikuttaa omaan asiaansa, perinteisesti ministerit eivät siihen vaikuta ed. Stenius-Kaukosen edellyttämään suuntaan eivätkä ole kyllä vaikuttaneet sen paremmin sosiaalivaliokuntaan, mikä tässä nyt todistetaan. Mutta toinen asia sitten on se, että eduskunnan sosiaalivaliokunnan päätös on kyllä ihan looginen.

Ed. Uitto: Arvoisa rouva puhemies! Tarkoitukseni on aivan muutamalla sanalla kiinnittää huomiota koko budjettikirja huomioon ottaen hyvin vähäiseen asiaan, mutta kuitenkin on kyseessä sentään muutama miljoona markkaa.

Liikenneministeriön pääluokassa kohdassa Rautatiekaluston hankinta ehdotetaan 18,7 miljoonaa markkaa kahden virkavaunun han-

kintaan. Edelleen selvitysosassa sanotaan, että tarkoitukseen on jo vuonna 1988 ensimmäisessä lisämenoarviossa osoitettu 5 miljoonaa markkaa ja tämän lisäksi Valtionrautateiden uudistamisrahastosta 8 miljoonaa; ja edelleen mainitaan, että osa tästä menee suunnitteluun. Yhteensä tälle menokohdalle on varattu 31,7 miljoonaa markkaa.

Mielestäni tuo määräraha tuntuu kohtuuttoman korkealta, kun kyseessä on ainoastaan kahden rautatievaunun rakentaminen. Vertailun vuoksi on todettava, että tavallinen teräsrakenteinen, nykyaikainen rautatievaunu tulee maksamaan noin 3 miljoonaa markkaa, eli viisinkertaisesta hinnasta on kysymys. Perusteluissa ei mainita, mihin tarkoitukseen nämä vaunut on päätetty hankkia. Herääkin kysymys, liittyykö tämä tavalla tai toisella VR:n liikelaitosmuutokseen vai mikä siinä mahtaa olla.

Edelleen herää kysymys siitä, missä nämä vaunut rakennetaan. Pasilan Konepajalla on rakennettu jo vuosikymmeniä rautatievaunuja, ja ne ovat saaneet myös ulkomaisten asiantuntijoiden taholta varauksetonta arvostusta. (Ed. Aittoniemi: Tampereella on parempia!) — Tampereella ei sentään taida olla parempia. Sieltä ei ole yhtään tällaista vaunua vielä tullut näiden parin vuoden aikana.

Asia olisi jotenkin ymmärrettävissä — palaan vielä hintakysymykseen — jos kyseessä olisi Suomen rautateiden ensimmäinen virkavaunujen suunnittelu ja rakentaminen. Tuntuu todella hämmäntävältä, että suunnittelu- ja rakentamismääräraha on noussut esitetyn suuruisiksi.

Toivottavasti valtiovarainvaliokunnan käsitellyssä tulee perin pohjin selvitetyn edellä mainittujen virkavaunujen tarpeellisuus ja se, suoritetaanko vaunujen rakentaminen Pasilan Konepajalla vai jossain muualla.

Ed. Nyby: Rouva puhemies, fru talman! Kun Suomen turkiselinkeino oli suurimmillaan, tuotettiin nahkoja vuosittain melkein 2 miljardin arvosta. Vientitulot olivat yhtä suuret kuin huonekaluviennistä. Tänä päivänä turkiselinkeino on syvässä kriisissä. Alaa painaa velkataakka, joka nousee 1,2 miljardiin markkaan. Perhefarmin yli miljoonan markan velka ei ole nykyään mitenkään epätavallista. Velkansa takeeksi hän on kiinnittänyt kaiken omistamansa, myös kotinsa.

Olemme jo nähneet monta henkilökohtaista tragediain, kun turkistarhaajat ovat joutuneet lopettamaan yrityksensä. He ovat menettäneet kotinsa, ja velat ovat jääneet vuosiksi eteenpäin. Keskiverto turkistarhaajalla on tänä päivänä lainamäärä, joka vastaa 1,8 kertaa tilan liikevaihtoa. Keskiverto turkistarhaajan korkokulut ovat 25—30 prosenttia liikevaihdosta.

Pälsdjurnäringen har en regionalpolitisk betydelse som svårigen kan överskattas. I många österbottniska byar är pälsdjurnäringen den helt dominerande näringen. Utan den skulle de här byarna vara avfolkade och byborna vara industriarbetare i Sverige.

Det är viktigt att staten går in för att hjälpa branschen över denna, som vi skall hoppas, tillfälliga lågkonjunktur. Lågkonjunkturer beror främst på överproduktion, en överproduktion som staten har varit med om att förorsaka, då man aktivt stött nya etableringar i östra och norra Finland. Nu har branschen självsanerats på ett mycket hårdhänt sätt. Vi kan bara hoppas att branschens egna organisationer har en bättre beredskap då denna konjunkturkänsliga näring nästa gång hamnar i svårigheter.

I denna tilläggsbudget föreslår regeringen räntestödslån upp till 100 miljoner mark. Kostnaden för staten blir 13 miljoner mark, om man överhuvudtaget kan tala om en kostnad i detta sammanhang. Branschens egna organisationer begärde först räntestöd upp till 300 miljoner, men har nu minskat sitt krav till 200 miljoner. Kravet skulle innebära en utgift om 36 miljoner för staten, vilket måste betecknas som en relativt blygsam summa till en bransch som minsann inte hittills legat samhället till last utan tvärtom inbringat stora exportinkomster.

Regeringens förslag innebär för en genomsnittsfarmare en lättnad i räntekostnaderna på i bästa fall 12 000 mark på årsnivå. Det är alldeles klart att ett företag som har skulder på över en miljon mark inte står eller faller med 12 000 mark. Ändå är naturligtvis allt stöd välkommet i en svår kris. Riksdagen borde alltså höja det här anslaget, men dessutom måste man se sig om efter andra åtgärder som kan dämpa krisen inom pälsdjurnäringen. En hönsfarmare som nackar en höna får 110 mark från staten. Varför får inte en pälsdjursfarmare samma premie, om han minskar sin produk-

tion? Varför marknadsförs inte skinnen samnordiskt? Har branschens egna organisationer verkligen gett tillräcklig ekonomisk utbildning åt farmarkåren och överhuvudtaget varit tillräckligt framsynta i en bransch som till sin natur är beroende av modets växlingar, väderleken och de internationella marknader? Hur skall vi kunna höja förädlingsgraden inom näringen? Skinnexport är en export av råvaror.

I dag kan tidningspressen berätta om stora vanskapta mutationsråvaror som medvetet förädlats fram. Ifall uppgifterna är riktiga så tar jag personligen bestämt avstånd från den typen av farmning. Många fel är säkert begångna inom pälsdjurnäringen, men faktum kvarstår. I dag är näringen inne i en svår kris som leder till personliga tragedier och som får svåröverskådliga konsekvenser. Hittills har näringen stått på egna ben och närmast stoltserat med att inte beblanda sig med statsmakten mera än nödvändigt. Nu är det hög tid att våga diskutera näringen i ett vidare perspektiv. Borde man införa kvoter också i denna näring? Borde de tvära kasten i konjunkturerna jämnas ut med mera målmedveten fondering? Hittills har näringen levt enligt de rääste marknadsekonomiska krafterna och i dag ser vi följderna. En större del av skinnproduktionen borde beredas i Finland. Det skulle underlätta lagringen och skapa nya arbetsplatser ute i regionerna. Borde man rent av komma bort från utauktioneringen av skinn och i stället övergå till katalogförsäljning?

Nyt on korkea aika rohjeta keskustella turkistarhauselinkeinoon asemasta laajemmin. Olisiko tämänkin elinkeinon piirissä otettava käyttöön kiintiöt? Olisiko suhdanteiden nopeat heilahtelut tasattava määrätieteisellä rahastoinnilla? Tähän saakka elinkeino on elänyt raaimpien markkinatalousvoimien mukaisesti, ja nyt seuraukset ovat nähtävissä. Suurempi osa nahkatuotannosta tulisi muokata Suomessa. Tämä helpottaisi varastointia ja loisi uusia työpaikkoja alueille. Pitäisikö suorastaan luopua nahkojen huutokauppaamisesta ja sen sijaan siirtyä luettelomyyntiin?

Det finns alltså många frågor som snarast borde få ett svar och det är branschens egna organisationer som i första hand skall svara.

Fru talman! Trots att jag anser att regeringens förslag till stöd åt påsldjurnäringen är för litet är jag naturligtvis glad att regeringen griper in. Men det gjorde den ju också då varvsindustrin i södra Finland stod på ruinens brant.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En ihan tarkoin saanut selville kaikkea, mitä äskeinen puhuja lausui. Sen verran haluan todeta, että on vastuutonta, jos Pohjanmaan turkiselinkeinolla elantonsa ansaitsevat jätetään tässä vaiheessa kokonaisuudessaan oman onnensa nojaan sikäli, että tällaisen elinkeinon uudelleen kehittäminen siinä vaiheessa, kun se jälleen on menestyksestä, saattaa viedä vuosia ja taas vuosia ehkä parhaan kukoistuksen aikana, joten tämän elinkeinon eloonjääminen pitää toki Pohjanmaalla turvata.

Toisaalta täytyy kuitenkin todeta se, että myös Pohjanmaan niin kuin muidenkin turkistarhojen omistajien pitää ottaa sikäli opiksensa viime aikojen tapahtumista, että yritysten liiallinen kasvattaminen hyvien markkinoiden aikana on aina varottavaa. Olen aikanaan tutkinut konkurssirikoksia tai konkurssijuttuja aika paljon ja todennut, että niissä tämän tyyppinen toiminta hieman kuin Pohjanmaalla, jossa liiketoimintaa ja liikevaihtoa kehitetään hyvin voimakkaasti velkavarjoilla, tulee jossakin vaiheessa tuottamaan vaikeuksia, niin kuin Pohjanmaallakin on tapahtunut. Kun markkinat huononevat, siinä vaiheessa tilanne kääntyy sen tyyppiseksi kuin tänä päivänä. Tukea täytyy, mutta myös turkistarhaajien pitäisi mielestäni ottaa opiksi niistä tapahtumista, joita on aivan näinä vuosina tapahtunut.

Ed. Almgren: Arvoisa puhemies! Ei eduskunta sen enempää kuin kansakuntaakaan vaadi hallitukselta mitään yliluonnollisia kykyjä. Kuluvan vuoden varsinainen budjetti on yli 124 miljardia markkaa. Se koostuu niin monesta luvusta ja summasta, että olisi kohtuutonta vaatia kenenkään pääsevän tarkkaan arvioon siitä, mikä lopulta on tulojen ja menojen todellinen ja toteutunut määrä. Tiliä ei eduskunta koskaan ole vaatinut tulleista ja mintuista eikä hyttyisiä kuurninnut.

Vuodesta toiseen havaitaan kuitenkin eräs piirre, johon eduskunnan pitäisi vakavasti

puuttua. Mielestäni hallitus tekee varsinaisen budjetin tulopuolen tahallisesti väärin. Tähän syytökseen on pakko jälleen kerran päätyä, kun tarkastelee käsiteltävänä olevan toisen lisäbudjetin lukuja ja perusteluja. Hallitusmuoto sanoo hyvin yksioikoisesti, että tulo- ja menoarvioon on otettava kaikki tulot ja menot. Tälle tiukalle säädökselle hallitukset ovat liian pitkään nostaneet jalkaansa, myös tämä nykyinen.

Kuluvan vuoden varsinaisen budjetin arvioihin verrattuna tulo- ja varallisuusverossa on 8,6 prosentin virhe. Kertymä arvioidaan nyt yli 3 miljardia markkaa suuremmaksi. Perintö- ja lahjaverossa virhe on yli 18 prosenttia, liikevaihtoverossa lähes 9 prosenttia, tuontitulleissa yli 22 prosenttia, olutveroissa lähes 8 prosenttia, leimaveroissa yli 21 prosenttia — vaikka huikeilla ylihinnoilla käynyt asuntokauppa oli pitkään kaikkien tiedossa — auto- ja moottoripyöräverossa yli 22 prosenttia, joitakin esimerkkejä mainitakseni.

Mainitut virheet ovat suuruusluokaltaan sellaisia, että päätyy väistämättä siihen, että hallituksen alkuperäisissä laskelmissa ja arvioissa on tarkoituksenmukaisuutta ja vaikeasti selitettävää tarkoitushakuisuutta. Veroihin ja veronluonteisiin tuloihin tulee lisäystä lähes 9,4 miljardia markkaa. Se on yli 7,5 prosenttia varsinaisen tulo- ja menoarvion kaikista tuloista ja lähes 9 prosenttia tämän vuoden varsinaisen tulo- ja menoarvion veroista ja veronluonteisista tuloista. Virhe tuntuu kohtuuttoman suurelta.

Mikä on se perusajatus, joka kätkeytyy tällaisen budjetin rakentelun taakse? Olen kysynyt sitä aikaisemmin ja kysyn jälleen kerran, vakavissani.

Arvoisa puhemies! Olin toivonut, että valtiovarainministeri olisi tässä keskustelussa läsnä. Olin nimittäin harkinnut hänelle eräitä henkilökohtaisia ajatuksia ja toivoin tietysti, että hän olisi niihin myös vastannut. No, ihmisen elämässä tapahtuu usein niin, että perustellutkin toiveet jäävät toteutumatta, ja valtiovarainministerillä on tietysti valtiollisia velvollisuuksia myös ohi eduskunnan. Kiireisiä ihmisiä ministerit ovat.

Mutta koskettelemassani asiassa on kysymys mielestäni rehellisyydestä ja uskottavuudesta. Eduskunnan olisi saatava selkeä ja konstailematon selvitys siitä, mikä vuodesta toiseen aiheuttaa mainitsemani virheet. Mi-

nusta näyttää siltä, että tarkoituksellinen mutta käsittämätön virheen toistaminen olisi vain korostunut käsiteltävänä olevassa lisäbudjetissa.

Hallituksen pitäisi kertoa eduskunnalle selkeästi ja kiertelemättä. Vain kaikki tosiasiat kertomalla hallitus voi omasta puolestaan odottaa oppositiolta aitoutta ja asiallisuutta. Ei moitteeton finanssipolitiikka voi olla oppositiollekaan epämiellyttävä asia. Mehän tiedämme, että päivänpolitiikka tuo esiin päiväperhoja, asioiden vatvontaa, kiistelyä ja joskus jonkin tuliepäselvyyden. Nehän ovat selvitettävissä ja myös unohdettavissa. Tärkeintä on suurten asioiden avoin ja rehellinen tarkastelu.

Suuria asioita on mm. kaikkia koskeva verotus ja sen osuus valtion budjetissa. Vuosi sitten hallitus jakoi esitteen "Verotus kevenee". Yksiselitteisesti "verotus". Ei puhuttu bruttoveroasteesta eikä tuloveroasteesta, ei temppeuiltu termeillä. Sanottiin vain yksioikoisesti: verotus kevenee. Eduskunnalla on oikeus kysyä, onko niin tapahtunut.

Samalla luvattiin myös, että verotus yksinkertaistuu. Mitä näyttöä meillä siitä on?

Voidaan ehkä estää kansoja oppimasta, mutta niitä ei saada unohtamaan. Verotus on asia, jonka jokainen tuntee omakohtaisesti. Siksi siihen liittyviä asioita ei unohdeta.

Säästämisaste on mennyt nollaan. Valtiovarainministeri ja koko hallitus ovat tietoisia tästä asiasta ja pahoittelevat myös tätä ilmiötä. Tärkeä kansalaishyve, säästäminen, mielestäni laiminlyödään tarkoituksellisesti, kun hallituksen toimenpiteet eivät säästämisestä rohkaise. Eivät tässä asiassa auta raipat ja pakkovaivaus. Nehän vain kohottavat uhoa kansalaisten keskuudessa. Kun inflaatio etenee lähes 7 prosentin vauhdilla, on toivotonta saada kansalaisia tallettamaan rahojaan 3,5 prosentin korolla. Aivan toivottomiksi ovat osoittautuneet myös 5,5 prosentin tilit.

Lyhytaikainen kokemus osoittaa, että talletusten korkojen verotus karkottaa säästäjät. Maan tavaksi oli tullut talletusten korkojen verottomuus. Näin ajattelee varsinkin piensäästäjä. Piensäästäjä ajattelee edelleen, että talletusten korkojen verottomuus oli vähintäänkin saavutettu etu, ja se on mahtisana.

Tässä tilanteessa hallituksen pääpuolueet kuitenkin kiistelevät siitä, otetaanko ylimmistä palkoista pois se marginaaliveroetus,

josta jo kerran hallituksen sisällä on päästy sopuun. Tällainen kiistelyhän on tavallisen veronmaksajan silmissä pelkkää arvotonta peliä.

Hallituksen pitää muistaa, että Roomakin halusi hallita ihan loputtomasti. Kun sen legioonat oli lyöty, se lähetti maakuntiin dogmeja, ja seuraukset tiedämme.

Tietysti hallitukselle on myös annettava tunnustus. Annan sen mielelläni siitä, mikä on hyvää ja oikein. Kun tässä lisäbudjetissa annetaan lisämäärärahoja asuntojen rakentamista varten ja peruskoulun käyttökustannuksiin, kohteet ovat oikeita.

Hallitus lupaa myös, että vastedes annetaan vain yksi lisäbudjetti. Kun annettu lupaus toivottavasti toteuttaa korjauksen alussa mainitsemaani asiaan, uudistus on tervetullut ja hyvä.

Pitkään valtion budjeteissa on ollut rakenteellinen heikkous: valtion velka on kasvanut vuosi vuodelta. Kun nyt vältytään 2,4 miljardin markan nettolainanotolta ja valtion velkaa voidaan lyhentää lähes 4 miljardilla markalla, pidän suuntaa oikeana. Onnittelen hallitusta tässä suhteessa.

Kun työttömyysaste on alhaisin sitten vuoden 1975, on myös hallitukselle annettava kannustava tunnustus.

Ed. Pokka: Arvoisa rouva puhemies! Hallituksen lisäbudjettiä markkinoitiin etukäteen asuntolisäbudjettina. Muutama viikko sitten täällä salissa kiivaan keskustelun kohteena ollut rakennusvero säädettiin hallituspuolueiden voimin nimenomaan helpottamaan asuntojen rakentamista. Asuntokurjuus on kelvannut keppihevoseksi myös, kun hallitus on markkinoinut uutta maapakettia. Rakennusveron ansiosta muu kuin asunto- ja teollisuusrakentaminen on jäissä ainakin kulu- ja vuoden loppuun saakka, ellei sitten hallitus tuo tänne vielä uutta esitystä, jolla veron kantoaikaa pidennettäisiin.

Uuden maapaketin antia asuntojen hintojen alentajana on ennätetty perustellusti jo epäillä, asuntojen hintaan kun vaikuttavat monet muutkin tekijät kuin raakamaan hinta. Jos raakamaa saataisiinkin leikattuun hintaan, mikä takaa sen, etteivät rakennuttaja ja asunnonvälittäjä kahmi entistä suurempaa voitto-osuutta itselleen?

Tämä tausta-ajatuksena puheenvuorolleni. Nimittäin tällä hetkellä millään hallituksen

tarjoamista keinoista asunnon hinta ei alene. Kuitenkin me elämme tällä hetkellä sellaisessa tilanteessa, että ilmeisesti asuntoja määrällisesti rakennetaan Suomessa enemmän kuin koskaan aikaisemmin, ja koskaan aikaisemmin ei asunnon tarvitsijan ole ollut niin vaikea päästä omaan asuntoon kiinni kuin tällä hetkellä. Jos asumaan mieltä, siitä on maksettava markkinahinta ja, mikä kaikkein pahinta, myös markkinakorko.

Hallituksen päättämättömyys saada aikaan järkeviä talouspoliittisia toimia on johdantanut siihen, että nuoret perheet, kaikkein heikoimmassa asemassa olevat asunnon tarvitsijat, joutuvat korkomarkkinoilla kilpailemaan normaalien päiväkorkeiden kanssa, jotka ovat hyvin korkeat tällä hetkellä, niin kuin tiedetään.

Päästäkseen omaan asuntoon kiinni asunnon tarvitsijat haluavat ennen muuta halpaa korkoisia lainoja ja pitkällä maksuajalla, ja halpaa korkoisia lainoihin hallitukselta ei liene rahaa. Tässä suhteessa nyt valiokuntakäsittelyyn lähtevä syksyn lisäbudjetti on pettymys. Tarpeeseen nähden ehdotetut lisämäärärahat ovat aivan riittämättömät.

On vahinko, että keskustelu lisäbudjetista tuli näin myöhäiseen vaiheeseen iltaa, jolloin ei enää ole paikalla sen enempää ministereitä kuin kovin paljon meitä kansanedustajiaakaan. Kuitenkin ehkä sen verran tässä sallittaneen puhua, että minun mielestäni asuntopoliittikan konkurssitila on eniten viennyt poliittisen järjestelmän uskottavuutta. Erityisesti nuoret ihmiset ovat pettyneitä. Heille on jatkuvasti syötetty samoja tyhjiä lupauksia ilman, että asuntokurjuuteen tosissaan edes yritetään parannusta.

Monia kysymyksiä nousee mieleen, kun seuraa asuntopoliittista keskustelua, jota eduskunnassakin on tämän syksyn aikana käyty. Miksi esimerkiksi pääkaupunkiseudulla, missä on tunnetusti puutetta asuntomaasta, kunnat niin haluttomasti ovat tarttuneet niihin keinoihin, joita lainsäädäntömme niille antaa. Meillä todella mielestäni tarvittaisiin puolueetonta tutkimusta, mitkä syyt, mitkä sidonnaisuudet ja mitkä edut ovat vaikuttaneet siihen, että poliittista tahtoa asuntosioiden hoitamiseen ei ole löytynyt.

Tällä hetkellä näyttää etenkin suurimmissa kaupungeissamme siltä, että pankkien, suurten rakennusliikkeiden ja johtavien poliitikkojen yhteisen tahdon mukaista on, että

asunnon tarvitsijat jäävät markkinavoimien armoille, ja sinne he kyllä nyt jäävät. Aina-kaan tämä lisäbudjetti, siihen liitettyä ne määrärahaesitykset, jotka sisältyvät ensi vuoden tulo- ja menoarvioon, eivät kovin paljon kyllä valaistusta tuo.

Asuminen on toisaalta kansalaisen perusoikeus. Meidänkin maamme on hyväksynyt lukuisia kansainvälisiä sopimuksia, joista ehkä tämän kysymyksen kohdalla eräs keskeisimpiä, perustavaa laatua olevia on ns. kansainvälinen taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä perusoikeuksia koskeva yleissopimus. Siinä me olemme muiden asioiden ohella sitoutuneet huolehtimaan siitä, että jokaisella tämän maan kansalaisella on asunto.

Ehkä meidänkin maassamme on aika asuntopulan poistamista edistää kirjoittamalla oikein selkeä säännös tästä perusoikeudesta perustuslakiimme, ennen kuin jotain todella pannaan toimeksi. Tähän astihan sosiaalisten oikeuksien kirjaamisia perustuslakiin on perustellusti myöskin vieroksuttu, koska on katsottu, että ne ovat tyhjiä kirjaimia. Jollei anneta rahaa, ne eivät toteudu. Toisaalta tällainen tilannehan oli työllisyyttä koskevan kohdan osalta pitkään perustuslaissa. Nyt on kuitenkin asianomainen laki viimein saatu aikaan, se on ollut voimassa, ja kyllä työttömyysluvut on sitä kautta vähitellen saatu kaunistumaan, tosin ei yksistään valtion voimin, vaan ovat siinä kunnatkin olleet paljon enemmänkin osuudella mukana.

Tämä lyhyt puheenvuoro, arvoisa rouva puhemies, asuntopoliitikasta, jonka ainakin etukäteisten odotusten mukaan olisi pitänyt olla lisäbudjetin pääanti.

Ainakin ed. Nyby käytti puheenvuoron, jonka kuulin, kun tulin saliin, turkistarhauksen surkeasta tilanteesta. Nyt lisäbudjettiin näyttää kerääntyneen näitä surkeassa tilanteessa olevien elinkeinonharjoittajien asioita enemmänkin.

Täällä on myös määräraha porotaloutta varten. Otan sen erikseen esille sen vuoksi, että tänään eduskunnassa kävi erittäin laaja paliskuntien ja poromiesten lähetystö eduskuntaryhmien puheilla ja he valittivat kovin, että hätäapurahan, joka on varattu lisämenoarvioon hädänalaiseen tilanteeseen joutuvien poromiesperheiden asioiden auttamiseksi, ei riitä. Täällähän on 8 miljoonaa mark-

kaa varattu. Tässä tilaisuudessa, jossa eduskuntaryhmien edustajat olivat paikalla, kaikki eduskuntaryhmien edustajat, joka ainoa, lupasi, että tähän määrärahaan tehdään lisäystä lisäbudjetin eduskuntakäsittelyssä, joten toivottavasti ryhmien puolesta annetut lupaukset myös valtiovarainvaliokunnassa johtavat lisäykseen tämän määrärahan kohdalla.

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa puhemies! Tarkoitukseni on puuttua pariin yksityiskohtaan maa- ja metsätalousministeriön pääluokassa, ensimmäisenä lukuun 35 Metsästäys ja porotalous. Täällä on todettukin jo aikaisemmissa puheenvuoroissa, että hallitus esittää poronomistajien ansionmenetyksen korvauksiin siirtomäärärahasi 8 miljoonaa markkaa. Aivan erityinen tunnustus on annettava hallitukselle siitä, että hallitus esittää nimenomaan tätä määrärahaa käytettäväksi paitsi niiden menetyksien vuoksi, jotka poronomistajat ovat kärsineet Poro- ja Riista Oy:n konkurssissa, lisäksi poronlihan vientitukeen. Tällä perusteluihin tapahtuneella lisäyksellä hallitus nimenomaan on halunnut avata eduskunnalle mahdollisuuden muuttaa lisäbudjetissa erotettua määrärahaa 8 miljoonaa markkaa sen suuruiseksi kuin eduskunta parhaaksi näkee ja nimenomaan näihin kahteen tarkoitukseen.

Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että pääpainon tulisi olla nimenomaan vientituen osalla, koska todella poronlihakauppa on vaikeuksissa tänä syksynä ja myös tulevana talvena. Paliskuntain Yhdistyksen laskelmien mukaan ruuhka purkautuu vain viemällä osa syksyn poronlihasadosta ulkomaille. Poronlihaa ostavien liikkeiden lihanjalostuslaitokset poronhoitoalueella pystyvät käsittelemään noin 100 000 poronruhoa kotimaan markkinoille kaupattavaksi. Ennakkolaskelmien mukaan teuraita tulee alkavana teurastuskautena noin 160 000. Näin ollen 50 000—60 000 teurasta jää ilman ostajaa, ellei ryhdytä erityistoimenpiteisiin. Tehtyjen selvitysten mukaan poronliha voitaisiin viedä ulkomaille, jos vientiin saataisiin tukea valtiolta. Arvioitu vientimäärä olisi noin 1,2 miljoonaa poronlihakiloa ja tarvittava vientituki noin 20 miljoonaa markkaa. Nämä ovat, niin kuin sanoin, Paliskuntain Yhdistyksen laskelmia.

Todella huolissaan täytyy olla siitä, että

poronlihakauppa on nyt kriisissä, koska teurastuskausi on alkanut ja jatkuu tammikuulle. Jos käy niin, että kaikki teuraat eivät mene kaupaksi eikä kaikkia poroja voida teurastaa, jotka olisi määrä, laiturille jää entistä enemmän poroja, ja näin ollen laiturit tulevat ylikuormitetuiksi ja seurauksena myöhemmin parin vuoden kuluttua saattaa olla sitten porojen joukkokuolema, jonka korvaaminen on sitten jo paljon suuremman rahan kysymys kuin se mistä nyt on puhetta. Täytyy ottaa huomioon vielä sekin, että jos poroja jätetään teurastamatta ja ne pääsevät laiturille, tilastojen mukaan uusia poronvasoja syntyy joka vuosi noin 100 000. Siellä onkin sitten melkoinen vilske Lapin metsissä, jos kaikki tämä karja siellä vaeltelee.

Poro ja Riista Oy:n konkurssin asiat ovat luonnollisesti oikeuskäsittelyssä ja kulkevat omaa rataansa, mutta korostan nimenomaan sitä, että porotalouden harjoittajille on nyt taattava vientitukea, jotta he voivat ammatiaan harjoittaa ja jotta nimenomaan ne nuoret miehet, jotka ovat aikoneet jäädä porotalouden palvelukseen, voivat huoletta sinne jäädä ja katsoa, että sieltä myös elanto myöhemminä vuosina heille ja heidän perheilleen irtoaa ja lähtee.

Tämä oli nimenomaan lappilainen puheenvuoro, ja tähän samaan lappilaiseen puheenvuorosarjaan haluan nimenomaan antaa hallitukselle tunnustuksen siitä, että yksityismetsätalouden lukuun on tehty muutoksia. Metsänparannuslainoja on vähennetty 20 miljoonalla markalla ja vastaava määrä on siirretty avustusten puolelle. Sinne on lisätty sen lisäksi vielä 8 miljoonaa markkaa, ja lisäyksestä saa käyttää 3 miljoonaa markkaa Lapin vajaatuottoisten metsien kunnostamiseen. Nimenomaan yksityismetsätalouden järjestöt ovat viestittäneet minulle siitä, että tällainen muutos, joka hallituksen esityksessä on avustusten ja lainojen osalta, pitäisi saada aikaan. Myös Lapin vajaatuottoiset metsät tarvitsevat lisää kohennusmäärärahoja, ja ne on nyt esitetty, joten tästäkin kiitos hallitukselle.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Jääskeläisen puheenvuoron johdosta haluan todeta, että porotalouden osalta tarvitaan rahaa nyt kahteen tarkoitukseen, ensinnäkin konkurssisaattavien hoitamiseen ja toiseksi vientitukeen markkinointiongelmien ratkaisemista varten. Budje-

tissa oleva rahasumma on aivan riittämätön. Tämän käsityksen me varmasti voimme jaksaa. Jollei sitä lisää saada, huono on tilanne Lapin poromiehen kannalta. Porotalous on ajettu huonoon tilaan, ja on erittäin tärkeätä, että eduskunta pitää huolta siitä, että laskua ei langeteta syyttömälle eli porotoissa raatalle, joka nyt uhkaa joutua näitten sotkujen maksumiehen osaan.

Kaikki eduskuntaryhmät tänään todellakin lupasivat poromiesten lähetystölle lisää rahaa porotalouden hätätilan selvittämiseen. Nyt mitataan sitten eduskunnan kanttia, mikä tämän laitoksen todellinen asema on, eli nyt punnitaan se, päättääkö asioista valtiovarainministeri tai valtiovarainministeriö vai onko kansanedustajilla jotakin todellista päätösvaltaa. Rahojen lisäämistarve lisäbudjettiin porotalouden hätätilan vuoksi on selvä. Sen ymmärtää jokainen, joka näihin asioihin poromiesten kanssa perehtyy.

Ed. Jääskeläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totesin puheenvuorossani nimenomaan hallituksen perusteluista, että ne sisältävät kaksi käyttökohdetta, Poro ja Riista Oy:n konkurssista aiheutuneiden tappioiden korvaamisen ja vientituen. Ne on perusteluissa mainittu.

Ed. Tennilä (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Jääskeläinen on oikeassa. Perustelut ovat laajan tukemisen mahdollistavat, mutta perustelujen jäljessä oleva rahasumma, 8 miljoonaa, ei riitä mihinkään.

Ed. Björkstrand: Värderade talman, arvoisa puhemies! Recessionen inom pälsdjursbranschen har varat längre och blivit betydligt djupare än väntat. Det finns en uppenbar risk för att hela näringen slås ut. Konsekvenserna skulle bli omfattande både för landet som helhet och i synnerhet för de regioner där pälsdjursbranschen har givit utkomstmöjligheter för människor som i annat fall hade varit tvungna att flytta bort från sina hemtrakter, många av dem emigrera till andra länder.

Under de goda åren gav branschen valutainkomster i miljardklassen. Det är sålunda inte fråga om någon liten obetydlig näringsgren ens nationell synvinkel sett. Om inte statsmakten räcker en hjälpande hand till de

företag som har förutsättningar att på längre sikt bli lönande, blir konsekvensen konkurser, emigration och stora sociala problem i de kommuner, där pälsdjursbranschen har stått för en betydande del av sysselsättningen.

Det reservationsanslag som upptas i tilläggsbudgeten för pälsdjursnäringen är klart otillräckligt. Man borde åtminstone tillmötsgå branschens minimikrav på 36 miljoner i räntestöd, vilket skulle innebära att man kunde höja räntestödsläneloppet och förlänga tiden för vilken man ger räntestöd. Lånet borde dessutom få upptas som ett valutalån, vilket skulle ge betydligt lägre räntenivå på lånen än om man ger dem enligt helibor-räntenivån.

Pälsdjursfarmarnas sociala ställning borde också förbättras. Eftersom det är fråga om en landsbygdsnäring kunde man ordna pensionsfrågorna och semester- och sjukavbytarsystemet på samma sätt som inom lantbruket. Näringens framgång på sikt är beroende av att man tar itu med de här frågorna på allvar.

I offentligheten har man de senaste dagarna diskuterat etiska frågor och miljöaspekter i anslutning till näringen. Det är självklart att man bör se till att djuren sköts på bästa sätt och det sker säkert i allmänhet, eftersom de flesta farmarna är vana djurskötare från tidigare. Man bör också beakta de växande miljökraven och här behövs insatser också från statens sida. Men det är också viktigt att beakta att många av dem som i dag ropar högst drivs av helt andra intressen än av omsorg om miljö och etik. Deras uppgifter bör därför underkastas samma krav på saklighet och konkreta bevis som gäller för samhället i övrigt. Man bör också fråga sig om de alternativ till pälsverken som man blir tvungen att ta till ifall man avstår från näringen uppfyller lika höga krav på miljövänlighet. Det är ingalunda alltid fallet, oljebaserade som många av dessa produkter är.

Jag vill också ge regeringen en erkänsla för att man har beaktat Pixne-klinikens behov av tilläggsmedel. Det är ju en svenskspråkig rehabiliteringsanstalt för dem som har problem när det gäller bruket av alkohol och narkotika. Här behövs samhällets stöd i större utsträckning än vad som hittills har skett.

Arvoisa puhemies! Turkistarhateollisuuden vaikeudet ovat huomattavasti suuremmat kuin osattiin odottaa. Koko elinkeinon olemassaolo on vaarassa. Seuraukset ovat monilla paikkakunnilla tuhoisat. Valtion olisi syytä harkita selvästi suurempaa vastaantuloa kuin lisäbudjetista nyt on luettavissa. Korkotukeen tulisi varata ainakin 36 miljona markkaa kolmelle vuodelle, joka mahdollistaisi suuremman lainamäärän ja pitemmän korkotukiajan. Koska suurin osa turkistuotteista menee ulkomaille, laina tulisi myöntää valuuttalainana, jolloin koron lähötaso olisi huomattavasti alhaisempi kuin se, jolle helibor-korot ovat tällä hetkellä asettuneet.

Turkistarhaajien sosiaalista asemaa olisi syytä parantaa. Maanviljelijöille luotu eläke- ja lomittajajärjestelmä olisi sopiva myös tämän alan yrittäjille. Julkisuudessa on viime päivinä keskusteltu alan eettisistä ja ympäristön huoltoon liittyvistä kysymyksistä. Itsestään selvää on, että näihin asioihin on kiinnitettävä huomiota, mutta on myös syytä kysyä, kuinka asiallisia ja luotettavia ne tiedot ovat, joiden varaan arvostelu rakentuu. Useimmat turkisalan yrittäjät ovat tunnollisia, eläimien kasvattamiseen ennenkin hyvin perehtyneitä henkilöitä. Olisi myös tarkasteltava vaihtoehtoisten tuotteiden ympäristöystävällisyyttä. Nehän usein rakentuvat raaka-aineille, jotka ovat ympäristön kannalta vieläkin tuhoisammat kuin ne luonnon tuotteet, mitä turkistuotteet ovat. Täällä Pohjolassa turkistuotteita on ollut syytä käyttää niin kauan kuin ihminen on talvisin ylipäänsä pärjännyt näillä main.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Hallituksen antama lisäbudjetti kertoo jälleen kerran sen totuuden, jonka useimmat Suomen kansalaisista ovat jo tiedostaneet, että kuluvana vuonna kansalaisilta kerätään veroja valtion kassaan huomattavasti enemmän kuin hallitus halusi ennakoida aikanaan budjettia tehtäessä. Tulo- ja varallisuusveroa kertyy hallituksenkin arvion mukaan nyt yli kolme miljardia markkaa enemmän kuin odotettiin. Myös liikevaihtovero tuottaa huomattavasti arvioitua enemmän. Tästä voidaan tehdä se johtopäätös, että hallituksella on tietoisesti ankara veronkeräyslinja. Tämä lisäbudjettiesitys tämän vain vahvistaa.

Tämän vuoden budjetti rakennettiin tietoisesti alimitoitetuksi monelta osin. Ed. Almgren kiinnitti myös huomiota budjetin rakenteen tähän ongelmaan. Nyt hallituksen on pakko korjata pahimmat ongelmat. Alimitoitutus tulee erityisen selvästi esille mm. opetusministeriön hallinnonalalla, vaikkapa vain peruskoulun, lukion tai oppisopimuslain toteutusta tarkasteltaessa. Vastaava ongelma on myös musiikkioppilaitosten kohdalla. Kun rahaa ei varsinaiseen budjettiin annettu tarpeeksi, joutuvat oppilaitokset odottamaan valtionosuuksia vuosikausia, ja tulevien vuosien budjeteista näillä näkymin ja tällä vauhdilla mence kohta suurin osa edellisten vuosien velkojen maksuun. Tätä ei voi pitää järkevänä linjana.

Voi todeta, että eduskunnassa käsittelyssä oleva ensi vuoden budjetti on kuitenkin rakennettu samalla tavalla. Edelleen moni hallinnonala on selvästi alimitoitettu. Varmasti vuoden kuluttua käsitellään vastaavalaista lisäbudjettia kuin tänään.

Tällaista linjaa ei ole pidettävä hyvänä senkään takia, että sillä on selvästi kielteisiä välittömiäkin vaikutuksia. Yksi parhaimpia esimerkkejä on asuntopolitiikka, johon aikaisemmissa puheenvuoroissa on viitattu jo monta kertaa. Jos hallitus olisi todella halunnut ratkaista asuntopulan, se olisi hoitanut asian selväksi jo varsinaisessa tulo- ja menoarviossa. Asuntojen rakentamisessa hallitus ei ole huomioinut myöskään rakennuskustannusten nousua, mikä on tänään aika merkittävä tekijä, ja kannattaa muistaa, että se on muualla Suomessa pääkaupunkiseutua voimakkaampi. Tämän vuoden tavoitteista — siis yhteensä 13 000 vuokra-asunnosta — ollaan pahasti jäljessä. Asiantuntijoiden arvioiden mukaan lisäbudjettiin otetut 550 miljoonaa markkaa eivät riitä siihen, että näillä ja varsinaisen budjetin rahoilla tultaisiin tavoitteeseen pääsemään. Hallituksen budjetissa rahat ja määrät kulkevatkin kumpikin omaa latuaan, mitä on pidettävä varsin merkillisenä linjana. Lisäksi edellisten vuosien alimitoitutus rasittaa koko ajan asuntobudjettia.

Kritiikkiä asuntobudjetissa ansaitsee myös se, että hallitus antaa omistusravajärjestelmän kuolla ensi vuoden loppuun mennessä ja ettei hallitus ole innostunut vanhojen asuntojen perusparantamisesta, mikä olisi kansantaloudellisesti hyvin perusteltua. Esi-

merkiksi veteraaneista suurin osa haluaisi asua mahdollisimman pitkään kotonaan. Veteraaneista tehty viimeiset tutkimukset kertovat, että peräti kolmasosa heistä tällä hetkellä asuu hyvin huonosti varustetuissa asunnoissa, jotka pitäisi pikimmiten peruskorjata. Toisaalta muutama vuosikymmen sitten rakennetut suuret lähiöt alkavat olla peruskorjauksen tarpeessa.

Lisäbudjetti sisältää monia tärkeitä asioita, joista eduskunnassa olisi sietänyt käydä keskustelua. Mutta kuten täällä on jo todettu, keskustelua ei kovin paljon pääse syntymään varsinkaan, kun ministerit eivät ole olleet koko aikana paikalla.

Eräs tällainen keskustelun aihe olisi kuntien elinkeinotoiminnan kehittäminen. Lisäbudjettiin olisi odottanut rahaa esimerkiksi lääninrahamentille, koska lääninraha on osoittautunut erittäin hyväksi elinkeinotoiminnan kehittämisessä. Siihen tarvittaisiin kuitenkin huomattavasti enemmän rahaa kuin hallitus on antanut. Itse asiassa parin vuoden aikana lääninrahamentti on kuitistunut koko ajan, eikä lisäbudjettiinkaan juuri ole muutosta saatu. Ainoa pieni muutos, mikä siellä on, menee ihan muuhun tarkoitukseen kuin todellisiin projekteihin läänin tasolla. Lääninrahahakemukset ovat monelta osin hyvin kelpoisia. Esimerkiksi Oulun läänissä hakemuksia on tänä vuonna jätetty runsaan 30 miljoonan markan edestä. Vajaa kolmannes näistä kyetään nykyisellä rahoituksella toteuttamaan. — Myönteisenä tosin on pantava merkille, että lisäbudjetissa on maatalouden ja maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan korkotukeen lisäys, jolla jotakin voidaan loppuvuodesta tehdä.

Elinkeinotoimintaan liittyy asia, joka on todettu useassa puheenvuorossa. Se on turkistarhaajien tämänhetkinen vaikea tilanne. On yhdyttävä niihin puheenvuoroihin, joita on käytetty tästä asiasta. Tarhaajien asemaahan selvitteli jokin aika sitten työryhmä. Tältä työryhmältä tuli monia varteenotettavia ehdotuksia, joihin täällä on juuri puututtu. On aika harmillista, että lisäbudjettiin on saatu hyvin pieni avustusraha. Tämä korkokustannus, 13 miljoonan markan summa, ei poista tarhaajien ongelmaa. Tarhaajat itse esittivät, että korkokustannuksia olisi saatu yhteensä 300 miljoonalle markalle. Nämä 13 miljoonaa markkaa riittävät 100 miljoonaan markkaan asti.

Haluan korostaa sitä, mihin täällä on jo puututtukin, että turkisala on kuitenkin haja-asutusalueella tulevaisuudessa tärkeä ja merkittävä elinkeinoala. Se sopii esimerkiksi Pohjois-Suomen haja-asutusalueelle erittäin hyvin. Tilapäisen laman ei tulisi antaa tappaa alaa kokonaan. Tämän takia valtion taholta tulisi miettiä perusteellisesti, miten edistää järkevällä tavalla turkisalan kannattavuutta. Esimerkiksi Pohjois-Suomessa voitaisiin ottaa käyttöön jo hyväksi koettu aluepoliittinen instrumentti eli kuljetustuki rehulle, koska pitkistä kuljetusmatkoista johdun rehun hinta nousee jopa 20 penniä korkeammaksi kuin koko maassa keskimäärin.

Kun maataloudesta säästyy lähivuosinakin vielä vientitukirahoja, nekin voitaisiin käyttää kokonaisuudessaan maaseudun elinkeinon kehittämiseen ja monipuolistamiseen ja esimerkiksi turkisalan kohentamiseen. Turkisala tarvitsisi halpakorkoisen ja pitkäaikaisen lainarahajärjestelmän. Kuitenkin hallituksen lisäbudjettiesitys on jättänyt ongelman ratkaisemisen kovin vähälle. Voi todeta, että lisäbudjetilla ei auteta tarhaajia sillä tavalla kuin he ovat odottaneet.

Hallitus on kitsastellut myös metsänparannusrahoissa. Metsä 2000 -ohjelman mukaisesti tälle vuodelle olisi tarvittu metsänparannusvaroja koko maahan yhteensä noin 525 miljoonaa markkaa. Jos lasketaan lisäbudjetti ja varsinainen budjetti, yhteensä tälle vuodelle saadaan vähän yli 200 miljoonaa markkaa. Näin ollen hallituksen esityksen ja Metsä 2000 -ohjelman välillä on satoja miljoonia markkoja. Nämäkin näyttäytyvät aikaa myöten varmasti kansantaloudellisena tappiona.

Lisäbudjetti on pettymys myös liikenneministeriön hallinnonalan kohdalla. Liikenneministeriö ei voi kyllä mitenkään perustella sitä, ettei Oulun TVL:n piirille tule lisärahaa lisäbudjetissa teiden rakentamiseen. Siellä tämän hetken kipein ongelma on pienten tiehankkeiden väkivaltainen supistaminen tänä vuonna. Linja näyttää jatkuvan ensi vuonnakin samanlaisena. Tällä on hyvin vakava liikenneturvallisuutta heikentävä vaikutus. TVL:n Oulun piirissä on tehty selvityksiä. Esimerkiksi jo yksin kuntataajamien liikenneturvallisuuden parantamiseen tarvittaisiin alueella yli 200 miljoonaa markkaa. Siksi olisi odottanut, että Oulun piiri

olisi lisäbudjetissa saanut jonkinkaan verran tälle vuodelle vielä rahaa, mutta ei käynyt näin.

Arvoisa puhemies! Lopuksi otan esille erään yksityiskohdan lisäbudjetista. Kun eduskunnassa aikanaan käsiteltiin Martinniemen sahan ongelmia siinä yhteydessä, kun saha annettiin Vapolle väliaikaisesti vajaaksi kahdeksi vuodeksi hoidettavaksi, totesi ministeri Suominen täällä, että Martinniimestä tullaan tekemään malliesimerkki siitä, miten hallitus uudessa rakennemuutoskulttuurissa tukee taantuvia teollisuuspaikkakuntia uuden muotoisella tavalla.

Budjettiin saatiin Vapolle 20 miljoonaa markkaa sahan mahdollisten tappioiden peittämiseen. Kun ilmenikin, että Vapo ei tule 20:tä miljoonaa markkaa tarvitsemaan, koska saha pyöriikin kannattavammin kuin oli arveltu, hallitus ministeri Suomisen suulla lupasi auttaa Martinniemen kylää ja aluetta sillä tavalla, että mahdollisesti Vapolta vapautuva osa summasta, se loppuosa, annettaisiin sitten Martinniemelle, josta tehtiin myös erityistukialue. Nyt lisäbudjettiin on tätä rahaa päätetty siirtää Martinniemelle 2 miljoonaa markkaa. Kun Vapon tilinpäätös osoittaa, että 20 miljoonasta markasta Vapo tarvitsi vain 11 miljoonaa markkaa, on varsin merkillistä, että vajaasta 9 miljoonasta markasta on vain 2 miljoonaa markkaa päätetty antaa Martinniemelle.

Tästä kaikesta voi tehdä sen johtopäätöksen, että erityistukialueen nimeämisellä ei ole enää tänä päivänä mitään todellista merkitystä. Tämä ei anna turvaa alueelle. Tästä voi tehdä myös sen johtopäätöksen, että vaikka eduskunta on tahtonsa ilmaissut silloin, kun Vapon kautta Martinniemelle 20 miljoonaa annettiin ja sitten myöhemmin on todettu, että siitä voitaisiin vapautuva loppuosa antaa Martinniemelle, niin vaikka rahaakin on, sitä ei anneta silloin, kun halua tähän ei ole. Pidän tätä kyllä hyvin valitettavana.

Ed. Malm: Talman, puhemies! Efter de inlägg som vi hört i dag om pälsdjursnäringen och den kris som finns inom näringen så finns det uppenbart goda möjligheter att göra ytterligare förbättringar till det förslag som regeringen har lagt fram i tilläggsbudgeten då det gäller den här utpräglade landsbygds- och glesbygdsnäringen.

Pälsdjursnäringen är en näring i kris i dag. Många farmare har redan varit tvungna eller också frivilligt upphört med näringen. Det är uppenbart att många kommer att avsluta verksamheten då årets skörd är avslutad. För många kommer avslutningen att innebära ekonomisk kris eller stora ekonomiska problem för en lång tid framåt. De är privatföretagare och det betyder i praktiken att eventuella skulder kommer att följa dem livet igenom. Näringens problem sätter också sina spår i de kommuner, där den varit starkt etablerad. Skatteintäkterna minskar och arbetslösheten stiger. I de här kommunerna förs en febril jakt på nya utkomstmöjligheter.

Att låta den här näringen dö ut i vårt land skulle vara ett misstag. Pälsar har använts i alla tider och så kommer också att vara fallet i framtiden. En bättre balans mellan produktion och konsumtion i världen kommer också att göra näringen lönsam och i en sådan situation har vi skäl att fortsätta med produktionen också i vårt land.

Mot den här bakgrunden är det bra att regeringen föreslår stöd för näringen i tilläggsbudgeten. Pälsdjursfarmarna har under långa tider stått för en avsevärd export utan att få nämnvärt stöd från samhällets sida. När det är kris har vi skäl att hjälpa dem som har förutsättningar att klara sig ur krisen. Räntestöd på det kapital farmarna behöver är ett sätt att ge stöd. Det är dock alldeles uppenbart att behovet skulle vara större än de 100 miljoner mark i räntestödslån som regeringen nu föreslår. Ett räntestöd på 13 miljoner mark kan inte heller anses vara något stort statligt stöd till en näring som normalt har en export på 1–2 miljarder mark per år. Riksdagen måste kunna se över möjligheten att fördubbla räntestödslånesumman och i motsvarande grad höja på räntestödet. Det är en rimlig begäran som kommit från farmarkåren. Att höja summan för räntestödslånen räddar som sådant inte näringen. Den åtgärden skulle dock sänka kostnaderna för näringen och vara en faktor som kunde bidra till att en del av näringen överlever.

Utgående från den förståelse pälsdjursnäringen fick vid besöket hos riksdagsgrupperna i förra veckan så måste det finnas goda förutsättningar för förbättringar på den här punkten i tilläggsbudgeten. Jag hoppas att

riksdagen kan visa den här förståelsen för pålsdjursnäringens problem. Det handlar om tusentals småföretagare och enskilda människor och jag vill ännu upprepa att utgående från de anföranden som gjorts här i dag från olika riksdagsgruppers sida så borde det finnas förutsättningar för dessa åtgärder.

Turkistarhauselinkeinin kuoleman salliminen maassamme olisi erehdys. Turkiksia on käytetty kautta aikojen ja niitä tullaan tulevaisuudessakin käyttämään. Tuotannon ja kulutuksen tasapainottaminen maailmalla tekee elinkeinosta jälleen kannattavan. Tällöin myös meillä on syytä jatkaa tuotantoa maassamme.

Tätä taustaa vasten onkin hyvä, että hallitus esittää tukea elinkeinolle lisäbudjetissa. Turkistarhaajat ovat aikojen kuluessa vastanneet huomattavasta viennistä saamatta mainittavampaa tukea yhteiskunnalta. Kriisissä meidän on syytä auttaa niitä, joilla on edellytyksiä selvitä kriisistä. Korkotuen antaminen tarhaajien tarvitsemalle pääomalle on yksi tukemistapa. On kuitenkin ilmeistä, että tarve olisi suurempi kuin nyt hallituksen esittämät 100 miljoonan markan korkotukilainat. Myöskään 13 miljoonan markan korkotukea ei voida pitää suurena valtion tukena elinkeinolle, jonka vuosivienti on tavallisesti 1–2 miljardin markan luokkaa.

Eduskunnan tulee harkita mahdollisuutta korkotukilainasumman kaksinkertaistamiseen ja korottaa vastaavasti korkotukea. Tämä on turkistarhaajien esittämä kohtuullinen vaatimus. Toivon, että eduskunta osoitaisi ymmärtämystä turkistarhauselinkeinin vaikeuksille. Kyse on tuhansista pienyrittäjistä ja yksittäisistä ihmisistä.

Med tanke på utvecklingen på landsbygden och inte minst med tanke på pålsdjursnäringens kris är det positivt att regeringen föreslår ökade möjligheter till räntestödslån för näringsverksamhet i liten skala på landsbygden. På många orter är ett tillskott av också ett mindre antal arbetsplatser av oerhört stort värde. För många orter i landet är just näringsverksamheten i liten skala enda möjligheten att utveckla näringslivet. Det är viktigt att samhället ger stöd för den här utvecklingen. Idéer och förslag som spontant växer fram måste stimuleras om vi skall kunna upprätthålla sysselsättningen också i

glesbygden. Jag hoppas att regeringen också framöver följer med utvecklingen inom denna sektor och ser till att projekt inte stupar på bristen på det stöd från samhällets sida som lagen ger möjligheter till.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Useimmat kansanedustajat, jotka ovat tähän mennessä käyttäneet tässä lisäbudjetin lähetekeskustelussa puheenvuoronsa, ovat käsitelleet joko porotalouden tai turkistalouden nykyongelmia tai peräti kumpaakin problematiikkaa. Arvoisa puhemies! Pysyn rintamassa. Aivan erikoisesti haluan esittää joitakin näkökohtia porotalouden ongelmista.

Poro on siinä suhteessa hyvin merkityksellinen eläin Suomen historiassa, että ilman poroa ei pohjoisinta Suomea kai olisi asutettu kuin aivan viime aikoina. Poro on se eläin, joka pystyy muuttamaan jäkälän ja joukon muita kasveja ihmisen ravinnoksi kilpailematta minkään muun eläimen kanssa noista ravintokohteista ja myöskään kilpailematta ihmisen kanssa ravinnosta. Nythän on niin, että varsin monet kotieläimet kilpailevat ihmisen kanssa ravinnosta, poro ei näin tee. Porolla on siten historiallisesti mitä suurin merkitys, ja se on luonut itsensä ympärille oman kulttuurin, jota pitäisi kaikin tavoin tukea ja auttaa, jos se kriisiin joutuu.

Porotalouttamme, kuten Fennoskandian porotaloutta ylipäätään, ovat kohdanneet kymmenen viime vuoden aikana useat kielteiset tekijät, joissa kaikissa ihminen on ollut taustalla. Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuus heijastui Fennoskandian porotalouteen. Suomen poroelinkeino selvisi pelkällä säikähdyksellä, Skandinavian ei. Meillä ainoastaan poronhoitoalueen muutama kaakoksinen paliskunta on joutunut tuosta radioaktiivisesta laskeumasta kärsimään, eikä vielä tänäkään vuonna poronlihaa ole voitu käyttää ihmisravinnoksi johtuen korkeasta cesiumpitoisuudesta.

Tälle vuosikymmenelle ajoittuivat porojen pakkoteurastukset, kun poromäärät olivat nousseet liian korkeiksi. Heti perään tuli hyvin tunnettu ja täällä lukuisia kertoja käsitelty Poro ja Riista Oy:n skandaali. Ja vihdoin, kun kaikki rupeaa menemään poskelleen ja pieleen, tuli poronlihan hinnan lasku tänä syksynä. Neljäsosa tuottajahinnasta on hävinnyt taivaan tuuliin. On selvää, että tällaisessa tilanteessa elinkeino on todel-

lisessä hädässä, kun vielä on käynyt niin, että viime vuoden tuotosta on jäänyt puolet saamatta liittyen Poro- ja Riista Oy:n skandaaliin. Tällä on monipuoliset seuraamukset. Sillä on tietysti välitön seuraamus niissä poronhoitajaperheissä, joille merkittävä osa tuloista tulee poroelinkeinosta tai peräti kaikki tulot. Kun puolet tuloista jää saamatta, on selvää, että talouskriisi on valmis.

Toisella puolella mitalia ovat seuraukset markkinointiongelmoina, kun ns. yrityskuva ja tuotokuva ovat tärveltyneet. Aivan näistä ongelmista välittämättä henkiin jätetyt porot ovat lisääntyneet ja lisääntyvät. Nythän on parhaillaan rykimäaika menossa. Jos nyt ei oteta riittävästi poroja teurastuksiin, on seurauksena poromäärien kasvu, ja tätä poromäärien kasvua porolaitumet, talvilaitumet erityisesti, eivät kestä. Tutkimuksilla on hyvin tarkoin selvitetty, mikä on optimaalinen laidunten tuottokyky. Tuo optimaalinen laidunten tuottokykytaso on jo alitettu eli optimaalinen porotalouden systeemi on jo järkeynyt. Nyt ollaan tilanteessa, että tapahtuu lisäjärkkymistä.

Jos nyt henkiin jää, niin kuin näyttää, jos erityistoimenpiteisiin ei ryhdytä, 60 000 ylimääräistä poroa, niin niiden jäljiltä porolaitumet ovat niin ylikulutettuja, että laidunten toipuminen kestää, veikkaan, ainakin 5—6 vuotta sellaisessa tilanteessa, että poromääriä on radikaalisti pienennetty, ja tähän tragediaan sisältyy silloin myös porojen nälkään kuoleminen. Meillä jo eläinsuojelullisin perustein on oltu asiasta huolissaan kotieläintaloudessa. Kun nyt on kohteena kymmeniätuhansia, ehkä 100 000 poroyksilöä, niin kyllä kai siitä määrästä pitäisi olla eläinsuojelullisestikin huolissaan. Meillä tunnetaan historiasta monta tapausta, että poroille on koittanut joukkokuolema ankarina talvina laidunten ehtymisestä ja muistakin syistä johtuen. Siis tässä on merkittävää se, että me tänään tarkoin tiedämme, mitä tulevaisuudessa on tapahtuva, jollemme tee tässä ja nyt jotain.

Arvoisa puhemies! Väitän, että Suomen eduskunnalla on kahden seuraavan viikon aikana tällä vuosikymmenellä ainoalaatuinen tilaisuus vaikuttaa jonkin elinkeinon tulevaisuuteen pitkällä aikavälillä taloudellisella ratkaisulla, joka on kaikkein edullisin mahdollisista vaihtoehtoista. Kaikki muut vaihtoehdot ovat taloudellisesti koko yhteiskunnalle

rasittavampia kuin se, mitä Paliskuntain Yhdistyksen lähetystö tänä päivänä kansanedustajille esitti. Siis se on kaikkein halvin vaihtoehto, ja siinäkin on kysymys vain muutamasta kymmenestä miljoonasta markasta akuuttia tukea poroelinkeinolle niin, että se selviytyy tämän vaiheen yli jälleen kestäväan talouteen, jota poroelinkeino oikein hoidettuna oikeissa tilanteissa edustaa.

Hallitus on markkinoinut meille järkevän talouden ideaa varsin monissa puheissa, myös arvoisa herra valtiovarainministeri. Tässä on ainoalaatuinen tilaisuus tietoon perustuen harjoittaa järkevää talouspolitiikkaa, jolla on sekä taloudelliset että sosiaaliset ulottuvuutensa. Hallitus osoitti erinomaista valmiutta Wärtsilä Meriteollisuuden kohdalla tehdä hetkessä satojen miljoonien markkojen, ehkä puolentoista miljardin markan sitoumukset muutaman tuhannen työpaikan säilyttämiseksi. Tässä on kysymys vähintään tuhannesta työpaikasta, elämäntavasta, kokonaisesta elinkeinosta Pohjois-Suomessa muutamalla kymmenellä miljoonalla markalla, ja huomatkuaa kestävan talouden järjestelmästä, kunhan tästä kriisistä selvittää yli. Tässä pitäisi olla pohja tehdä välittömästi järkeviä ratkaisuja.

Arvoisa puhemies! Tässä punnitaan Suomen kansan kansanedustuslaitoksen valmius hoitaa asia kuntoon eduskuntakäsittelyn aikana syvästi tietoisena siitä, mitä tekee.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Hallitus esittää valtion lainoittaman vuokra-asunto-tuotannon nostamista 14 000:een ja samalla tuotannon lainoittamista yhtenäislainoin asuntorahastosta. Tämä yksinkertaistaa ja selkeyttää vuokra-asuntojen rahoitusjärjestelmää. Vapaarahoitteisen vuokra-asuntotuotannon turvaamiseksi vuokrasäännöstelyä valikoidusti lievennetään, asumistukijärjestelmää tarvittaessa kehitetään syntyvien ongelmien voittamiseksi. Nuoren ja ensiasunnon hankkijan asema on ollut kaikkien mielestä polttavimpia ongelmiamme. Hallitus esittää nyt nuoren ensiasunnon hankkijan aseman parantamiseksi verosta tehtävää vähennystä, joka olisi kaikille yhtä suuri. Tämä vähennys merkitsee selvää parannusta sellaisten nuorten asemaan, jotka haluavat yhdessä hankkia ensimmäisen asuntonsa.

Nyt on ratkaisujen aika. Sortuminen keskusteluun siitä, että kyllähän periaatteessa,

mutta kun on niin vaikea määritellä, johtaa pohjattomaan suohon. Näin sanoi ministeri Erkki Liikanen budjettipuheenvuorossaan, joka selittää kuten ennenkin, siis samaa nuottia, johon olemme jo tottuneet. Lisäbudjetti toteaa, että yksittäisistä menoeristä suurimpiin kuuluvat asunto- ja perusparannuslainojen maksatuserät ovat 550 miljoonaa markkaa. Asuntotilannetta ei korjata markoilla, koska asuntoja ei ole asuntojen puutteesta kärsiville ihmisille. Tyhjiä asuntoja kyllä on rahan sijoituskohteina kaikissa suurissa kaupungeissa ja eniten siellä, missä tarve on suurin.

Koko asuntopulan aiheuttaja ja suurin syyllinen onkin se, että tästä kansalaisen perustarpeesta on tehty voiton keruun väline, ja hallitus sen kuin hymistelee ja seuraa myönteisenä tätä kehitystä. Tämä on eräs konkreettinen seuraus siitä täysin vapaasta rahastusjärjestelmästä, jolla kohtuuttomia voittoja kerätään asumisen kustannuksella, ja niin kauan kuin asuntotilanne jatkuu nykyisellään, rahan keruu on mahdollista. Hallituksen toimet ovat suosineet tuota riisijärjestelmää. Puheita on kyllä pidetty ja selitetty uudelleen ja yhä uudelleen, kuten voin todeta tuosta äskeisestä ministeri Liikanen puheesta.

Miten asuntoasioita hoidetaan, se on todella vakava kysymys. Mutta eipä ole näkynyt yhtään ministeriä täällä eikä nimenomaan tässä tärkeässä keskustelussa eikä ole näkynyt myöskään muita hallituspuolueiden jäseniä. Tunnen varsin konkreettisesti esimerkkien valossa turkulaisen asuntokurjuuden ja asuntojen puutteen. Tiedän asunnottomien koppeja metsissä Turunkin ympäristössä. Siellä on lapsiperheitäkin, kokonaisia perheitä pitkänkin ajan. Hajallaan tuttavien luo päässeinä joutuvat monet perheet viettämään aikaansa kuukaudesta toiseen. Samaan aikaan toisilla on hallussaan useita asuntoja, monilla satoja neliötä yksin. Siis eriarvoisuus on juuri tällä asuntojen alueella viime vuosina huolestuttavasti kasvanut ja näyttää kasvavan edelleen. Tästä aiheesta on myös ehkä eniten puhuttu ja tehty myös aloitteita ja kyselyjä tässäkin talossa. Asia ei siis ole tuntematon Suomen hallituksenkaan piirissä, ei ainakaan pitäisi olla.

Valtiovarainministeri Liikanen puhui 12.9. juuri tuossa puheessa, jonka äsken mainitsin, vajaan puoli liuskaa todeten tämän asian. Se

ei kyllä kovin valoisalta näytä käytännössä eikä tuo puhekaan. Itse asiassa se on sitä samaa tavanomaista liturgiaa, jota näppärästi esitetään tältäkin paikalta. Tähän vakaavaan eriarvoisuuden kasvuun olisi todella korkea aika puuttua ja sillä tavoin, että myös muutos saadaan aikaan. Pyöreät puheet ja hallituksen lupaukset ovat jo johtaneet pohjattomaan suohon. Näin vaikea ongelma huutaa korjausta. Sen kurimukseen joutu-neilla ihmisillä ei ole enää voimia eikä mahdollisuutta tuoda julki surkeaa tilaansa. Vastuu on maan hallituksella ja eduskunnalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

valtiovarainvaliokuntaan

6) Hallituksen esitys n:o 138 valtion liikelaitoksista annetun lain (627/87) mukaisten liikelaitosten lainanottovaltuuksien lisäämisestä vuonna 1989

7) Hallituksen esitys n:o 139 laiksi valtion virkamieslain 5 §:n muuttamisesta

sivistysvaliokuntaan

8) Hallituksen esitys n:o 140 laiksi taiteilijaprofessorin viroista ja valtion taiteilijapurahoista annetun lain 3 §:n muuttamisesta

9) Hallituksen esitys n:o 145 laiksi pellonraivausmaksusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalta.

Keskustelu:

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! En voi olla kiinnittämättä huomiota erääseen pikanttiin yksityiskohtaan. Tämän asian valmistelun yhteydessä noin kuukausi sitten ministeri Pohjala kävi kertomassa Pohjois-Suomessa, että hallitus on päätenyt siihen tulokseen, että nyt on perusteltua aihetta luopua peltoraivausmaksun perimisestä Oulujoen pohjoispuolella olevalla alueella. Mielenkiintoista on todeta, että tämän ilmoituksen kestoikä oli ilmeisesti muutama tunti, sillä siitä vain kalpea varjo on mukana tässä hallituksen esityksessä, jota nyt käsitellään. Tällä tavalla on ministeri pienen osan uskotavuuttaan menettänyt Pohjois-Suomen asukkaiden piirissä, sillä henkilökohtainen näkemykseni on jälleen sama kuin se oli jo silloin, kun ensimmäinen laki tästä eduskunnan käsittelyyn tuli, että Pohjois-Suomessa tulisi tilojen elinkelpoisuuden takaamiseksi sallia järkevä lisäpellon raivaaminen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maa- ja metsätalousvaliokunnalta.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

maa- ja metsätalousvaliokuntaan

10) Hallituksen esitys n:o 146 laiksi pienviljelijäin karjantarkkailuyhdistysten ja sonninpitoiyhtymien valtionavustuksista annetun lain kumoamisesta

11) Hallituksen esitys n:o 147 laiksi maataloustuotannon tasapainottamisesta sekä laiksi kotieläintuotannon ohjaamisesta eräissä tapauksissa annetun lain 13 §:n muuttamisesta

12) Hallituksen esitys n:o 148 laiksi merenkululaitoksesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin liikennevaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Häkämies: Herra puhemies! Laki merenkululaitoksesta on peruslaki, jolla pannaan alulle merenkululaitosta koskeva varsin perusteellinen uudistustyö. Merenkululaitoksesta ei ole olemassa tällä hetkellä lakitasoista säädöstä, vaan merenkulun hallintoa on säännelty vuodelta 1925 peräisin olevalla asetuksella. Tämän lain sisältö perustuu keskeisesti asiaa pohtineen MKH 88 työryhmän raporttiin. Raportin mukaisesti merenkululaitoksen nykyiset merenkulku- ja luotsipiirit yhdistetään neljäksi merenkulukupiiriksi ja merenkulukupiireille siirretään itsenäistä toimivaltaa keskushallinnosta.

Valtionhallinnon rationalisointi on ymmärrettävää ja hyväksyttävää toimintaa. Hyväksyttävää on myös byrokratian purkamisen niin, että päätösvaltaa siirretään keskusvirastotasolta piiritasolle. On kuitenkin vaikea ottaa kantaa siihen, onko merenkulupiirien ja luotsipiirien yhdistäminen järkevää. Vielä vaikeampaa on arvioida sitä, onko piirien yhdistymisessä syytä vähentää piirien määrää nykyisestä. Luotsipiirien määrään on tällä hetkellä kahdeksan ja merenkulupiirien kuusi.

Tietojeni mukaan Ruotsissa on aikoinaan tehty vastaava uudistus, jossa luotsipiirien määrää vähennettiin kolmeen. Tästä vähennyksestä on kuitenkin nyt luovuttu ja Ruotsissakin on tällä hetkellä 12 erillistä luotsipiiriä. Edelleen, Ruotsissakaan ei ole nähty tarkoituksenmukaiseksi merenkulun tarkastustoiminnan ja luotsipiiritöiminnan yhdistämistä, vaan niitä on pidetty erillään merenkulun turvallisuuden ja tarkastustoiminnan takaamiseksi. Kaikissa Pohjoismaissa merenkulun tarkastustoiminta on säilytetty itsenäisenä samoin kuin muissa tunnetuissa merenkulkumaissa. Tarkastustoiminnassa on hyvin tärkeää riippumattomuus, ja se, ettei heikennetä merenkulun turvallisuutta kotimaisella tai kansainvälisellä tasolla.

Eräs asia tässä lakiehdotuksessa erityisestä pisteä silmään. Lakiehdotuksen mukaan tarkemmat säännökset asiasta annetaan asetuksella. Kyseisen merenkulun hallinnon työryhmän loppuraportissa on mainittu asetusehdotus, joka ilmeisesti tämänkin lain hyväksymisen jälkeen on tarkoitus antaa. Sen mukaan merenkululaitoksen johtokunnan tehtävänä on mm. päättää merenkulkupiirien rajoista ja toisaalta hallintopaikoista. Eli alueellisesta näkökulmasta kaikkein oleellimmat päätökset ovat kokonaan virkamiespäätöksiä ja poliittisen päätöksenteon ulkopuolella. Mielestäni tällaiset kysymykset ovat luonteeltaan hyvinkin usein poliittisia ja niissä päätösvalta tulisi olla eduskunnalla.

En sinänsä väheksy sitä asiantuntemusta, joka tulevassa merenkulkuhallituksen johtokunnassa tulee olemaan, mutta alueellisesta näkökulmasta kokoonpano ei varmastikaan ole tasapuolinen. Jos tarkastelen asiaa esimerkiksi oman kotikaupunkini ja oman maakuntani näkökulmasta, tiedän, että tarkoituksena on muodostaa yhteinen piiri Helsingin ja Kotkan alueen kanssa. Kun tuon laitoksen johtokunnan jäsenistä jokainen ilmeisesti on kotipaikaltaan helsinkiläisiä, ei voi olla kovinkaan väärässä, jos otaksuu, että päätöksenteko tapahtuu myös tästä näkökulmasta, eli muu Suomi jää huonompaan asemaan. Suhtaudun hyvin varauksellisesti tällaiseen lakiehdotukseen, jossa keskeistä päätösvaltaa siirretään eduskunnan ulkopuolelle tapahtumaan pelkästään virkamiespäätöksellä.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mieluisaa kuulla ed. Häkämiehen arviot hallituksen esityksestä merenkululaitoslaiksi. Yhdyn siihen epäilevään kritiikkiin, mitä ymmärsin ed. Häkämiehen esittävän hallituksen esityksestä. Hallituksen esitys kuuluu sarjaan ”huonosti valmistellut lait”. Tällä lailla viedään päätösvaltaa juuri päinvastaiseen suuntaan, kuin pitäisi — keskitetään kauaksi päätöksentekopaikoilta.

Huomionarvioista on myös se, että hallituksen esitys on valmisteltu virkamiestyönä. Alan asiantuntijoita, merenkulualan työntekijäjärjestöjä, Luotsiliittoa ja merenkulkuhallituksen henkilöstöä ei ole tarpeeksi kuultu eikä heidän mielipiteitään noteerattu millään tavalla. Ei myöskään sitä, että hyvin monet

asiantuntijat ovat esittäneet, että on väärin, että merenkulkupiirejä yhdistetään ja niitä tulee olemaan tulevaisuudessa vain neljä. Toivoo sopii, että liikennevaliokunta perehtyy lakiesitykseen huolella ja uskaltaa tehdä eduskunnalle tarvittavat muutosesitykset.

Ed. Kekkonen: Herra puhemies! On ollut hyvin mieluisaa todeta, että tämän asian yhteydessä kaikki puhujat ovat puhuneet pelkkää järkeä. Nimittäin onhan se aivan pöyristyttävää, että tässä on kysymyksessä laki, joka oikeuttaa antamaan sellaisen asetuksen, jonka luonnos puolestaan sanoo, että päätöksentekijäksi tulee merenkulkuhallituksen johtokunta. Kun tiedämme, että merenkulkuhallituksen johtokunta muodostuu pelkästään virkamiehistä, niin pohja tietenkin on aivan liian kapea. On aivan totta se, mitä ed. Häkämies puhui alueellisesta näkökulmasta, mutta tämä on tietysti hyvin paljon enemmän kuin pelkkä aluekysymys. Tämä on ennen kaikkea merenkulun turvallisuuskysymys ja tarkastelenkin asiaa nimittäin omaan turvallisuuskysymyksenä tästedes.

Sikäli tämä tietenkin on myös alueellinen kysymys turvallisuudenkin kannalta, että jos me ajattelemme niitä huikeita kasvulukuja, joita esimerkiksi itäisellä Suomenlahdella nimenomaan transitoliikenteen kohdalla on olemassa, ja kun tiedämme suurin piirtein sen tavarantoiminnan laadun, jota tällä transitoliikenteellä kuljetetaan, niin ovathan riskit moninkertaiset verrattuna aikaisempiin aikoihin. Semmoista taustaa vasten on tietenkin täysin vastuutonta siirtää organisaatiota entistä kauemmas sieltä, missä riskit todella ovat olemassa.

Tässä hallituksen esityksessä eduskunnalle valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1990 liikenneministeriön hallinnonalalla esitetään merenkululaitoksen organisaatiouudistusta, jossa alueellisesti siis maa jaetaan neljään merenkulkupiiriin eli Pohjanlahden, Saaristomerien, Suomenlahden ja Järvi-Suomen piireihin yhdistämällä kahdeksan luotsipiiriä, kuusi merenkulkupiiriä sekä vesirakennuspiirien toimialat ja Saimaan kanavakonttori.

Tämä hallituksen esitys ja merenkulkuhallituksen muutettava organisaatio tulevat ensisijaisesti koskemaan merenkulua ja merenkulkuun liittyviä toimintoja, mutta asiaa valmisteltaessa MKH—TVH—työryhmässä ei ollut yhtään merenkulkijaa ja — korostan

tätä — ei ensimmäistäkään merenkulkijaa tai merenkulullisen ammattitaidon omaavaa edustajaa, ei liioin yhtään työntekijöiden tai työntekijäjärjestöjen edustajaa, ja tämä siis asiassa, joka koskee nimenomaan merenkulkijoiden ei enempää eikä vähempää kuin henkeä ja luonnon ei enempää eikä vähempää kuin mahdollista lähes totaalista tuhoa, jos todella vaikea haaveri sattuu.

Mitä tässä nyt sitten ollaan muuttamassa? Tässä ollaan muuttamassa sellaista organisaatiomallia, joka on osoittautunut hyvinkin toimintakykyiseksi. Merenkulkupiirit ja luotsipiirit ovat olleet aivan tehokkaita ja ennen kaikkea joustavia. Esitys neljästä suurpiiristä veisi päätöksentekoa entistä kauemmaksi niistä, joita se koskee, ja — näin pelkään — lisäksi byrokratiaa, vaikka olen ollut ymmärtävinäni, että esityksen tarkoitus on juuri päinvastainen. Mutta miten byrokratia siitä voisi vähetä, kun keskitetään entisestään hyvinkin nopeaa reagointia vaativia toimenpiteitä? Työryhmän esitys merkitsisi sellaisen hallintomallin toteuttamista, josta itse asiassa kaikkialla muualla valtionhallinnossa ollaan pyrkimässä eroon. Jos tämä esitys toteutetaan, hidastuisi käytännön päätöksenteko, ja asiakkaiden palvelukin heikkenisi.

Aivan kuten ed. Häkämies äsken totesi, mm. Ruotsissa on kokeiltu kolmen luotsipiirin käyttöä, mutta siitä luovuttiin pikapikaa ja tällä hetkellä siellä on 12 luotsipiiriä, joiden tiedetään toimivan hyvin ja joustavasti. Ruotsissa ei ole edes kokeiltu merenkulun tarkastustoiminnan ja luotsipiiritoiminnan yhdistämistä, vaan ne on pidetty erillään merenkulun turvallisuuden ja tarkastustoiminnan takaamiseksi. Ylipäätänsä kaikissa Pohjoismaissa merenkulun tarkastustoiminta on säilytetty itsenäisenä, samoin kuin oikeastaan kaikissa muissakin tunnetuissa merenkulkumaissa. Sitä käsittämättömämmältä tuntuu, että Suomi on ottamassa tässä askeleita taaksepäin.

On myös ja tietenkin lähdettävä automaattisesti siitä, että nykyiset kahdeksan luotsipiiriä sekä niiden hallintopaikat tulee säilyttää. Luotsipiirien rajoja toki voidaan tarkistaa mahdollisimman toimivan yksikön aikaansaamiseksi. Luotsipiireille tulee delegoida tarvittava määrä valtaa ja vastuuta. Niin ikään nykyiset kuusi merenkulkupiiriä tulee säilyttää sekä perustaa lisäksi Päijänteen merenkulkupiiri hallintopaikkana Jyväskylä

ja Ahvenanmaan merenkulkupiiri hallintopaikkana Maarianhamina. Merenkulkupiirien rajat tulee määrätä samoiksi kuin luotsipiirien ottaen huomioon alueellisesti mahdollisimman toimivan ja mielekkään yksikön aikaansaaminen.

Vilkastuva vesiliikennetoiminta Päijänteen alueella sekä hankkeilla olevat kanavasuunnitelmat edellyttävät oman piirin perustamista tälle alueelle. Tämä nyt on kyllä tietysti seikka, johon on syytä suhtautua hiukan pitkin hampain ihan sen takia, että ei ole aivan selvästi, järkevästi päästy käsitykseen siitä, ovatko nämä kanavointisuunnitelmat millään tavoin järkeviä. Ahvenanmaan alueella toimii jo nyt oma Turun piiriin kuuluva apulaismerenkulun tarkastaja. Ahvenanmaan itsehallinnon ja ruotsin kielen korostaminen sekä merenkulullinen asema edellyttävät oman piirin perustamista ja oman luotsipiirin säilyttämistä.

Miten merenkulkuhallinnosta pitäisi päättää ja miten siitä säätää? Ymmärtääkseni ainoa mahdollisuus olisi, että merenkulkuhallinnosta säädettäisiin puitelaki, jossa olisi määritelty merenkulkuhallituksen organisaatio ja tehtävät sekä piirihallinnon rajat, organisaatio ja tehtävät. Lisäksi laissa tulisi olla määritelty tärkeimmät virat ylitarkastajaan saakka sekä niiden kelpoisuusehdot. Puitelakiin perustuen tulisi lisäksi antaa asetus merenkulkuhallinnosta, jossa olisi yksityiskohtaisesti määritelty asioiden käsittely merenkulkuhallinnossa sekä merenkulkuhallinnon muiden kuin laissa määriteltyjen virkojen kelpoisuusehdot.

Kun tämän kaiken on käynyt mielessänsä läpi, ei voi päätyä muuhun kuin siihen, että merenkulkuhallinnon piiriorganisaatiouudistus toteutettaisiin säilyttämällä Kotkan, Helsingin, Turun, Ahvenanmaan, Vaasan, Oulun, Saimaan ja Päijänteen luotsipiirit, säilyttämällä Kotkan, Helsingin, Turun, Vaasan, Oulun ja sisävesien merenkulkupiirit sekä perustamalla Ahvenanmaan ja Päijänteen merenkulkupiirit, liittämällä vesitieosasto suoraan merenkulkuhallitukseen väyläosastoksi ja säilyttämällä itsenäinen väyläosaston alainen Saimaan kanavakonttori — säätämällä tämä, ihan sen takia, että ne hurskaat toiveet, joita on esitetty siitä, että Saimaalla ei myrkkylasteja kuljetettaisi, näyttäivät menevän kuuroille korville. Tässä suhteessa tietysti eduskunta saisi ryhdistäytyä ja tehdä

selkeän jyrkän päätöksen siitä, että myrkkyä, tokko öljyäkkään, ei enää Saimaalla kuljetetaisi, koska Saimaan puhdistaminen on mahdollon asia. Kun riski on asetettu jo merelle, pidettäköön riski siellä, alköön vietäkö sitä sisämaahan.

Joka tapauksessa, mitä pitäisi tehdä? Pitäisi säätää merenkulkuhallinnon puitelaki ja asetus, joissa määritellään merenkulkuhallituksen tehtävät, organisaatio, virat sekä kelpoisuusehdot. Siirtämällä merenkulkuhallinnon organisaatiouudistuksen toteuttamista ainakin vuodella voitaisiin selvittää, millainen organisaatiomalli parhaiten palvelisi merenkulun turvallisuutta, meriympäristön suojelua, taloudellisuutta sekä merenkulun tarpeita laajemminkin. Liikenneministeriöön olisi perustettava merenkulualaa käsittelevän, merenkulupätevyyden omaavan neuvottelevan virkamiehen virka. Eli kun nykyinen organisaatiomalli on osoittautunut toimintakykyiseksi, on järjestöntä tämä neljän suurpiirin perustaminen, koska se veisi päätöksenteon entistä kauemmaksi sieltä, missä vakavien onnettomuuksien todennäköisyys on suurin.

Itse asiassa on täysi syy edellyttää nyt tehdyn esityksen pysäyttämistä täällä eduskunnassa, ja siihen perusteluksi riittävät aivan pelkästään ja puhtaasti merenkulun turvallisuusyyt. Kun siihen lisätään työllisyystekijät, alueelliset seikat ja muuta, saadaan vielä painavampi kimppu asioita, joilla tämä hanke tulisi pysäyttää, mutta toistan sen, pelkästään turvallisuustekijätkin jo vaativat tätä.

Tässä mielessä voidaankin nähdä, että tästä pysäyttämistoimesta saattaisi tulla tuoreen liikenneministerin Raimo Vistbackan ensimmäinen diplomityö tehtävässään.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Edustajat Häkämies ja Kekkonen ovat saaneet juuri puhuvan erittäin perusteellisesti vakuuttuneeksi siitä, että eduskunnalla on heinämiehen töitä tässä asiassa. Toinen voi olla, että peittää heinillä koko tämän hallituksen esityksen ja unohtaa sen sinne heinäkasan alle. Toinen konsti olisi tietysti se, että hallitus tulisi järkiinsä ja vetäisi esityksensä takaisin, mikä olisi ehkä kaikkein elegantin teko, tai sitten viimeinen vaihtoehto, että täältä löytyy niin suurta asiantuntemusta, että tämä hallituksen esitys perusteellisesti rukataan uudeksi. Totean vain tähän lisäsa-

toksi sen, että Oulun puolesta on kuulunut juuri täsmälleen samanlaista argumentointia kuin edustajat Häkämies ja Kekkonen ovat tässä lähetekeskustelussa esittäneet.

Ed. V ä h ä n ä k k i: Herra puhemies! Yhdyn täydellisesti edustajien Häkämiehen ja Kekkonen esittämiin näkemyksiin merenkulku- ja luotsipiirien yhdistämisestä, ts. siihen, että tätä ei pidä antaa alemmille viranomaisille ja nimenomaan virkamiesten ratkaistavaksi.

Viime aikoina ovat Neuvostoliitosta tuotavat transitoliikenteen tavarat aiheuttaneet ongelmia maakuljetuksissa. Haminan satamassa on tapahtunut vakavan laatuinen onnettomuus, ja myös uhkaava onnettomuuden alku oli Kotkan satamassa. Toisaalta tiedetään, että valtio rautateidensä kautta saa nimenomaan transitoliikenteestä huomattavia tuloja. Kerrotaan, että pyöreästi 50 markkaa per tonni valtio saa tuloja, ja kun transitoliikenne käsittää jopa miljoonia tonneja, niin tämä on niitä harvoja rautateiden todellisia tulonlähteitä. Tätä taustaa vasten, kun rautateillä, maan puolella, valmistaudutaan ennalta estämään onnettomuuksia, tuntuu käsittämättömältä, että jatkoyhteyden osalta eli Haminan ja Kotkan satamista edelleen ulkomaille vaarannetaan merenkulun ja tavarankuljetuksen turvallisuus.

Kun yritin ottaa puhelimitse asiaa valmistelevalta viranhaltijoilta tietoja tästä asiasta, siellä todettiin jotakin siihen tapaan, että puhukaa sitten eduskunnassa. Nyt ovat todella Kymenlaakson edustajat esittäneet näkemyksensä asiassa. Meidän näkemyksemme on nimenomaan se, että tämä hallituksen esitys hylätään ja että asianomainen valio-kunta antaa siitä kielteisen lausunnon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään liikennevaliokuntaan.

13) Hallituksen esitys n:o 149 laiksi tielaitoksesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

14) Hallituksen esitys n:o 150 laiksi elintarvikkevirastosta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Isohookana-Asunmaa: Herra puhemies! Ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on se jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Isohookana-Asunmaa ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

15) Hallituksen esitys n:o 151 laiksi kuluttajavirastosta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Isohookana-Asunmaa: Herra puhemies! Ehdotan, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti voitu lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Isohookana-Asunmaa ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

16) Hallituksen esitys n:o 152 laiksi kuluttajatutkimuskeskuksesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Tämä laki on erittäin hyvä ja tervetullut askel sinänsä lähestyä erästä tärkeätä ja keskeistä kokonaisuutta nyky-yhteiskunnassa, kuluttajia ja kulutusta. Kulutushan on tietysti maailmanlaajuinen ongelma. Tässä laissa ei kuitenkaan, niin kuin arvata saattaa, määritellä kulutusta, vaan lähdetään implisiittisesti siitä, että kaikki tietävät, mitä kulutus on. Näin ollen tämä ”kulutus” rivien välistä paljastuukin suunnilleen samaksi kuin ”ostaminen”. Laki voisi toisin sanoen olla laki ostajatutkimuskeskuksesta. Lain yleisperusteluissa viitataan sitten tuotteiden kestoikään ja ympäristökysymyksiin. Tämä on erittäin hyvä viittaus siitä syystä, että nimenomaan näihin kysymyksiin tulisi nykyisessä kulutuksessa kiinnittää huomattavasti enemmän huomiota.

Kun laki nyt menee talousvaliokuntaan, kannattaisi talousvaliokunnassa ilmeisesti pohtia, voitaisiinko sen mietintöön tehdä huomautus siitä, että kuluttaminen pitäisi

käsittää tämän lain yhteydessä huomattavasti laajemmin kuin tavanomaisesti. Tällöin kulutus ei olisi pelkästään ostamista ja tuotteen siirtämistä käyttöön, vaan tutkittaisiin koko sitä prosessia, jolloin tavara siirtyy tehtaalta kaatopaikalle.

Jos valiokunnan mietintöön otettaisiin tässä kohta, voisi perustettava tutkimuskeskus laajentaa tutkimuksensa piiriä huomattavasti ja näin päätyisi tutkimaan sen tyyppisiä kysymyksiä, jotka tänä päivänä ovat erittäin tärkeitä; päätyisi tutkimaan koko sitä prosessia, johon kuuluu ensinnäkin tavaroiden kuljetus maan joistakin kolkista kuluttajalle, sitten tuotteiden koko käyttöikää, niiden suunnittelua, tuotteiden luonnetta, kuinka paljon ne kokonaisuudessaan rasittavat ympäristöä ja kuinka helposti ne ovat siirrettävissä kierrätykseen, ja lopuksi, mitä tuotteelle tapahtuu käytön jälkeen, voidaanko se siirtää uudelleen tuotannon raaka-aineeksi vai meneekö se kaatopaikalle. Tätä kautta voitaisiin päätyä siihen, että yhteiskunnassa vähitellen tuotteita ryhdyttäisiin suunnittelemaan siten, että ei oikeastaan suunniteltaisi itse tuotetta, vaan koko sitä kiertokulkua, johon tuo materiaali joutuu sen jälkeen, kun se on luonnosta irrotettu.

Jos näin toimitaan, arvoisa puhemies, silloin kierrätystekniikan edut tulevat näkyviin. Tällöin tosin lain jossakin kohdassa esitetty perustelu, että lain tarkoituksena on ajaa nimenomaan kuluttajan etua, laajenisi huomattavasti, mutta paranisi samalla: sillä ajettaisiin yhteiskunnallista etua kaiken kaikkiaan. Sillä pyritäisiin saamaan koko kulu- tuskäyttäytymisemme nykyistä mielekkäämmäksi.

Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Kun tämä lakiesitys liittyy eräällä tapaa kahteen edelliseen ja kun ne jäivät pöydälle, niin ehdotan, että myöskin tämä asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Koska asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Isohookana-Asunmaa ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

17) Hallituksen esitys n:o 153 laiksi kuljetusten alueellisesta tukemisesta annetun lain muuttamisesta

lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti liikennevaliokuntaan.

18) Hallituksen esitys n:o 154 laeiksi kansaneläkelain väliaikaisesta muuttamisesta, vuodelta 1990 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta ja työnantajan lapsilisämaksun perimättä jättämisestä vuodelta 1990

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Eduskunta on useaan otteeseen edellyttänyt, että työnantajan sosiaaliturvamaksua koskevaa lainsäädäntöä kehitetään siten, että työvoimavaltaisten yritysten asemaa parannetaan. Viimeksi eduskunta edellytti tätä hallitukselta vastauksessaan hallituksen esitykseen laiksi vuodelta 1989 suoritettavasta sairausvakuutusmaksusta annetun lain 2 §:n muuttamisesta. Eduskunta totesi:

”Eduskunta edellyttää hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksuja koskevan järjestelmän kehittämiseksi siten, että se kohtelee valtiota ja kuntia tasapuolisesti yksityiseen työnantajaan nähden ja seurakuntia kuntiin nähden, sekä siten, että menettelyyn ei sisälly kunnallisten palvelujen kehittämisen kannalta haitallisia vaikutuksia. Eduskunta edellyttää

hallituksen antavan pikaisesti esityksen, jolla työvoimavaltaisten yritysten asemaa parannetaan uudistamalla nykyisin palkkaperusteisina kerättävien sosiaaliturvamaksujen järjestelmää. Samalla on huolehdittava siitä, ettei sosiaaliturvan rahoitus vaarannu.”

Kaikki tähän asti oli suoraa lainausta hallituksen esityksen perusteluista, joihin on kirjattu eduskunnan aikaisemmat kannanotot. Mutta miten hallituksen esityksen perustelut jatkuvat? Seuraavasti: ”Työttömyys-turvauudistuksesta saatavien ylimääräisten verotulojen palauttamiseksi sosiaaliturvarahoitukseen on edelleenkin tarkoituksenmukaista, että kunnilta (kunnallisia liikelaitoksia lukuun ottamatta) sekä kirkolta vuosien 1985—1989 tapaan peritään muuta julkista sektoria korkeampaa sosiaaliturvamaksua.”

Siis hallituksen kanta on täsmälleen toisenlainen, täsmälleen päinvastainen kuin eduskunta on edellyttänyt. Hallitus ei ole antanut minkäänlaista arvoa eduskunnan kerta toisensa jälkeen toistamille kannanotoille. Eikö siis olisi eduskunnan jo aika ottaa isännän otteet ja tehdä sellaiset lakipykälät, kuin se on lausumissaan edellyttänyt? Siihen olisi mahdollisuus, kun tätä hallituksen esitystä käsitellään.

Hallitus perustelee edelleen sitä, miksi se ei ole ryhtynyt eduskunnan edellyttämiin toimenpiteisiin, seuraavasti: ”Hallitusohjelman mukaisesti hallitus parantaa työvoimavaltaisten yritysten asemaa uudistamalla nykyisin palkkaperusteisina kerättävien sosiaaliturvamaksujen rahoitusjärjestelmää. Koska kokonaisvrouudistuksen toteuttaminen on edelleen kesken ja työnantajan sosiaaliturvamaksuun liittyvä lainvalmistelu vaatii vielä selvitystä, ehdotetaan vuoden 1990 työnantajan sosiaaliturvamaksusta säädettäväksi yksivuotisella lailla.”

Edelleen toistan äskeisen kannanottoni. Kun eduskunta on vuodesta 1977 edellyttänyt muutoksia sosiaaliturvamaksujärjestelmään nimenomaan siten, ettei se rasittaisi työvoimavaltaisia yrityksiä, niin kyllä nyt jo olisi luullut olleen riittävästi aikaa tehdä selvityksiä. Ja niitä on tehty, nyt tarvitaan vain päätöksiä. Sen vuoksi eduskunnan tulisi nyt ainakin aloittaa järjestelmän muuttamisen.

Ainoa muutos, minkä hallitus tekee, on, että se pienentää kaikkien työnantajien kansaneläkemaksua puolella prosenttiyksiköllä.

Kansaneläkemaksuhan näistä maksuista on ainoa, jossa järjestelmä on porrastettu yritysten pääomavaltaisuuden mukaan. Mutta tämä porrastus ei ole riittävä, ja nytkään hallitus ei esitä mitään muutosta itse järjestelmään. Ainoastaan kaikissa kolmessa luokassa esitetään puolen prosenttiyksikön alennusta. Se ei siis millään tavalla tuo ratkaisua siihen ongelmaan, minkä eduskunta on vaatinut ratkaistavaksi. On syytä vielä korostaa sitä, että eduskunta on vaatinut nimenomaan sellaista ratkaisua, joka ei vaaranna sosiaaliturvan rahoitusta. Sen vuoksi maksukertymät täytyy säilyttää.

Tämä kansaneläkemaksun puolen prosentin alentaminen merkitsee hallituksen esityksen perustelujen mukaan sitä, että se lisää valtion takuuosuutta 960 miljoonalla markalla, siis kansaneläkelain mukaista takuuosuutta kansaneläkkeiden maksuun. Kun kansaneläkkeisiin tarvittaisiin välttämättä pikaisesti tasokorotusta, tarvittaisiin kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamista, niin ne varat, millä se voitaisiin toteuttaa, hallitus jättää nimenomaan rikkaiden, pääomavaltaisten työnantajien kukkeroon, jotka ovat käyttäneet sen esimerkiksi lisäämällä kauppataseen vajetta, hankkimalla uusia investointitarvotteita. Hallitus syyttää tavallisia kansalaisia kulutusjuhlan vietosta, mutta me tiedämme, että varsinkaan ne, jotka kansaneläkkeiden varassa elävät, eivät kulutusjuhlaa vietä, vaan välttämättä tarvitsivat kokennusta toimeentuloonsa. Samanaikaisesti meillä monet yritykset viettävät todellista kulutusjuhlaa, niillä menee hyvin. Ne varat tulisi saada kaikkien niiden hyväksi, jotka ovat työllään olleet tämän maan vaurautta luomassa.

Valiokunta ja eduskunta ovat erityisesti edellyttäneet, että kuntia ja yksityisiä yrityksiä ei laiteta eriarvoiseen asemaan sairausvakuutusmaksun osalta. Käsillä olevaa esitystä perustellaan sillä, että kuntien saamat työttömyysverotulot on perittävä kunnilta takaisin. Eduskunta on toistamiseen vaatinut, että kuntia ja yksityisiä yrityksiä ei saa kohdella eri tavoin, mikä tarkoittaa sitä, että maksut on yhtenäistettävä. Mutta tähänkään asiaan hallitus ei ole esittänyt minkäänlaista muutosta. Edelleen kunnilta esitetään perittäväksi huomattavasti suurempaa eli 3,9 prosentin suuruisia sairausvakuutusmaksua, kun yksityisellä sektorilla maksu on vain 1,45

prosenttia. Tätä me emme voi hyväksyä, emme myöskään sitä, että työnantajan lapsilisämaksua ei peritä lainkaan. Siinä on yli neljän miljardin markan potti, joka on työntaajille annettu kokonaan anteeksi.

Niin kuin jo olen todennut, me olemme sitä mieltä, että työvoimavaltaisten yritysten, pienyritysten toimintaa pitää helpottaa sosiaaliturvamaksuja alentamalla, mutta ei ole mitään perusteita jättää keräämättä ja alentaa näitä maksuja hyvinvoivilta pääomavaltaisilta yrityksiltä. Työnantajan lapsilisämaksu palauttamalla voitaisiin lapsilien korottamiseen saada tarvittavat varat. Sosialidemokraattien lupaus lapsilisen kolminkertaistamisesta olisi mahdollista toteuttaa palauttamalla työnantajien lapsilisämaksu.

Me tulemme tekemään rinnakkaisaloitteen näiden lakien muuttamisesta siten, että sosiaaliturvan rahoitus turvataan. Samalla tulemme tekemään sellaiset esitykset, että pienten ja työvoimavaltaisten yritysten maksuja helpotetaan ja vastaavat varat kerätään pääomavaltaisilta yrityksiltä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

19) Hallituksen esitys n:o 155 laiksi rintamasotilaseläkelain 9 a §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Ylimääräinen rintamalisä saatiin edellisen hallituksen aikana eduskunnassa läpi, ja silloin hyvin suuri osa eduskunnan jäsenistä katsoi, että tämä on tarpeellinen muutos. Laki saatiin voimaan myös jo vuoden 1986 lopulla. Muun muassa keskustasta voimakkaasti ajoi voimaantumisen aientamista, ja niinpä laki tuli voimaan 1. marraskuuta 1986. Rintamalisä on ollut tarpeelli-

nen erityisesti niille veteraaneille, joiden tulotaso on puutteellisten työeläkkeiden takia jäänyt hyvin vähäiseksi. Ylimääräisestä rintamalisästä piti siis tulla rintamamiehille selvä eläkkeen korotus. Tämä lisä sidottiin kansaneläkkeen lisäosaan. Lain mukaan se oli 7,5 prosenttia.

Nykyinen hallitus on pitänyt ylimääräisen rintamalisän edellisen hallituksen tasolla. Tätä ei ole kehitetty, kuten oli tarkoitus. Hallitus ei ole ollut valmis muuttamaan myöskään kansaneläkejärjestelmää, johon ylimääräinen rintamalisä on sidoksissa. Tällä hetkellä ylimääräistä rintamalisää maksetaan korkeintaan 128 markkaa kuukaudessa. Hallitus esittää sen nostamista korkeintaan 213 markkaan kuukaudessa ja vähintään 164 markkaan. Korotus ylimääräiseen rintamalisään on siis maksimissaan 85 markkaa kuukaudessa ja vielä 1.10.1990 lähtien, kuten hallitus esittää. Lievästi sanottuna tällainen lakiesitys on täyttä pelleilyä. Eiväthän nämä korotukset vastaa edes inflaatiotarkistuksia.

Aivan kohta tulee kuluneeksi 50 vuotta talvisodan puhkeamisesta ja sotavuosien alkamisesta, ja yhä meillä tällaisessa hyvinvointimaassa kehdataan säätää veteraaneille tällaisia lakeja. Ehdottaisinkin, että eduskunta ottaisi vallan, joka sille kuuluu, ja säätäisi 50-vuotispäivän muistoksi veteraaneille lain, jolla kaikille sotaveteraaneille annettaisiin kunnollinen perusturva ilman mitään lisä ja kikkailuja. Tämän perusturvan tulisi olla vähintään 3 000 markkaa kuukaudessa ilman työeläkkeitä.

Varatkin ovat olemassa. Kun katsomme lisäbudjettia, lisäbudjetissa vähennetään kahdelta momentilta, rintamasotilaseläkkeistä 15 miljoonaa markkaa ja rintamaveteraanien varhaiseläkkeistä 10 miljoonaa markkaa, eli yhteensä 25 miljoonaa markkaa tältä vuodelta näyttää säästyvän varoja. Perusteluna on koruttomasti, että arvioitua vähemmän käytetään eläkkeisiin. Me tiedämme, että rintamaveteraaneja on aina vain vähemmän ja vähemmän, mutta on varsin kummallista se, että hallitus ei ole niitäkään varoja, jotka jo on budjettiin varattu, valmis käyttämään vielä elossa olevien rintamaveteraanien eläketurvan kohentamiseksi sille tasolle, että se antaisi edes jonkinmoisen perusturvan heidän loppuvuosikseen. Rintamamiehet ansaitsevat totisesti kunnollisen perusturvan, ja kun hallitus ei ymmärrä tätä, eduskunnan

tulisi ymmärtää ja muuttaa lakiesitys perusteellisesti.

Arvoisa puhemies! Täällä on hyvin vähän edustajia paikalla. Lakiesitys on mielestäni kuitenkin niin tärkeä ja se on niin huonosti valmisteltu, että asiasta pitäisi käydä eduskunnassa perusteellinen lähetekeskustelu. Tämän takia ehdotankin, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan seuraavaan, ensi perjantaina pidettävään täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti päätetty lähettää valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Isohookana-Asunmaa ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Isohookana-Asunmaan ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi perjantain täysistuntoon.

20) Hallituksen esitys n:o 156 laiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin sosiaalivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Ikonen: Arvoisa puhemies! Esillä olevasta hallituksen esityksestä on myönteistä sanottavaa se, että nyt maatalousammattissa toimivat naiset pääsevät samanarvoisiksi muissa ammateissa toimivien naisten kanssa, kun on kysymys synnytyslomasta ja siihen saatavasta sijaisavusta. Laki ei kuitenkaan toimi käytännössä lain edellyttämällä tavalla, ellei valiokuntakäsittelyssä puututa

niihin ongelmiin, jotka nyt ovat olemassa ja jotka tiedostetaan. Toisin sanoen sijaisapuun oikeudet eivät aina saakaan lomitusapua, koska meillä on puute lomittajista. Tällä hetkellä sosiaalihallituksesta saadun tiedon mukaan arvioidaan olevan noin 7 000 lomittajan puute.

Koulutukseen on kiinnitetty huomiota, on lisätty koulutuspaikkoja, on järjestetty kurssimuotoista koulutusta, mutta ala ei yksinkertaisesti kiinnosta nuoria riittävästi. Monet heistäkin, jotka ovat olleet mukana koulutuksessa ja lähteneet tehtävään, hakeutuvat hyvin pian muihin, paremmin palkattuihin töihin. Huono palkka, joka on palkkaluokka Y19, on syynä lomituspulaan. Tehtävään on jonkin verran hakeutumassa sellaisia isäntiä ja emäntiä, jotka omalla tilallaan ovat lopettaneet tai vähentäneet karjataloustöitä. Heillä on pitkä työkokemus, mutta silti heidät katsotaan epäpäteviksi, koska heillä ei ole koulutusta eikä kurssitusta. Näin entisestään heikko palkka alenee heidän kohdallaan. Palkkaukseen olisi kiireesti kiinnitettävä huomio, jos aiotaan lomitusjärjestelmä hoitaa lain edellyttämällä tavalla.

Toinen epäkohta, joka kangertaa sijaisavun käyttäjiä, on sijaisavusta perittävä korvaus. Sijaisapukorvausta laskettaessa otetaan huomioon molempien tilanpitäjien tulot, vaikka lomitus koskee vain toista tilanpitäjää. Näin määräytyvä korvaus muodostuu monella tilalla niin korkeaksi, ettei sijaisavun käyttö ole mahdollista. Emännän sairauspäiväraha ei monessakaan tapauksessa riitä sijaisen palkkaamiseen.

Ehkä asia on ennakoitukin näin, koska hallituksen esityksessä sanotaan, että sijaisavun pidennyksen taloudellinen kustannus on arvioitu 50 prosentin käyttöasteen mukaan. Tällä hetkellä sijaisavun käyttöaste on 60 prosenttia. Sen todella oletetaan nyt laskevan vielä 10 prosenttiyksikköä, siis 50 prosenttiin. Näin laki ei toteudu tasapuolisesti kaikkien käyttäjien kesken. Velkaantuneet nuoret jättävät sijaisavun käytön puolitiehen ja vaarantavat näin omaa terveystään.

Myös maatalousammattissa on tarve lisäjä uudelleen koulutukseen. Siihen on nyt paremmat mahdollisuudet, kun hallituksen esityksessä myönnetään oikeus viiden päivän sijaisapuun vuodessa aikuiskoulutukseen osallistumista varten. Lakiehdotuksessa sa-

notaan, että tästä sijaisavusta peritään maksu korkeimman maksuluokan mukaan eli 120 markkaa vuorokaudessa, mikä varmasti rajoittaa varsinkin nuorten velkaisten yrittäjien koulutukseen hakeutumista.

Arvoisa puhemies! Toivon, että valiokuntakäsittelyssä kiinnitetään huomio mainittuihin epäkohtiin, jotta todella laki toimisi edellytetyllä tavalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään sosiaalivaliokuntaan.

21) Hallituksen esitys n:o 136 neuvoa-antavaa kunnallista kansanäänestystä koskevasi lainsäädännöksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin laki- ja talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Gustafsson: Arvoisa puhemies! Kansanäänestyksen käyttö edustuksellisen demokratian ohessa päätöksentekomuotona on käsittääkseni mielekäästä mm. seuraavissa tapauksissa: 1) suurissa periaatekysymyksissä, joista edustuselimillä ei ole kiteytyntä mielipidettä; 2) sellaisissa kysymyksissä, joista edustuksellisten elinten on syystä tai toisesta erittäin vaikea päättää; 3) kysymyksissä, joissa edustuksellisten elinten enemmistön kannan edustavuus voidaan asettaa perustellusti kyseenalaiseksi; 4) kysymyksissä, joissa kansalaisten ja edustajien välillä vallitsee mitä ilmeisin ristiriita.

Hallituksen esitystä voidaan tervehtiä monilta osin ilolla. Kuitenkin hallituksen esityksen puutteet neuvoa antavaksi kunnalliseksi kansanäänestykseksi tulevat esille kaikissa kohdissa, joita äsken sivusin, mutta erityisesti jos ajattelempa syvällisemmin esittämiäni kohtia 3) ja 4). Esimerkiksi edustuselimen enemmistön kannan edustavuus esimerkiksi tiukan ryhmäkurin takia voidaan asettaa kyseenalaiseksi. Tiukka ryhmäkuri voi jopa

vääristää valtuuston varsinaisen tahdon. Tällöin valtuuston vähemmistölle, esimerkiksi yhdelle kolmasosalle, tulisi antaa mahdollisuus alistaa kysymys kansanäänestykseen. Hallituksen esitys ei anna valtuuston vähemmistölle missään tilanteessa mahdollisuutta saattaa jotakin kysymystä kansanäänestykseen. Tätä pidän kansanäänestyksen käytön epäloogisena ja epätarkoituksenmukaisena rajoittamisena.

Hallituksen esityksen heikkous on kuitenkin siinä, että kansanäänestys toteutettaisiin vain edustuksellisen demokratian, tässä se tarkoittaa: edustajien ehdoilla. Esitystä vaijaa tältä osin naiivi usko edustuksellisen demokratian kaikkivoipaisuuteen. Vaikka katsonkin tehokkaammin nimenomaan kunnallisen kansanvallan toimivuutta voitavan parantaa edustuksellista demokratiaa kehittämällä, esimerkiksi rotaatioperiaatteen omaksumisella, luottamustointen kasaantumisen estämisellä, puolueiden sisäistä demokratiaa kehittämällä ja jääviyssääntöjä kehittämällä, siitä huolimatta ei ole mitään syytä ummistaa silmiään siltä mahdollisuudelta, että edustajien ja kansalaisten välillä voi esiintyä joissakin kysymyksissä ristiriitaa. Oikeastaanhan koko virinnee kansanäänestyskeskustelun pontimena on ollut juuri tämän tyyppinen mahdollisuus.

Mielestäni hallituksen esityksen valmistelijat ovat liian löyhin perustein hylänneet aidon ja oikean kansanaloitemahdollisuuden. Näkemykseni mukaan tietyllä määrällä kuntalaisista, esimerkiksi 7,5 prosenttia tai 10 prosenttia äänioikeutetuista, tulisi olla mahdollisuus alistaa jokin kysymys kansanäänestykseen. Edustuselinten tehtäväksi jäisi tällöin vain tutkia, täyttääkö aloite muutovaatimukset sisällöllisesti ja kysymyksenasettelultaan. Hallituksen esitys ottaa askeleen tähän suuntaan salliessaan aloiteoikeuden kuntalaisille, pääsäännön mukaan 2 prosentin kuntalaisista. Se on ajatuksena hyvä mutta ei vielä lainkaan riittävä.

Herra puhemies! Vaikka keskeisin kritiikini kohdistuu siis siihen, että vain valtuusto eli valtuuston enemmistö voi päättää kansanäänestyksestä, tämä vesittää mielestäni suurelta osin koko kansanäänestysidean. Näin on jo käynyt valtiolliselle kansanäänestykselle, eli laki oli jo täysin limbo syntyessään. Nyt ollaan tekemässä — pahoin pelkään, jollei esittämiäni muutoksia lakiin eduskun-

takäsittelyssä tehdä — vastaavan tyyppinen laki pölyttymään lakikokoelmiin. Toisin sanoen perään valtuuston vähemmistölle tai/ja tietylle määrälle kuntalaisia mahdollisuutta saada jokin kysymys kansanäänestykseen. Muutoin asialla ei ole juuri arvoa.

Herra puhemies! Kunnallista kansanäänestystä olisi tarvittu — myöhäistä se ei ole myöhemminkään — päätettäessä Tampereen ydinkeskustan uskäytöstä. Olihan ja onhan kyseessä koko Euroopankin mittakaavassa ainutlaatuisen vanhan tehdasalueen ja kaupunkimiljöön tulevaisuudesta päättäminen.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tarkoitukseni oli juuri kysyä ed. Gustafssonilta, onko hänen puheenvuoronsa pontimena ollut Tampella-sopimus Tampereella. Ja tulihan se sieltä lopulta. Ymmärrän, että ne turhauttavat kokemukset, joita ed. Gustafssonilla on täytynyt olla Tampella-sopimuksen käsittelyssä Tampereen kaupunginvaltuustossa, saivat hänet tekemään muutosehdotuksia tähän hallituksen esitykseen. Niitä on syytä kannattaa, koska Tampella-sopimus on kyllä räikeä esimerkki siitä, miten kuntalaisten mielipiteet voidaan täydellisesti sivuuttaa.

Oli erittäin hyvä, että ed. Hokkanen ilmestyi paikalle. Minua on hämmästyttänyt se, että kuntalaisten mielipiteet — olen kuunnellut sivusta, kun niitä edustaja ja valtuutettu Hokkasellekin on esitetty — eivät ollenkaan ole, minusta tuntuu, menneet perille. On erittäin tärkeää, että saataisiin kuntalaisten pienellekin vähemmistölle todellinen oikeus kansanäänestyksen järjestämiseen eikä vain, niin kuin 102 b §:ssä esitetään, että he voivat esittää kansanäänestyksen järjestämistä, mutta kunnanvaltuusto lopulta siitä päättää.

Ed. Hokkanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä tuli esille Tampereen kaupunki ja Tampereen kaupunginvaltuusto ja myös eräs sen kaavoitusasia, sopimus siitä että Tampellan 26 hehtaarin alue tullaan kaavoittamaan tulevaisuudessa. Haluan todeta tämän johdosta, että Tampereen kaupunginvaltuustossa on 67 jäsentä ja päätös on tehty Tampereella 56 jäsenen kannattaessa tuota ratkaisua äänestyksessä, osan 67:stä ollessa vastaan ja 2:n pidättäytyessä äänestyksestä.

Minusta tämä asia on päätetty täsmälleen demokratian pelisääntöjen mukaan. Kaikki ovat saaneet ilmaista mielensä Tampereen kaupungissa, Suomen valtakunnassa ja ulkopuolellakin valtakunnan tuosta asiasta, ja päätös on tehty sen valtuuston toimesta, jonka kansalaiset ovat valinneet edustamaan ja hoitamaan Tampereen kaupungin asioita. Tampere on 172 000 asukkaan kaupunki. Kun täällä eduskunnassa arvostellaan paikallisia asioita, minusta se on täysin oikein, mutta pitää muistaa, että myös tuo päätös on tehty täysin oikeassa järjestyksessä ja parempi tietysti olisi arvostella sitä omassa pitäjässä.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Minullahan on tavallinen puheenvuoro, mutta pidän sen paikaltani siitä syystä, että vaikka ed. Gustafsson ja minä emme ole keskustelleet tästä aikaisemmin, hän käytti täsmälleen sellaisen puheenvuoron kuin minäkin ajattelin käyttää. Näin ollen asetun tukemaan kaikkia niitä ajatuksia, joita ed. Gustafsson omassa puheenvuorossaan esitti.

Sen lisäksi, koska hän ei saanut vastauspuheenvuoroa, vastaan ed. Hokkaselle hänen äskeiseen puheenvuoroonsa sikäli, että kysymyshän olikin tietysti edustuksellisen demokratian käytöstä Tampereen kaupunginvaltuustossa. Mutta tässä on kysymys suorasta demokratiasta ja tässä on kysymys juuri sen tyyppisestä tapauksesta, missä ilmeisesti valtuuston ja kuntalaisten käsitykset poikkesivat suuresti toisistaan.

Haluan täydentää ed. Gustafssonin ansiokasta puheenvuoroa ainoastaan eräässä kohdassa, nimittäin siinä, että tätä lakia voisi näiden ehdotusten lisäksi, joita ed. Gustafsson täällä esitti, täydentää siten, että myös kunnanosilla tai kaupunginosilla olisi mahdollisuus itseään koskevilla kysymyksissä suppeampaan kansanäänestykseen kuin tässä nyt on esitetty, mutta muuten voitaisiin noudattaa täsmälleen samoja menettelyjä kuin tässä laissa on ehdotettu.

Ed. Stenius-Kaukonen: Herra puhemies! Ed. Hokkasen puheenvuoro oli hämmästyttävä. 50 Tampereen kaupunginvaltuutettua voi hänen mielestään tehdä 172 000 tamperelaisen puolesta päätöksen lainkaan kysymättä kaupunkilaisilta, mitä mieltä he ovat tästä asiasta. Tämä juuri osoittaa sitä,

että ei anneta mitään arvoa kaupunkilaisten mielipiteille. Viimeisissä kunnallisvaaleissa kaupunkilaisilla ei ollut mahdollisuutta ottaa kantaa tähän kysymykseen ja sen perusteella valita valtuutettuja, koska sitä, mitä oli tekeillä, salattiin kaksi vuotta.

Juuri näiden tapahtumien vuoksi on erittäin tärkeää, että suoraa kansanvaltaa lisätään niin, että asukkaat todella pääsevät vaikuttamaan asioihin. Muuten tilanne johtaa siihen, että entistä harvempi viitsii enää vaaliurnille mennä sen paremmin kunnallisvaaleissa kuin eduskuntavaaleissa. Tietysti se, että äänestysprosentti putoaa, johtaa kahlittuun tilanteeseen. Silloin ed. Hokkasen kaltaiset edustajat pääsevät entistä vapaammin päättämään kuntalaisten ja kansalaisten asioista.

Toivoisin, että tässä löytyisi yhteinen rintama, joka tekisi yhteisen lakialoitteen, vaikka ed. Gustafsson ensimmäisenä allekirjoittajana. Mutta hän tuntuikin lähteneen kiirensä jo jonnekin muualle, mutta ehkä me voimme tästä sopia vielä täällä.

Ed. Hokkanen: Arvoisa puhemies! Ymmärrän kunnallisen kansanäänestyksen merkityksen ja olen samaa mieltä siitä, että tulevassa elämässä ja tulevassa Suomessa se on varmasti paikallaan ja aiheellinen. Kun tässä kuitenkin nyt puhutaan entisyydestä ja siitä, keille kuuluu päätöksentekovalta kunnassa, haluan muistuttaa, että se päätöksentekovastuu edelleenkin todella kuuluu kunnanvaltuustolle, ja kunnanvaltuuston tulee noudattaa demokraattisia menetelmiä, niin kuin tamperelaiset ovat tehneet.

Kyllä Tampereen kaupunginvaltuuston 67 jäsentä ovat saaneet kaiken informaation, sekä julki olleen että takana olleen, siitä, mikä koskee heidän kaavoitusratkaisuaan, ja enemmistö 67:stä, 55, on käyttänyt tuota valtaa. Enemmistön päätöksen mukaan päätös on tehty, ja minä toivon, että tähän asiaan ei tarvitse palata, kun puhutaan kunnallisen kansanäänestyksen käyttöön otosta tulevaisuudessa Suomessa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Hokkaselle vain se, että ne 55 niistä 67:stä voivat päätöksellään päätyä tulokseen, jota sen populaation enemmistö ei missään nimessä hyväksy, kun tässä nimenomaisessa tarkoituksessa heiltä ei ole sitä mielialaa

kysyttykään. Tällaiset perustavaa laatua olevat näkökohdat kuin tässäkin Tampereen tapauksessa ovat mielestäni sellaisia, joita varten juuri kunnallinen kansanäänestys mahdollisimman demokraattisena on paikallaan. Tätä lakiesitystä tulisi eduskunnassa merkittävästi vielä kehittää, niin kuin ed. Gustafsson on todennut.

Ed. Hokkanen: Herra puhemies! Minä toivon, että ed. Pulliainen tulisi mukaan puolustamaan Suomen kunnallista demokraattista valtuuston päättäntävaltaa. Kannattaa muistaa, ed. Pulliainen, että Suomessa on 460 kuntaa. Näihin kaikkiin on valittu kunnanvaltuustot tekemään päätöksiä niistä asioista, jotka kuntia koskevat ja jotka kunnallislaissa on määrätty kunnanvaltuuston päätettäväksi.

Kun me mietimme valtuustojen olemassaoloa, kannattaa puolustaa niiden todellista valtaa ja lähteä siitä, että me luotamme tähän demokratiaan. Kyllä meidän pitää voida luottaa jokaisen kunnan, niin myös ed. Pulliaisen edustaman kunnan kunnanvaltuuston kykyyn päättää asioista silloin, kun kansalaiset ovat sen valtuuston äänestäneitä.

Pitää lähteä siitä, että te pystytte oman kuntanne asiat hoitamaan oikealla tavalla, niin kuin me oman kaupunkimme asiat Tampereella. Minä toivon, herra puhemies, että päästäisiin siihen myös ed. Pulliaisen kanssa, ettei ryhdytä hoitamaan kukin erikseen täydellä tietämättömyydellä toistemme kuntien asioita. Niitä kuntia on liikaa hoidettavaksi myös ed. Pulliaiselle; 460 kuntaa on liikaa. Asiat ovat hyvin monimutkaiset.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Hokkaselle vastauksena, että maailma on täynnä potentiaalista valtaa. Kysymys on vain siitä, kuka sen kulloinkin ottaa haltuunsa. Meillä on hyvin laaja kunnallinen demokratia, joka on antanut kuntalaisille suuren päätösvallan demokraattisten edustuselinten kautta osallistua päätöksentekoon.

Tämä ei merkitse sitä, ettei olisi sellaisia perustavia asioita, näkökohtia ja yksittäisiä hankkeita, joiden kohdalla tulisi testata, mikä nimenomaan tätä hanketta silmällä pitäen on enemmistön näkemys ja kuntalaisten näkemys todellisessa valintatilanteessa. Normaali vaalitalanteessa kunnallisvaaleissa ei tämän laatuisten asioiden tarvitse

tulla ollenkaan esille esimerkiksi sen takia, että kuntalaiset eivät siinä tilanteessa tiedä, mistä on kysymys.

Ed. Paloheimo: Herra puhemies! Minä haluan ed. Hokkaselle esittää nyt konkreettisen esimerkin siitä, miten kunnanvaltuusto voi toimia täysin epädemokraattisesti. Se on Tuusulan kunnasta, minun kotikunnastani. Siellä on seitsemän miehen klikki, jotka ovat kiinteistönvälittäjiä, maanomistajia ja toimivat kaikki tässä bisneksessä. He muodostavat enemmistön kokouksen ryhmästä, joka on 13:n suuruinen. Siis he muodostavat 7—6 enemmistön siinä. Edelleen kokouksen ryhmä muodostaa enemmistön porvarillisessa ryhmässä, joka on 23 valtuutettua, ja 23 valtuutettua ovat niukka enemmistö tuossa valtuustossa, 43:n valtuustossa. Käytännössä käy niin, että ryhmäkurin kautta, tämän tietyn tyyppisen poliittisen nurkanvaltauksen kautta, Tuusulan kunnassa on tilanne sellainen, että seitsemän valtuutettua, jotka samanaikaisesti hoitavat liikeasioitaan kunnan alueella, pysyvät käyttämään täydellistä valtaa valtuustossa. Tämä on konkreettinen esimerkki, jonka tunnen erittäin hyvin.

On muitakin kysymyksiä, joissa tietysti suora demokratia on edustuksellista parempi. Kaikki ne tapaukset, joihin ed. Gustafsson puheenvuorossaan viittasi, ovat samalla tavoin relevantteja kuin äsken mainitsemani.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

talousvaliokuntaan

22) Hallituksen esitys n:o 141 laiksi eläinten lääkitsemisestä

maa- ja metsätalousvaliokuntaan

23) Hallituksen esitys n:o 142 laiksi vuoden 1990 maatalouslaskennasta

24) Hallituksen esitys n:o 143 laiksi maataloushallinnon maatilarekisteristä

25) Hallituksen esitys n:o 144 porotalouslaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Jääskeläinen: Herra puhemies! On erinomainen asia, että tämä hallituksen esitys porotalouslaiksi on saatu aikaiseksi. Tässä nimenomaan lain henkenä on se, että porotalouden harjoittajina voisivat toimia edelleenkin sellaiset, jotka pääasiallisesti toimivat porotalouden piirissä. Pitkällä tähtäimellä, olen ymmärtänyt, tästä karsiutuvat aikaa myöten pois nimenomaan harrastelijaporonomistajat. Tämä on erittäin tervetullut kehityssuunta porotaloudelle, joka painiskelee omien ongelmiansa kanssa. Näin ollen terveet ja parhaiten pärjäävät poronomistajat jäävät jäljelle ja karsiutuvat harvalukuisemmiksi kuin tällä kertaa on tilanne.

Valiokuntaa varten haluaisin täsmentää suoja-aitakysymystä nimenomaan siinä mielessä, että tehtäisiin selkeäksi se, kenen velvollisuus on suoja-aidan rakentaminen ja mihin se rakennetaan, koska nimenomaan maanviljelijöiden ja poromiesten kesken on ainaista riitaa siitä, kuka rakentaa aidan ja kuka sen maksaa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Yhdyn niihin näkemyksiin, joita ed. Jääskeläinen äsken toi esille. Totean kuitenkin sen, että toimiakseen tämä porotalouslaki tarvitsee rinnalle uuden poronhoitolain, jotta nämä yhdessä toimivat niin, että porotalous edelleenkin kuuluu kestäväen talouden järjestelmän elinkeinojen joukkoon. Edelleen vielä tähdennän sitä, että tällä hetkellä porotalous on sellaisessa kriisissä, että jollei nyt tämän päivän päiväjärjestyksen 5) asian eli lisätalousarvion kohdalla tehdä niitä ratkaisuja, joita esitin ja joita varsin monet muut kansanedustajat esittivät, niin pohja putoaa tu-

levaisuudelta pois moniksi vuosiksi eteenpäin ja nämä lait jäävät invalideiksi toimivuudeltaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

talousvaliokuntaan

26) Asetus 22 päivältä syyskuuta 1989 lääkelaboratorion eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 22)

lakivaliokuntaan

27) Asetus 22 päivältä syyskuuta 1989 oikeusministeriön hallinnonalan eräiden virkojen perustamisesta ja lakkauttamisesta (A n:o 23)

sivistysvaliokuntaan

28) Asetus 22 päivältä syyskuuta 1989 valtion teknillisen tutkimuskeskuksen eräiden virkojen lakkauttamisesta ja perustamisesta (A n:o 24)

sosiaalivaliokuntaan

29) Asetus 22 päivältä syyskuuta 1989 työministeriön eräistä virkajärjestelyistä (A n:o 25)

valtiovarainvaliokuntaan

30) Kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta vuonna 1986 ovat antaneet aiheita (K n:o 11)

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain täysistuntoon

31) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46 (HE n:o 84)

32) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 47 (HE n:o 120)

33) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 48 (HE n:o 123)

34) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 49 (HE n:o 126)

35) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 16 (HE n:o 55)

36) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 8 (A n:o 21)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi perjantaina kello 13 ja kyselytunti ensi torstaina kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 19.33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

M.V. Mandelin

